

Diacon Daniel Gligore

**Sacerdotiul omului
Omul - preot al creatiei**

Apare cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte
CALINIC
Episcop al Argeșului și Muscelului

Editura DACPRESS

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a
României**

GLIGORE, DANIEL

Sacerdoțiul omului : omul preot al creației /
Daniel Gligore. - Curtea de Argeș : Dacpress, 2004
Bibliogr.
ISBN 973-86884-9-3

930

Coordonator: Preot conf. univ. dr. ION POPESCU,
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă “Sfânta Muceniță
Filoteia”, Universitatea Pitești

Editura DACPRESS

Str. Bușaga, Nr. 29A,
Curtea de Argeș, cod. 113500,
Județul Argeș, România
Tel. 004/0721492070; 004/0788308782
E-mail: dacpress@gmail.com

societateinvatatura@yahoo.com

Societatea pentru Învățătura Poporului Român,
Filiala Argeș
Copyright ©Editura DACPRESS

Diacon Daniel Gligore

Sacerdotiul omului Omul - preot al creatiei

“Căci făptura a fost supusă deșertăciunii - nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o - cu nădejde,

Pentru că și făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu.

Căci știm că toată făptura împreună suspină și împreună are dureri până acum”

(Romani 8 ²⁰⁻²²)

Prefață

Recomand călduros tuturor iubitorilor de teologie cartea Părintelui diacon Daniel Gligore ca pe o lucrare care trebuie citită cu toată atenția datorită temei de actualitate abordate, informației teologice la zi și spiritului patristic ce respiră din fiecare pagină. Conștientizarea condiției omului ca făptură mereu în progres, spre împlinirea ei în, prin și cu Dumnezeu, constituie un deziderat mereu actual și pe larg comentat de autor.

Omul, făptură creată de Dumnezeu, destinată îndumnezeirii și participării la comuniunea cu Creatorul său, este obiectul-subiect al providenței dumnezeiești, chemat la împlinirea vocației sale existențiale prin asemănarea cu Dumnezeu.

Dar valoarea omului se arată în libertatea și responsabilitatea sa; el nu este numai materie, ca restul creației, ci și spirit, este „partener de dialog al lui Dumnezeu”. Misiunea sa nu se îndreaptă în mod egoist către el însuși, ci către întreaga creație a lui Dumnezeu: „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut... Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: «Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți... peste tot pământul»” (Facerea I, 27-28). Libertatea umană presupune responsabilitatea pentru că acțiunile sale se răsfrâng nu numai asupra sa, ci a întregii creații: speranța întregii creații este omul. Omul este preot al creației pe baza lucrării obiective a lui Hristos, pentru că el o poate sfinți prin acțiunea sa, dar, în același timp, o poate distruge prin neglijența sa. El trebuie să propovăduiască neîncetat pe Hristos, să se jertfească pe sine pentru Hristos, dar să și împărațască asupra sa însăși și a întregului cosmos. Creația este mediu transparent, revelator, al lui Dumnezeu; raționalitatea creației se

adrează raționalității umane spre dialogul cu Rațiunea Supremă. „Prin om și cosmosul devine teocentric. Omul nu este doar o parte a lumii ci și sinteză a ei. Mai mult, omul este conștiința creației, este ființa capabilă să o contemple și chiar să o determine”.

Autorul se folosește în argumentarea studiului de lucrări ale unor teologi contemporani, atât autohtoni, cât și străini, între aceștia Părintele Dumitru Stăniloae, cu viziunea sa inovatoare și înnoitoare asupra teologiei ortodoxe, având un loc central. Totodată remarcăm și desprinderea de teologia scolastică și plasarea discursului teologic în duhul tradiției patristice.

Ne surprinde în mod plăcut tema tratată și vastitatea lucrării, de aceea apreciem în mod deosebit acest studiu sugestiv intitulat „Sacerdoțiul omului. Omul – preot al creației”.

Preot conf. univ. dr. Ion POPESCU
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă
„Sfânta Muceniță Filoteia”, Universitatea Pitești

I. Dumnezeu Creatorul, omul primordial și creația

I.1. Dumnezeu Creatorul armoniei universale; Natura – mijloc de dialog al omului cu Dumnezeu

“Dintru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat și lucrul mâinilor Tale, sunt cerurile. Acestea vor pieri, iar Tu vei rămâne și toți ca o haină se vor învechi și ca un veșmânt îi vei schimba și se vor schimba. Dar Tu același ești și anii Tăi nu se vor împușina.” (Psalmul 101,26-28)

Viața dumnezeiască ca eternitate este o plenitudine infinită, etern prezentă, care nu este “simțită” ca o continuitate deoarece nu implică timpul și nici spațiul.¹ Dumnezeu, Unul în Ființă și întreit în Persoane, este Creatorul Suprem al universului în toată splendoarea diversității sale armonioase. Nemărginita bunătate și bogăția dumnezeiască se manifestă în crearea universului, în continua susținere și în guvernarea acestuia, prin energiile divine necreate, spre a participa la bogăția iubirii Dumnezeiești Intratrinitare într-o deplină solidaritate.²

“Creația”, termenul care desemnează în teologia creștină începutul lumii, arată că universul este opera unei voințe personale concrete, că este un act de liberă voință a lui Dumnezeu.³ Prin noțiunea de “creație”, cum este explicată de **Sfântul Atanasie**, se face distincție, la Dumnezeu, între Ființa Sa cu totul transcendentă și lucrarea Lui “ad extra”, iar nu în Ființa Sa “ad intra”. Este distincția între nașterea “firească” (din fire) a Fiului de către Tatăl, purcederea Duhului Sfânt din Tatăl,

¹ Pr. Dr. Popescu Ion, “Între Absolut și Contingent”, Editura Sagittarius, 2000, p.36;

² cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 287;

³ Ioannis Zizioulas, “Creația ca Euharistie”, Traducere de Caliope Papacioc, Editura Bizantină, București, 1999, p. 53;

care sunt din veșnicie, fără nici o tangență cu timpul, fără subordonare, deoarece din veșnicie “Dumnezeu este iubire” (I Ioan 4,8) și creația “prin act de voință” care este făcută în timp și spațiu, sau mai bine zis o dată cu timpul și cu spațiul, fără a fi vreo necesitate a lui Dumnezeu, ci manifestarea voinței Sale libere și iubitoare de a Se împărtăși cât mai multor existențe. Iubirea este întotdeauna creatoare.⁴

Crearea din nimic, “ex nihilo”, este corectă din punct de vedere matematic. Hartle și Hawking au susținut teoria fizico-matematică a apariției universului din nimic. În prezența unei energii suficient de mari este posibilă apariția din vid a substanței. Are loc un proces de generare a perechilor particulă-antiparticulă. Pozitronul (antiparticula electronului), prezis teoretic de fizicianul englez Paul Adrien Maurice Dirac, a fost descoperit experimental de către Anderson, în 1932.

Energia a existat înaintea substanței. *Recent s-a obținut materie din lumină.* Este posibilă dispariția substanței prin transformarea ei în energie prin procesul de anihilare a perechilor particulă-antiparticulă. Relația lui Einstein dintre energie și masă ($\Delta E = c^2 \cdot \Delta m$) arată “echivalența” dintre energie și substanță (masă). Unei variații a energiei îi corespunde o variație a masei și reciproc. O unitate de sarcină slabă poate fi creată spontan și poate dispărea spontan în vid.⁵

Noile descoperiri din fizica cuantică demonstrează că nașterea universului corespunde unei instabilități (fluctuațiile vidului cuantic) ce a determinat trecerea de la Universul vid la Universul material prin curbarea spațiului și a timpului. Din punct de vedere teologic acestea sunt energiile divine ncreate prin care Dumnezeu a creat întreg Universul din nimic.⁶ Toată creația nu a apărut însă “de la sine”, ci a fost adusă de la

⁴ cf. John Meyendorff, “Teologia Bizantină”, Traducere Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 174;

⁵ cf. Ion Vlăducă, “Elemente de Apologetică Ortodoxă”, Seria Apologetică, Editura Bizantină, București – 1998, p.39-40;

⁶ cf. Pr. Dr. Ion Popescu, “Între Absolut și Contingent”, Editura Sagittarius, 2000, p.26;

neexistență la existență. "Înainte" de "momentul zero" exista "ceva". Părintele Stăniloae afirmă: "Nu ne putem închipui că a fost cândva când n-a existat nimic. De unde ar fi apărut ceea ce este?" Particulele subatomice sunt caracterizate de anumite mărimi fizice, unele exprimate prin valori numerice. Pentru a stabili aceste valori numerice la nivelul întregului univers este necesară o informație. **Această informație exista înaintea materiei**⁷. La baza materiei există așadar o informație, o rațiune care o guvernează din interiorul ei.

Despre raționalitățile creației și Raționalitatea supremă ca izvor și țintă a tuturor raționalităților afirmă Sfântul Maxim Mărturisitorul: "*Rațiunile cele multe sunt una și cea Una este în multe. Prin ieșirea cea binevoitoare, făcătoare și susținătoare a Celui Unul în făpturi, Rațiunea cea Una e în multe, iar prin întoarcerea celor multe și prin referirea și pronia celei călăuzitoare a celor multe, ca la o origine și centru al lucrurilor din care și-au luat începuturile și care le adună pe toate, cele multe sunt una.*"⁸

Studiile aprofundate ale fizicii, chimiei, biologiei, astronomiei, precum și a celorlalte științe arată limpede existența unei **coordonări globale** începând cu valorile numerice ale constantelor universale, continuând cu structura particulelor subatomice, cu simetria orbitalilor electronici și forma moleculelor, cu valorile energiilor de reacție și ajungând la complexitatea funcțională a structurilor biologice. Toate acestea apar proiectate cu înțelepciune pentru un scop precis.

Dumnezeu nu este doar un ceasornicar cosmic, care pornește mecanismul și apoi îl lasă să meargă de unul singur. Dimpotrivă, creația este continuă. ("Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez" Ioan 5¹⁷) ... Dacă **Dumnezeu nu și-ar exercita voința creatoare în fiecare clipă universul s-ar năru**i. ("Toate către Tine așteaptă ca să le dai lor hrană la bună

⁷ Ion Vlăducă, op. cit., p.39-40;

⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie și Cultură", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p. 25;

vreme. Dându-le Tu lor, vor aduna, deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umple de bunătați; Dar întorcându-Ți Tu fața Ta, se vor tulbura; lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce. Trimite-vei duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului. Fie slava Domnului în veac! Veseli-se-va Domnul de lucrurile Sale" (Psalmul 103²⁸⁻³²).

Dumnezeu este prezent activ în creație prin energiile dumnezeiești necreate, care izvorăsc din ființa lui Dumnezeu, fără a se confunda însă cu ea și fără a fi despărțite de ea. Energiile necreate sunt prezente permanent în creație⁹.

Sfânta Treime este "suprema taină a existenței care explică toate sau fără de care nu se poate explica nimic."¹⁰ **Universul are în sine, prin creație, raționalitățile Logosului,**¹¹ este manifestarea spiritului într-o altă formă, este raționalitate plasticizată, adusă la existență "din" și "pentru" iubire.

Întreaga creație este **ființă, (ousia)**, iar nu o simplă **fantomă sau aparență (miraj)**, există un sens în care **înțelesul (noima)** ei se găsește în ea însăși, căci chiar Dumnezeu iubește lumea, o consideră o realitate față de El. **Chiar asumată de Logosul Întrupat, prin unirea ipostatică, firea creată, conform definiției calcedoniene, "și păstrează însușirile sale" însă este spiritualizată, îndumnezeită, devine mediu străveziu de manifestare a harului dumnezeiesc.**¹² Aceasta este de fapt menirea întregii creații de a se îndumnezei, de a deveni mediu străveziu capabil să participe la viața Sfintei Treimi, pentru a-L preamări pe Dumnezeu și prin aceasta pentru a dobândi fericirea veșnică.

⁹ cf. Ion Vlăduță, "Elemente de Apologetică Ortodoxă", Seria Apologetica, Editura Bizantină, București – 1998, p.41-42

¹⁰ Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Teologia Trinitară Ortodoxă", Editura Universității din Pitești, 2000, p. 153;

¹¹ Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, "Cunoaștere și comunicare", Editura Universității Pitești, 2000, p.28-29;

¹² Pr. Ioan G. Coman, "Și Cuvântul trup S-a făcut", Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993, p.51;

Natura, mediul în care trăiește omul, reflectă în oarecare măsură, în mod corespunzător ei, bogăția infinită a iubirii, atotștiinței și atotputerii lui Dumnezeu prin dimensiunile, varietatea și totodată prin participarea ei, în toate modurile posibile, la această negrăită bogăție. Prin contemplarea ei omul înaintea spre Dumnezeu. Contemplarea naturii începe când deschidem ochii, fizic și spiritual, și observăm lumea reală care ne înconjoară, *lumea lui Dumnezeu*. Omul care este în contemplație este asemenea lui Moise în fața Rugului Arzător (Ieșire 3²⁻⁵), se descălță - se dezbracă de moartea familiarului și a plictiselii - și recunoaște că locul pe care stă e pământ sfânt¹³.

Prin contemplarea naturii și activitatea lui exercitată asupra ei, omul devine conștient de dimensiunile sacre ale timpului și spațiului. Fiecare realitate materială, fiecare clipă este sfântă, este în felul ei irepetabilă și de o infinită valoare, fiecare poate fi **o fereastră spre veșnicie**. Devenind sensibili la lumea lui Dumnezeu care ne înconjoară, devenim mai conștienți de *lumea lui Dumnezeu dinlăuntrul nostru*. Contemplând natura în Dumnezeu, omul devine conștient de rostul și locul persoanei sale umane în ordinea naturală, de însemnătatea misiunii sale de mijlocitor între creație și Creator¹⁴. **Lumea are și o valoare simbolică**, ea este simbolul realităților divine transcendente. La baza lumii materiale stă Logosul; lumea și toate realitățile din ea sunt de fapt idei plasticizate, raționalități materializate care au rațiunea lor intrinsecă și care sunt în legătură cu Dumnezeu prin lucrarea permanentă a Duhului în creație de la facerea lumii (Geneză 1²) și până în starea eonică. Cu toate acestea, descoperirea lui Dumnezeu și a voii Lui se face unor persoane, unor ființe materiale dar și spirituale, capabile prin conștiința lor, prin harul dumnezeiesc primit, să cunoască, să înțeleagă și să conlucreze sinergic, potrivit încredințării primite de la

¹³ Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credințe", Traducere de E. Chiosa, G. Jacotă și Pr. D. Ailincăi, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași - 1993, p.126;

¹⁴ ibidem

Creatorul a toate.¹⁵ Omul, precum spune Olivier Clement, trece prin viața acestei lumi cu privirea îndreptată spre adâncurile ei negrăite; pretutindeni se lovește de mistere și vede oglindirea altor lumi. Nimic nu este închis în sine, nimic terminat, nimic definitiv fixat în această lume. Lumea este străvezie, granițele se deplasează mereu, ea pătrunde în alte lumi și alte lumi pătrund în ea. Nu există în lume o opacitate impenetrabilă.¹⁶

Lumea creaturală nu este izolată de om, precum nu este izolată nici de Ziditorul ei. A fost creată pentru om și prin om își împlinește menirea ei și anume “să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu” (**Romani 8,21**). Omul, creat să se nască, să crească, să se înmulțească și să se desăvârșească în natură, are nobila datorie “să *interpreteze cartea naturii*”, să înțeleagă universul în structura lui minunată, în armonia lui și să-i dea o articulare rațională. **Omul este arhonul creației împreună cu care trebuie să ajungă la Creatorul tuturor. Nicodim Aghioritul mărturisește că omul, în rugăciunea contemplativă, aduce în fața lui Dumnezeu întreaga lume sensibilă și inteligibilă pe care o rezumă și o conține în el ca microcosmos.**¹⁷

Fiecare lucru în parte (și toate la un loc), fiind pătruns și ținut în ființă de energiile divine necreate ale lui Dumnezeu, **este o teofanie** care mijlocește prezența lui Dumnezeu. În sinea fiecărui lucru există un principiu interior sau un logos, sădit de Logosul Creator și prin *logoi* intrăm în comuniune cu Logosul. Dumnezeu este deasupra și în spatele tuturor lucrurilor; este în toate lucrurile ("pantheism" și nu "panteism")¹⁸. Astfel, prin

¹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 287;

¹⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol. II, Editura Deisis 1993, Alba Iulia, p.18

¹⁷ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie și Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p.164

¹⁸ Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credințe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă și Pr. D. Ailincăi, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași - 1993, p.127;

intermediul creației omul înaintea spre Dumnezeu cu întreg universul.

I.2. Starea primordială a omului și puterile sale; Comunicarea

“Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie. ... Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte. Și a fost seară și a fost dimineață: ziua a șasea.” (Geneză 1^{27,31})

Omul, veriga de legătură între spirit și materie, este plămădit “după chipul lui Dumnezeu” (Geneză 1,26-27), are binecuvântarea dumnezeiască să crească, să se înmulțească, să umple pământul și să-l supună (Geneză 1, 27-28). Ființa umană (trup și suflet), prin colaborarea cu harul dumnezeiesc care era în starea primordială o dimensiune fundamentală a sa, are menirea să se îndumnezeiască pe sine și o dată cu sine întreaga creație, întreaga împărăție care a fost creată pentru el cu acest scop.

Starea naturală, firească, a omului este starea harică, constitutivă lui de la creație. Dumnezeu a luat țărână din pământ, **“a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie.” (Geneză 2⁷)**. Sfinții Părinți afirmă că **o dată cu suflarea de viață, Dumnezeu i-a dăruit omului și harul dumnezeiesc.** Fiul lui Dumnezeu Întrupat, după Învierea Sa, suflă din nou asupra Apostolilor, le dă harul de a lucra cu Dumnezeu la **“creatio nova”** care începe, creație nouă în care omul este restaurat, mântuit obiectiv de Dumnezeu.

Sfântul Chiril afirmă: **“Duhul Sfânt fusese dat primului om o dată cu viața.”** Acțiunea Sa era interioară omului. Ca urmare a căderii, lucrarea Duhului devine exterioară naturii. Omul după aceasta este într-o stare decăzută și de aceea numai iubirea lui Dumnezeu îl putea restaura pe om prin Fiul

Său. În consacrarea baptismală din Iordan Sfântul Duh Se așează pe firea umană a lui Hristos iar de la Cincizecime devine lucrător din lăuntru naturii umane (efectul este vitalitatea și eficacitatea forței cu care Apostolii au propovăduit până la moarte comparativ cu frica de dinainte)¹⁹. "Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om ca pe om să-l îndumnezeiască" - afirmă Sfinții Părinți arătând imposibilitatea restaurării omului și imposibilitatea îndumnezeirii sale fără Dumnezeu.

Starea harică este starea de armonie și comuniune a omului cu Dumnezeu, cu sinele și cu întreaga creație materială și spirituală. În această stare **întreaga creație este caracterizată de acea unire interioară a fiecăruia cu totul,²⁰ și a întregului cu Dumnezeu; întregul univers devine mediu străveziu de manifestare și revelare a lui Dumnezeu.**

Armonia primordială, existentă prin creație, tindea în mod normal, natural, datorită energiilor divine necreate din ea și datorită conlucrării omului cu Harul dumnezeiesc să ajungă la desăvârșire, la permanentizarea în bine, frumos, în comuniunea cu Dumnezeu pentru a-L preamări neîncetat și prin aceasta pentru a se împărtăși veșnic de Iubirea Dumnezeiască Intratrinitară.

“Singur omul, din toate cele văzute și cugetate a fost zidit muritor și nemuritor, văzut și nevăzut, sensibil și inteligibil, văzător al zidirii văzute, cunoscător al celei cugetate”.²¹ Omul - **antropos** (a privi în sus), **homo** (Geneză 2,18; Mt.4,19; 11,8; Mc. 9,31; Lc. 14,30) – este o persoană compusă (I Tes.5,23) din **trup - soma, corpus** (Rom. 12,4-5), materie neînsuflețită și din **suflet - psychi, anima** (Mt.10,39;

¹⁹ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 159;

²⁰ Vladimir Soloviov, "Fundamentele spirituale ale vieții", Traducere de Diac. Ioan I. Ică, Editura

Deisis, Alba Iulia, 1994, p.88;

²¹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică", Colecția Didaskalos, Editura

România Creștină, București, 1999, p.107;

20,28; Mc.8,35) - element rațional nemuritor, creat tot de Dumnezeu o dată cu trupul dar prin însuflețire, prin suflare, nu din însăși Ființa Dumnezeirii. (Geneză 2,7).²² Din această cauză omul este un mister.

Structura psiho-somatică nu este o definiție completă a acestuia. **El este o perihoreză a trupului și a Duhului lui Dumnezeu, o “creație nouă”, este de fapt “cununa creației”.** Misterul persoanei este imperceptibil, în fața lui creatul este failibil.²³

Unirea dintre spirit și materie, dintre suflet și trup, create deodată în Adam, prin energiile divine necreate, în starea inițială a lumii, era esențială. Această unire, prin participarea liberă a omului trebuia să devină deplină, până la îndumnezeirea întregii ființe umane, scopul aducerii sale la existență²⁴.

Tot ceea ce a primit omul de la Dumnezeu, atât în constituția ființei sale cât și în cele exterioare lui, îi este dăruit pentru ca acesta, în colaborare cu Harul dumnezeiesc, să-și poată împlini **menirea sa specială: îndumnezeirea ființei sale și prin ea a universului pentru a participa cu întreaga creație la preamărirea lui Dumnezeu. Participarea creației la dumnezeire înseamnă dobândirea fericirii veșnice a întregii făpturi. Dumnezeu va fi atunci în toți și în toate umplând totul cu dumnezeirea și bunătatea Sa.**

Adam a venit pe lume cu trup spiritual (nu spiritualizat) care era nesticăcios, iar creația era mediu străveziu. Statornicia lui în comuniunea cu Dumnezeu și împărtășirea permanentă din "pomul vieții", îl putea duce la îndumnezeire. Datorită capacităților sale constitutive, dar și datorită transparenței creației, omul a putut să vadă în corpurile animalelor rațiunile creației lor și de aceea a fost în stare să dea nume potrivite tuturor, conform cu rațiunile lor intrinsece.

²² ibidem.

²³ idem, p.278;

²⁴ Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut și Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.46;

Viața omului în starea primordială era deiformă, conformă cu viața dumnezeiască, după chipul și asemănarea vieții dumnezeiești. Omul posedă două feluri de cunoaștere:

Una mijlocită - cunoștea adevărul în mod mijlocit, prin făpturile lui Dumnezeu (este cunoașterea pe care o numim în termeni generali științifică sau naturală);

Alta nemijlocită - cunoștea adevărul nemijlocit, prin inspirație directă lăuntrică, deoarece era în contact mistic permanent cu Dumnezeu (este modul de cunoaștere angelic, fără mijlocirea creaturilor, fără rațiune, fără imagini sensibile, inferioare; este golirea de aceste imagini având un caracter cu totul pur)²⁵.

Comunicarea primordială era totală. Adam știa gândurile Evei în totalitate, prin intuiție directă, nu discursiv cum se va întâmpla după cădere. Cunoașterea și comunicarea omului primordial este asemenea oamenilor restabiliți haric (sfinților) care pot cunoaște gândurile celor pe care îi întâlnesc. Aceste persoane trăiesc de asemenea în comuniune cu Dumnezeu, cu fiarele sălbatice și cu toată creația fără a fi vătămați de ceva, precum omul primordial. Mai mult chiar, **sfântul, adevăratul om**, are și trupul spiritualizat (ca urmare a ajutorului lui Dumnezeu dar și a străduinței proprii; este trecut prin multe încercări și stabilit definitiv în Dumnezeu). **Sfântul este spiritualizat, pnevmatizat, nu mai are nevoie de cunoașterea științifică pentru că vede deja prin creaturi Rațiunile Creatorului.**

Sfântul cunoaște prin contemplare (activitate dinamică – a vedea în Dumnezeu). Așa s-a întâmplat cu Moise pe Muntele Sinai când a văzut “spatele lui Dumnezeu”. Sfântul Didim cel Orb, referindu-se la interpretarea unor astfel de expresii scripturistice precum "Fața lui Dumnezeu", "spatele lui Dumnezeu", afirmă că trebuiesc eliminate toate încercările de antropomorfizare a lui Dumnezeu. Astfel, **"Fața lui**

²⁵ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie și Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p. 199-200;

"Dumnezeu" este Divinitatea (Theotes) existentă înainte de lume, iar **"spatele lui Dumnezeu"** este creația și actele de providență în care Se manifestă Dumnezeu²⁶. Didim cel Orb depășește intelectualismul lui Origen (Ființa sau Natura Divină este o substanță inteligibilă eminentemente simplă) și afirmă că Natura Divină este esența sau Natura supraesențială (hyperousios ousia, hyperousios physis) - natura Treimii rămâne inaccesibilă oricărei cunoașteri create, chiar îngerilor și arhanghelilor²⁷. **Cunoașterea directă a lui Dumnezeu** este trăirea dragostei dumnezeiești ca energie dumnezeiască necreată. Moise, intrând în tenebrele divine a văzut arhetipul cortului sfânt (Exod). Sfântul Grigorie de Nyssa afirmă că **oricine intră în lumina dumnezeiască face experiența intrării în cortul nefăcut de mână al dumnezeirii, care este Fiul cel veșnic al Tatălui, înțelepciunea și puterea lui Dumnezeu;** este o trăire existențială a intimității divine de către întreg omul, este o structură a iubirii prin care cunoaștem prin participare harică reală, este o cunoaștere mai presus de puterea umană²⁸.

Astfel, starea primordială a omului și posibilitățile de comunicare pot fi înțelese în lumina cunoașterii și comunicării la care ajung oamenii harici. Precum sfinții comunică și au stări de extaz în care experiază lumina dumnezeiască care umple totul (chiar și mediul înconjurător) în mod nemijlocit, asemănătoare era și cunoașterea lui Adam. De asemenea trupul lui Adam era nesticăcios și nemuritor pentru că avea o materialitate transparentă, spirituală, asemănătoare spiritualității sufletului. **Trupul și sufletul, în starea paradisiacă se distingeau în om dar nu erau separate**²⁹. De asemenea trupurile sfinților, care s-au învrednicit cu adevărat să fie "temple ale Duhului Sfânt" sunt

²⁶ Vladimir Lossky, "Vederea lui Dumnezeu", Traducere Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995, p.63;

²⁷ ibidem;

²⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol. II, Editura Deisis 1993, Alba Iulia, p.180;

²⁹ Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut și Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.44;

nesticăcioase și izvor de binecuvântare, ele primind o cinstită specială datorită acestui fapt.

Starea primordială era așadar una îndreptată spre desăvârșire, spre deplina comuniune cu Dumnezeu prin efortul voit al omului. Tocmai libertatea voinței umane, care are legătură cu întreaga creație al cărei preot este omul, este darul dumnezeiesc care-l poate duce pe om la împlinirea umanului (la îndumnezeire) sau la dezumanizare (la moarte).

Omul navighează de-a lungul istoriei între două alternative:

- *cadru strâmt al pământului*, în limitarea lui la materie (moartea spirituală)
- *perspectiva nesfârșită a cerului*, a comuniunii cu Dumnezeu³⁰ (rostul său).

Omul este slujit de cele mai mici decât el dar și de cele superioare. De aceea el intră ultimul în creație, ca un stăpân; vietățile inferioare și cele materiale slujesc trebuinței lui vitale, iar îngerii, care-i sunt superiori, slujesc mântuirii lui (Sfântul Grigore Palama). Lumea sensibilă îi este omului de folos, este creată pentru el, iar "firile inteligibile", adică îngerii îi poartă de grijă³¹.

Ființa umană – **fața pământească a unei realități transcendente, universale**³², având "harul dumnezeiesc" ca dimensiune fundamentală a sa și fiind creată "după chipul lui Dumnezeu", avea menirea să ajungă "după asemănarea lui Dumnezeu", "să devină dumnezeu după har" și astfel să ridice la comuniunea cu Dumnezeu întreaga creație.

³⁰ Fernand Comte, "Marile figuri ale Bibliei", Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995, p.21

³¹ "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 167;

³² Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică", Colecția Didaskalos, Editura România Creștină, București, 1999, p.278;

I.3. Menirea omului; Responsabilitatea sa pentru destinul creației

“Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: <<Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul!>>” (Geneză 1²⁸)

În plan imanent nu există o realitate obiectivă, o realitate “în sine”, separată sau distinctă de om, ca subiect gânditor. Nu există materie în sine (conform noilor descoperiri din fizica cuantică, universul poate fi o altă față a neantului), ea este manifestarea spiritului. Fără existența omului creația materială nu avea nici un scop, nici o perspectivă de a-și depăși limitele creaturale pentru a ancora în comuniunea cu Dumnezeu. Omul este cel care dă sens și speranță creației. Responsabilitatea omului față de creație rezidă din faptul că este persoană. Părinții capadocieni susțin că **un obiect nu are existența și nu poate fi cunoscut în afara relației cu subiectul**³³.

Dumnezeu, după ce l-a creat pe om, unul dintre primele lucruri pe care le-a făcut, a fost să aducă la Adam toate fiarele pământului și păsările cerului pentru ca **Adam să dăruiască fiecăruia un nume.** A da nume unei făpturi înseamnă, într-un anumit sens, a participa la creația sa, a o modela, a-i da un scop în viață. În decursul istoriei lui Israel, Dumnezeu schimbă numele aleșilor săi: Avram devine Avraam, Sarai devine Sara, Iacov devine Israel, practică păstrată și în Noul Testament unde Simon devine Petru, iar Saul Pavel. De asemenea la Botez precum și la intrarea în monahism persoana

³³ Pr. Dr. Ion Popescu, “Între Absolut și Contingent”, Editura Sagittarius, 2000, p.27;

primește un nou nume. Dumnezeu arată prin aceasta schimbarea totală a personalității înfăptuită la chemarea Sa.³⁴

Dumnezeu, spune Sfântul Ioan Damaschin, i-a dat omului puterea să pună nume animalelor și să le identifice, iar toate acestea, fără excepție, i se subordonau, în armonia paradisiacă a ierarhiceii lor rânduieli. **Omul este cununa creaturilor văzute și legătura lor cu Dumnezeu.**³⁵

Timpu și spațiul, realități date existenței umane, sunt și ele sub acțiunea omului. Pecetea omului asupra lor nu este spre anihilarea lor (nici nu este posibil deoarece sunt date apriori) ci spre a le personaliza, spre a transfigura obiectele cuprinse în timp și spațiu și întregul cosmos. **Cuprinderea totului prin participare** este aspirația omului proiectat spre plenitudine. Omul, acel “finitum capax infiniti” aspiră să cuprindă adevărul înțeles ca absolut în care timpul se transformă la sfârșitul veacurilor în eon.³⁶ **Menirea omului este de a se aduce pe sine și întreaga creație comuniunii de iubire cu Creatorul a toate.** Acesta este și punctul central al Sfintei Liturghii: “**Ale Tale dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate și pentru toate**”³⁷ – momentul în care preotul la Sfântul Altar rostește rugăciunile de invocare a Sfântului Duh. Are loc **Epicleza** - transformarea pâinii și a vinului în însuși Trupul și Sângele Domnului. “Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea.” (I Timotei 6⁷), *rolul nostru este să ne îndumnezeim, să facem întreaga creație mediu străvezii de manifestare a harului dumnezeiesc sfințitor pentru a ne oferi comuniunii de iubire Intratrinitară cu întreaga creație pentru ca tot universul să fie umplut de Slava Creatorului a toate.*

³⁴ cf. Fernand Comte, “Marile figuri ale Bibliei”, Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995, p.21

³⁵ Nichifor Crainic, “Sfințenia împlinirea umanului”, Colecția “Teologie și Spiritualitate” Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p.163;

³⁶ Pr. Dr. Ion Popescu, “Între Absolut și Contingent”, Editura Sagittarius, 2000, p.31.

³⁷ “Liturghier”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1980, p.138;

Omul unește în sine pe cele muritoare cu cele nemuritoare, pe cele raționale cu cele iraționale. Este ființa care poartă în propria-i fire chipul întregii creații, ființa care a fost învrednicită de Dumnezeu cu atâta atenție, pentru care sunt toate cele prezente și cele viitoare, pentru care Dumnezeu Însuși S-a făcut Om, care tinde spre nemurire și fuge de ce este muritor, care, alcătuită "după chipul și asemănarea" lui Dumnezeu este regină în ceruri, care trăiește împreună cu Hristos, care este copilul lui Dumnezeu și care e așezată mai presus de orice stăpânire și autoritate.

Omul este domn peste toate, stăpânește peste toate, se bucură de toate, vorbește cu îngerii și cu Dumnezeu, poruncește creaturii, ordonă demonilor, cercetează natura lucrurilor, se ostenește pentru Dumnezeu, este sălaș și templu al lui Dumnezeu. Toate acestea el le obține prin virtute și dragoste (Nemesiu de Emessa)³⁸. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru ca pe om să-l facă „dumnezeu”. „Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică”(Ioan 3¹⁶).

Menirea omului și misiunea sa specială depășește pe cea a îngerilor, deși îngerii îi sunt superiori omului. **Omul are darul creator** pe care nu-l au îngerii și menirea grea de a spiritualiza și transfigura cu puterea harului dumnezeiesc lucrător în el și cu ajutorul duhurilor netrupești lumea văzută. Din această cauză *omului i s-a dat, alături de calitatea de slujitor al lui Dumnezu pe care o au și îngerii și pe aceea de stăpânitor (arhon) al creației.*

Prin calitatea sa de stăpânitor al ordinii materiale, omul este mai mult după chipul lui Dumnezeu decât îngerii (Sfinții Ioan Damaschin și Grigore Palama)³⁹. Orice om, oricât de mic ar părea el, este în planul providenței și are o anumită lucrare și

³⁸ Pr. Prof. Ioan G.Coman, "Probleme de filosofie și literatură patristică", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1995, p.41-42;

³⁹ "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 166-167;

importanță în univers. Nici nașterea și nici moartea fiecărui om nu sunt ocazionale ci sunt dirijate de providență: "Zis-am către Dumnezeu în calea tăriei Lui: Vesteste-mi puținătatea zilelor mele. Nu mă lua la jumătatea zilelor mele, că anii Tăi, Doamne, sunt din neam în neam." (Psalmul 101²⁴⁻²⁵; Înțelepciune Sirah 17²).

Dumnezeu a creat lumea nu ca s-o lase veșnic într-o formă relativă ci ca să o desăvârșească. **Omul de asemenea a fost creat ca să se desăvârșească** însă nu unul câte unul trecând prin moarte și numai în sufletul lui, ci **pe toți împreună și în ființa lor întregă (în suflet dar și în trupul legat de cadrul lumii)**⁴⁰.

Problema umanului este capitală atât pentru credință cât și pentru știință; ambele fiind în fața dilemei:

- eternizarea omului în Dumnezeu, în Ființă sau
- eternizarea lui în neant, în neființă.⁴¹

Responsabilitățile noastre impuse de timpul și spațiul în care existăm dacă sunt împlinite sau sunt neîmplinite, devin responsabilități cu repercusiuni eterne și pentru toți⁴².

⁴⁰ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 235;

⁴¹ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, "Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică", Colecția Didaskalos, Editura România Creștină, București, 1999, p.278-279;

⁴² Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 105;

II. Căderea omului în păcat, consecințele asupra întregii ordini cosmice

II.1. Posibilitatea căderii omului din starea primordială de har

*"A dat apoi Domnul Dumnezeu lui Adam poruncă și a zis:
<< Din toți pomii din rai poți să mănânci, Iar din pomul
cunoștinței binelui și răului să nu mănânci, căci, în ziua în
care vei mânca din el, vei muri negreșit! >>>"*
(Geneză 2¹⁶⁻¹⁷)

Posibilitatea căderii omului din starea harică primordială este dată de libertatea cu care a fost înzestrat omul pentru a ajunge, prin colaborarea cu harul dumnezeiesc care-i era interior ființei lui, la comuniunea deplină cu Dumnezeu, la desăvârșire. Omul avea starea de îndumnezeire la care era chemat, cu toate prerogativele care țin de ea (nepătimirea, nemurirea, dobândirea libertății absolute, devenirea "după asemănarea lui Dumnezeu", îndumnezeirea după har) în potență.

După Sfinții Părinți, modul în care a fost creat omul - "după chipul lui Dumnezeu", se referă la o particularitate care-L caracterizează pe Dumnezeu în mod exclusiv și nu există în creația materială. Acest fapt ne îndeamnă să căutăm "chipul lui Dumnezeu din om" (precum spune Părintele Stăniloae "chipul nemuritor al lui Dumnezeu din om") în libertate. Sfântul Grigore de Nyssa definește această idee drept "stăpânirea asupra sinelui" și a naturii. Tendința omului spre libertatea absolută îi este proprie, ține de umanitatea sa și de aceea în decursul istoriei, datorită păcatului omul nu poate fi conceput fără a ne referi la tragic. Tragicul ține de libertatea sa și de aspirația spre libertatea absolută care privește doar umanul; nu-L privește nici pe Dumnezeu pentru că este libertatea absolută în sens plener și

nici creația care nu tinde să-și depășească limitele nu are acces singură spre libertate⁴³.

Dorința omului de a ajunge "dumnezeu" îl face să înfrunte "dat"-ul propriei sale existențe. Aspirația omului de a dobândi libertatea absolută îl deosebește existențial de animal și are legătură tocmai cu supraviețuirea creației, prin chemarea omului de a se îndumnezei ridicând și creația la comuniunea cu Creatorul Suprem, la "libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8²¹).⁴⁴

Porunca Domnului din rai i-a procurat omului materie pentru a-și manifesta propria libertate. Sfântul Vasile cel Mare afirmă că omul a fost creat bun de Dumnezeu iar răul a fost ales de om. Dumnezeu nu putea crea pe om rău dar vroia ca omul să se întărească în bine și prin propria-i conlucrare⁴⁵. Dumnezeu dorea ca omul să crească în libertate prin efortul propriu. Libertatea ca semn al puterii spiritului nu este numai un dar, ci și un rezultat al efortului. Omul a fost imprudent, i-a lipsit puterea voinței (Sfântul Vasile cel Mare) și a renunțat la efortul de la început căzând în robia plăcerii ușoare a simțurilor. Spiritul omului pe care l-a primit de la Dumnezeu **era în mare măsură o potență**, care trebuia actualizată de către om. Poruncindu-i să nu mănânce din pomul simțirii fără să fie călăuzit de libertatea spiritului, Dumnezeu i-a poruncit de fapt să fie tare, să rămână liber și să crească în spirit sau în libertate. Porunca apela la însăși libertatea omului. Prin cădere omul n-a mai răspuns lui Dumnezeu crezând că prin aceasta își afirmă libertatea, autonomia. De fapt acest act a fost începutul închiderii egoiste a omului în sine; socotind că devine domn peste sine omul a devenit sclavul său. Omul e liber numai dacă e liber și de sine

⁴³ Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", Traducere de Caliope Papacioc, Editura Bizantină, București – 1999, p.78;

⁴⁴ idem, p.79-80;

⁴⁵ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p. 320;

pentru alții, în iubire, dacă este liber pentru Dumnezeu, sursa libertății, sursa iubirii⁴⁶.

Adam, ispitit de Eva iar aceasta la rândul ei de satana sub chipul șarpelui, a călcat porunca lui Dumnezeu și a mâncat din pomul cunoștinței binelui și răului. Sfinții Părinți lasă să se înțeleagă că prin pomul vieții și prin pomul cunoștinței binelui și răului se percepe aceeași lume: privită printr-o minte înduhovnicită, este pomul vieții care ne pune-n legătură cu Dumnezeu; iar privită și folosită printr-o simțire dezlegată de mintea înduhovnicită, reprezentată de pomul cunoștinței binelui și răului, desface pe om de Dumnezeu. După Sfântul Grigore de Nyssa pericolul concentrării simțirii la aspectul sensibil al lucrurilor provine din putința nașterii pasiunilor în om datorită înrudirii lui trupești cu natura creată. Astfel, omul nepregătit duhovnicește cade în limitele înguste ale materiei pe care o idolatrizează. Creația care așteaptă să participe la libertatea mării oamenilor este dezamăgită și suspină pentru că omul cade spre limitele ei, se dezumanizează⁴⁷.

Faptul uimitor că în mijlocul raiului este atât "pomul vieții" cât și "pomul cunoștinței binelui și răului", cum nu pot exista două puncte centrale, potrivit Sfântului Grigore de Nyssa, înseamnă că aceeași lume, sesizată exclusiv prin simțuri și prin rațiunea pusă în slujba simțurilor, este un izvor al binelui aparent, de fapt al răului; dar sesizată în semnificația ei de o rațiune mai adânc văzătoare, care ia simțurile în slujba ei, este un izvor al vieții. "Pomul vieții" este fie aceeași lume sesizată prin "minte", fie Dumnezeu care se vede prin lumea astfel sesizată. "Pomul vieții" e orice persoană a altuia care e sursa vieții mele prin iubirea ei față de mine; iar **"Pomul vieții" prin excelență și atotcuprinzător este Comuniunea interpersonală absolută din sânul Sfintei Treimi, ca sursă a iubirii**

⁴⁶ idem, p. 321;

⁴⁷ cf.Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p.322;

nesfârșite față de toți și a iubirii tuturor persoanelor umane între ele⁴⁸.

Posibilitatea căderii lui Adam este opusul posibilității lui de a ajunge la desăvârșire, la îndumnezeirea sa harică, în comuniune deplină cu Dumnezeu.

II.2. Consecintele pacatului originar asupra întregii ordini cosmice

“Iar femeii i-a zis: <<Voi înmulți mereu necazurile tale, mai ales în vremea sarcinii tale; în dureri vei naște copii; atrasă vei fi de către bărbatul tău și el te va stăpâni>>. Iar lui Adam i-a zis: << Pentru că ai ascultat vorba femeii tale și ai mâncat din pomul din care ți-am poruncit: <<Să nu mănânci>>, blestemat va fi pământul pentru tine! Cu osteneală să te hrănești din el în toate zilele vieții tale!... În sudoarea frunții tale îți vei mânca pâinea ta, până te vei întoarce în pământul din care ești luat; căci pământ ești și în pământ te vei întoarce”. (Geneză 3¹⁶⁻¹⁹)

Creat pentru comuniunea cu Sfânta Treime, chemat pentru a urca prin iubire de la chipul până la asemănarea cu Dumnezeu, omul a greșit păcătuiind. "Păcatul originar" al omului sau îndepărtarea sa de la teocentrism spre egocentrism este lipsa percepției lumii și a celorlalți într-un mod euharistic, ca o Taină a comuniunii cu Dumnezeu⁴⁹.

Sfântul Vasile cel Mare interpretează căderea omului dându-i o perspectivă optimistă îndreptată spre viitor. *El vede binele și răul săvârșit de Adam prin mâncarea din pomul*

⁴⁸ idem, p. 326;

⁴⁹ Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credințe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă și Pr. D. Ailincăi, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași - 1993, p.62-63;

cunoștinței binelui și răului în faptul că mâncând a săvârșit un act de neascultare, deci întâi a greșit, apoi a fost dus la cunoștința goliciunii, a rușinii, deci a pocăinței. Prin mâncare, în Adam s-a născut ideea să-și pregătească îmbrăcăminte ca să se înfrâneze de la pornirile trupești. Ispita șarpelui a trezit pe primii oameni la lupta pentru apărarea de ispitele lui, la lupta pentru biruirea satanei. Dumnezeu însuși a pus în om pornirea aceasta de luptă împotriva satanei; această pornire va duce la înfrângerea satanei în Fiul Omului, în Hristos: "Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul iar tu îi vei înțepa călcâiul" (Geneză 3¹⁵). Chiar frumusețea pomului oprit a fost pentru oameni un prilej de a lupta cu ispitele lui. Desigur omul nu va putea birui singur asupra răului introdus în el dar nici răul nu va desființa cu totul binele din om. Omul va rămâne într-o stare ambivalentă. Prin afirmarea că mâncării din pomul oprit i-a urmat nu numai neascultarea ci și cunoștința goliciunii, perspectiva Sfântului Vasile cel Mare duce spre posibilitatea mântuirii omului și a creației întregi cu ajutorul lui Dumnezeu⁵⁰.

Interpretarea neascultării lui Adam în mod juridic: omul nu trebuia să-și depășească limitele, nu trebuia să-și folosească libertatea dată de Dumnezeu nu este plauzibilă și duce la erori cu repercusiuni grave. Dacă afirmăm că ar fi fost mai bine pentru creație ca Adam să nu-și fi exercitat astfel tendința spre libertatea absolută ci să și-o sacrifice și s-o abolească greșim. Nemulțumirea lui Adam cu libertatea relativă care se potrivește făpturii zidite și tendința de a-și depăși limitele umane este normală, în conformitate cu voința lui Dumnezeu ca omul să ajungă și "după asemănarea Sa". Precum afirmă "filantropic" și îndurător Sfântul Irineu despre căderea omului, acesta, asemenea unui copil ce a fost așezat în rai pentru a evolua cu vârsta exercitându-și libertatea, a fost înșelat și a acționat greșit. Problema nu este depășirea propriilor limite ale libertății relative

⁵⁰ cf.Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p.323;

ci a aplicării libertății absolute în mod greșit. Este cu totul altceva decât afirmația că Adam trebuia să-și adapteze impulsul libertății la limitele pe care le avea prin firea sa creată. Gândirea antică greacă cu noțiunea ei de "ivris" (exces), prin care înțelegea că omul "cade" de fiecare dată când încearcă să devină "dumnezeu" este greșită⁵¹.

Era cu mult mai grav dacă omul și-ar fi adaptat libertatea la limitele creatului deoarece ar fi ieșit de pe calea către libertatea absolută, ar fi devenit asemenea animalelor, pe când acum încă o mai poate avea după ce-i dă o nouă orientare. Îndumnezeirea, scopul și aspirația ființei umane, este conlucrarea lui Dumnezeu și a libertății omului: "Să facem om după chipul și asemănarea Noastră, ... și a făcut pe om după chipul Său" (Geneză 1²⁶⁻²⁷). Nu-i era de folos omului să fie creat desăvârșit de la început și nici nu era posibil pentru că și-ar fi pierdut elementul esențial - libertatea. De asemenea omul singur nu poate dobândi libertatea absolută, nu poate deveni "dumnezeu fără Dumnezeu", "dumnezeu în afara lui Dumnezeu" pentru că nu pot exista două libertăți absolute. Libertatea absolută a omului se dobândește prin iubirea lui Dumnezeu, a semenilor și prin eliberarea creației de toată stricăciunea și de limitele ei creaturale pentru a fi părtașă la comuniunea omului cu Dumnezeu.

Speranța făpturii zidite de a-și depăși limitele creaturale pentru a înainta spre libertatea absolută, pentru a fi umplută de lumina și de viața dumnezeiască este omul. Faptul că și omul este un viețuitor (un animal după Darwin) constituie termenul sine qua non al misiunii glorioase a acestuia în creație.

După cădere "chipul lui Dumnezeu din om" s-a alterat dar nu s-a pierdut total, omul aspiră și este capabil în continuare, deși cu mult mai greu și în mai mică măsură, să fie în comuniune cu Dumnezeu, iar făptura zidită suspină însă are

⁵¹ Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", Traducere de Caliope Papacioc, Editura Bizantină, București – 1999, p.81;

speranța părtășiei ei la "libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu" (Cf. Romani 8¹⁹⁻²³).

Consecințele nefaste ale căderii omului în păcat sunt evidente pentru întreg cosmosul. Izgonirea din Rai este mai mult decât o simplă schimbare de loc – ea înseamnă pierderea comuniunii cu Dumnezeu, a folosirii roadelor pământului fără opreliști, a inocenței morale și chiar a armoniei cuplului. Tot ce se săvârșea simplu și firesc în Rai devine acum anevoios și adesea dureros⁵².

Adam și Eva își continuă viața și zămislesc fii și fiice. Adam este astfel părintele întregului neam omenesc. Sfântul Apostol Pavel face o paralelă între Adam și Hristos: Adam, primul dintre oameni, este părintele întregii omeniri în trup iar Hristos este Părintele tuturor celor aleși în duh; prin Adam "a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuit în el." (Romani 5,12) iar "prin îndreptarea adusă de Unul a venit, pentru toți oamenii, îndreptarea care dă viață." (Romani 5,18)

Consecințele păcatului strămoșesc afectează raportul omului:

- **cu Dumnezeu** – Harul dumnezeiesc devine exterior lui, lucrează din afara lui iar în lăuntrul omului este păcatul; omul nu mai face binele pe care îl dorește ci răul pe care nu-l dorește, pe acela îl săvârșește (cf. Romani 7¹⁵)
- **cu semenii** - comunicarea este discursivă
- **cu întreaga creație** – care este blestemată pentru om.

Însăși ființa omului este degradată, cade "**într-o natură de sub natură**". Nu mai este armonie între trup și suflet. Rațiunea îi este întunecată, simțirea pervertită, iar voința slăbită. Sfântul Apostol Pavel mărturisește: "Pentru că ceea ce fac nu știu; căci nu săvârșesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc. ... Fiindcă știu că nu locuiește în mine, adică în trupul meu, ceea ce este bun. Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu;

⁵² cf. Fernand Comte, "Marile figuri ale Bibliei", Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995, p.22;

Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc" (Romani 7^{15,18-19}). Omul nu mai este liber de păcat ci este robul păcatului și a urmărilor acestuia care se finalizează în moarte, în imposibilitatea depășirii stării creaturale. **Omul este nevoit să-și făurească obiecte** (majoritatea descoperirilor științifice au acest scop – de a perfecționa instrumente care să-i faciliteze cunoașterea și să-i ușureze viața) **ca prelungiri ale simțurilor sale.**

Prin om a intrat deșertăciunea și blestemul în cosmos: "Căci făptura a fost supusă deșertăciunii – nu de voia ei, ci din cauza aceluia care a supus-o ..." (Romani 8,20). Realitatea durerii universale, a participării întregului cosmos la tristețea și suferința omului este evidentă: "Căci știm că toată făptura împreună suspină și împreună are dureri până acum." (Romani 8,22)⁵³.

Cunoașterea după căderea în păcat nu mai este prin intuiție directă ca în starea primordială. Omul este îmbrăcat în "tunici de piele", devine din ce în ce mai opac pe măsură ce păcătuiește.

Creația a devenit din perdea transparentă a iubirii între noi și Dumnezeu un zid într-o mare măsură opac. Pământul și creaturile erau transparente, creația își împlinea rolul ei fiind mijloc de dialog cu Dumnezeu. Lumea deținea prin creație astfel de calități datorită Duhului din ea care se retrage datorită căderii omului slăbindu-i naturii însușirea de mediu transparent între Dumnezeu și oameni și între aceștia. Prin retragerea Duhului din lume și din om, aceasta nu mai are maleabilitatea originală și nici omul nu mai are forța spiritului de a o conduce spre deplina stare de mediu de comunicare între Dumnezeu și el, între el și semenii săi. Adam în rai vedea cu o minte plină de iubire, cu un suflet umplut de puterea Duhului Dumnezeiesc, nu numai pentru

⁵³ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie și Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p.164

că el însuși era unificat și haric, dar și pentru că trăia într-o creație plină de harul dumnezeiesc⁵⁴.

Creația după cădere poate fi în continuare mijloc de unire între om și Dumnezeu dacă omul își împlinește rolul său sacerdotal - să se aduce împreună cu ea jertfă Creatorului a toate, dar, paradoxal, poate fi și zid despărțitor și de vrajbă între om și Dumnezeu, atunci când omul se crede "dumnezeu" dar de fapt este robul propriului său egoism și patimi folosind și creația irațional, împotriva intereselor lui și ale ei, cu scopul satisfacerii egoismului său.

II.3. Moartea consecința păcatului

"Și am intrat eu în casa olarului și iată acesta lucra cu roata și vasul pe care-l făcea olarul din lut s-a stricat în mâna lui; dar olarul a făcut dintr-însul alt vas, cum a crezut că-i mai bine să-l facă. Și a fost cuvântul Domnului iarăși către mine și mi-a zis: Casa lui Israel, oare nu pot să fac și Eu cu voi, ca olarul acela, zice Domnul? Iată, ce este lutul în mâna olarului, aceea sunteți și voi în mâna Mea, casa lui Israel!" (Ieremia 18²⁻⁵).

Creația era supusă morții și înainte de căderea omului (Sfântul Irineu, Sfântul Maxim Mărturisitorul, teoria evoluționistă ș.a. afirmă existența morții în creație de la început deoarece creația are un început și singură nu-și poate depăși starea ei creaturală. De aceea creația fără om nu are rost). Ar fi fost de asemenea brutal și irațional din partea Creatorului ca din cauza unei creaturi să le pedepsească pe toate⁵⁵.

⁵⁴ cf. Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p.325;

⁵⁵ cf. Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", Traducere de Caliope Papacioc, Editura Bizantină, București - 1999, p.87-88;

Tocmai omul este inelul de legătură între Creator și creație, el poate face ca-n toți și în toate să fie Dumnezeu. Dacă omul își abandona dreptul la libertatea absolută automat creația își pierde speranța mântuirii. Aceasta ne permite să afirmăm că a fost mai bine ca Adam să cadă, păstrându-și dreptul și aspirația la libertatea absolută (parte constitutivă a "chipului nemuritor al lui Dumnezeu din om"), decât dacă n-ar fi căzut, refuzând acest drept, devenind după chipul animalelor limitate la condiția lor⁵⁶.

Căderea lui Adam a adus moartea nu ca pe un fapt nou în creație, ci ca incapacitatea de a-și depăși mortalitatea înăscută, de a-și depăși limitele creaturale, finite. Luând omul drept punctul de referință cel mai înalt al creației, moartea a intrat în lume prin căderea omului, omul însuși fiind creatură și parte a creației, folosind în sens greșit libertatea cu care a fost înzestrat, nu și-a putut depăși limitele, între care și moartea, specifică creaturilor care nu sunt în comuniune harică cu Dumnezeu.

Moartea fizică nu este o pedeapsă ci este o eliberare oferită de Dumnezeu iubirii. Dumnezeu nu l-a lăsat pe om să trăiască veșnic într-o lume căzută, să fie captiv cercului vicios al propriilor născociri ci i-a dat posibilitatea eliberării de păcat. Moartea nu este sfârșitul vieții, ci doar începutul reînnoirii ei. Dincolo de moartea fizică este reunirea viitoare a trupului cu sufletul înnoite pentru a fi capabile să participe, pe măsura propriilor posibilități, la iubirea dumnezeiască veșnică⁵⁷.

Prin despărțirea trupului și a sufletului în momentul morții, Dumnezeu lucrează asemenea olarului: când vasul de pe roata sa se strică și se răsucește, el îl strică tot pentru a face din el un alt vas bun. Revelația primită de Ieremia este elocventă în acest sens: "*Cuvântul care a fost de la Dumnezeu către Ieremia și i-a zis: << Scoală și intră în casa olarului și acolo îți voi vesti cuvintele Mele!>> Și am intrat eu în casa olarului și iată acesta*

⁵⁶ idem, p.83;

⁵⁷ Episcopul Kallistos Ware, "Ortodoxia, Calea Dreptei Credințe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă și Pr. D. Ailincăi, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași - 1993, p.63;

lucra cu roata și vasul pe care-l făcea olarul din lut s-a stricat în mâna lui; dar olarul a făcut dintr-însul alt vas, cum a crezut că-i mai bine să-l facă. Și a fost cuvântul Domnului iarăși către mine și mi-a zis: Casa lui Israel, oare nu pot să fac și Eu cu voi, ca olarul acela, zice Domnul? Iată, ce este lutul în mâna olarului, aceea sunteți și voi în mâna Mea, casa lui Israel!" (Ieremia 18¹⁻⁵).

Slujba de înmormântare a creștinilor revelează același aspect privind moartea ca urmare a păcatului și rostul ei în iconomia mântuirii: "Cel ce cu mâna dintru neființă m-ai zidit și cu chipul Tău cel dumnezeiesc m-ai cinstit, iar pentru călcarea poruncii iarăși m-ai întors în pământ, din care am fost luat, la Cel după asemănare mă ridică, cu frumusețea cea dintâi iarăși împodobindu-mă"⁵⁸.

⁵⁸ idem, p.64;

III. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om

III.1. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om

“Iisus I-a răspuns: Nu este scris în Legea voastră că ‘Eu am zis: dumnezei sunteți?’. Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu - Și Scriptura nu poate să fie desființată -...” (Ioan 10³⁴⁻³⁵)

Dumnezeu l-a plămădit pe om din pământ “și a suflat în fața lui și s-a făcut omul ființă vie.” (Geneză 2,7) Omul este chemat să participe, să conlucreze cu Tatăl după modelul Fiului Întrupat: “Tatăl Meu până acum lucrează; și Eu lucrez.” (Ioan 5,17) Sfântul Maxim Mărturisitorul arată permanenta lucrare a lui Dumnezeu în creația Sa: “Dumnezeu, isprăvind de creat rațiunile prime și esențele generale ale lucrurilor, lucrează totuși până astăzi nu numai susținând acestea în existență, ci și aducând la actualitate, desfășurând și constituind exemplare particulare date virtual în esențe, apoi asimilând exemplarele particulare cu esențele universale până ce folosindu-se de rațiunea cea mai generală a ființei raționale, sau de mișcarea exemplarelor particulare spre fericire, va uni pornirile de bunăvoie ale tuturor. În felul acesta le va face să se simtă armonios și identic între ele și cu întregul, cele particulare nemaiaivând o voie deosebită de a celor generale, ci una și aceeași rațiune contemplându-se în toate, neîmpărțită de modurile de a fi și de a lucra ale acestora, cărora li se atribuie la fel. Prin aceasta se va arăta în plină lucrare harul care îndumnezeiește toate.”⁵⁹ Spre deosebire de Persoanele Treimice care lucrează permanent în creație, omul este chemat și el, după puterile lui limitate să participe la împlinirea armoniei universale a creației în Dumnezeu.

⁵⁹ cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Ascetica și Mistica Ortodoxă”, Vol. I, Editura Deisis, 1993, p. 28;

În om este unită lumea materială cu lumea spirituală; omul participă în mod activ la creație în calitate de coroană a ei, dar totodată participă la lumea spirituală a îngerilor și, prin urcuș duhovnicesc, prin conlucrarea cu harul dumnezeiesc, participă la iubirea veșnică a lui Dumnezeu⁶⁰.

Baza de la care accede omul la Dumnezeu Creatorul lui este chiar “chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om”⁶¹, acel dar constitutiv ființei umane care se manifestă în perpetua căutare a Arhetipului. Fericitul Augustin mărturisește în acest sens: “Neliniștit este sufletul meu până ce-și va afla odihna în Domnul.”

Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om îi dă posibilitatea să se desăvârșească, să devină “după asemănarea cu Dumnezeu”. Distincția dintre chip și asemănare este elocventă. Chipul i-a fost dat omului la creație, este darul lui Dumnezeu: “Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său.” (Geneză 1,27) Chipul este asemănarea în potență, iar asemănarea este chipul în actualitate. Cu toate acestea și asemănarea este darul lui Dumnezeu dat tuturor oamenilor: “Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (II Timotei 2,4) însă pe care omul trebuie să-l ia prin efort personal liber și conștient, să vrea să-l ia și să conlucreze cu harul dumnezeiesc pentru a-și realiza scopul: îndumnezeirea.

Argumentele că și dobândirea asemănării cu Dumnezeu este un dar dumnezeiesc dat omului pregătit corespunzător sunt multe. Chiar sfatul Persoanelor Treimice este: “Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră ...”(Geneză 1,26) Asemănarea omului cu Dumnezeu, chemarea sfântă, mântuirea este opera Mântuitorului: “El ne-a mântuit și ne-a chemat cu chemare sfântă, nu după faptele noastre ci după a Sa hotărâre și după harul ce ne-a fost dat în Hristos Iisus, mai înainte de

⁶⁰ cf. Sfântul Chiril al Alexandriei, “Scrieri”, Partea a doua, P.S. B. 39, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992, p.11;

⁶¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Sfânta Treime sau La început a fost iubirea”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.5;

începutul veacurilor.” (II Timotei 1,9) Deși omul nu aduce nimic în lume, totul fiind manifestarea iubirii lui Dumnezeu, (“Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot așa cum nici nu putem să scoatem (nimic) ceva din ea afară” I Timotei 6,7), totuși dorința și lucrarea omului este indispensabilă mântuirii: "Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se vor ierta lui.” (Iacov 5,15) O veche înțelepciune evreiască spune: **“Ajută-te singur și te va ajuta și Dumnezeu!”** Dumnezeu îl ajută pe om întâi pe cale naturală, prin puterile cu care l-a înzestrat, iar în cazuri speciale și prin alte mijloace (minuni). Pentru ca omul să fie ajutat și mai ales pentru ca ajutorul primit să aibă efecte durabile este absolută nevoie ca omul să conlucreze la mântuirea sa și să facă tot ceea ce îi stă în puteri. Unde puterile umane nu sunt suficiente omul care se roagă va face față până la sfârșit căci chiar dacă crezi că este imposibil, Dumnezeu ne îndeamnă să ne rugăm Lui pentru că ceea ce la oameni este cu neputință, la Dumnezeu este cu putință.

Pentru a deveni “dumnezeu după har”, omul pornește de la “chipul nemuritor al lui Dumnezeu” din el, de la “scânteia divină” cu care a fost înzestrat și, conlucrând cu harul dumnezeiesc, parcurge timpul până la starea în care voința și lucrarea lui este în concordanță cu voia lui Dumnezeu: ”Și știm că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu, al celor care sunt chemați după voia Lui;” (Romani 8,28)

Chipul lui Dumnezeu în om s-a alterat după căderea din starea harică originală însă nu s-a distrus total. Imediat după izgonirea din Rai și după pedepsire, omul primește făgăduința unui Răscumpărător care-i va reda posibilitatea dobândirii stării harice și-l va ridica obiectiv la maxima apropiere de Dumnezeu. (Geneza 3,15)

Dumnezeu lucrează prin “vase alese” în Vechiul Testament; aghiografii care, sub inspirația Duhului Sfânt, primesc harul dumnezeiesc și sunt transformați în vederea primirii și transmiterii adevărului revelat de Dumnezeu pentru

mântuirea tuturor popoarelor. Cu ajutorul harului dumnezeiesc primit și datorită vieții speciale, aghiografii Vechiului Testament sunt ridicați la starea originală de dinainte de păcat, pot comunica direct cu Dumnezeu.⁶² Aceștia, insuflați de Duhul Sfânt, vestesc despre Întruparea Logosului “la plinirea vremii.” “Duhul vorbește prin profeți” în Vechiul Testament poate fi înțeleasă ca Cincizecimea preliminară care pregătește venirea Mântuitorului promis.⁶³

Logosul Întrupat mărturisește și chiar spune despre aceștia care au trăit în starea harică încă înainte de venirea Sa: “Nu e scris în Legea voastră ‘Eu am zis: dumnezei sunteți?’”. Dacă i-a numit dumnezei pe aceia către care a fost cuvântul lui Dumnezeu - și Scriptura nu poate să fie desființată - despre Cel pe care Tatăl L-a sfințit și L-a trimis în lume, voi ziceți: Tu hulești, căci am spus: Fiul lui Dumnezeu sunt?” (Ioan 10, 34-36). Îndumnezeirea omului, opera iubirii lui Dumnezeu și a liberului arbitru omenesc de a alege viața, se realizează pe tot parcursul istoriei omenirii, prin mijloacele specifice înțelegerii și pregătirii ființei umane în diferitele ei stadii de participare la iubirea dumnezeiască.

“La plinirea vremii”, când lumea a fost pregătită pentru venirea Mântuitorului, harul îndumnezeitor a fost oferit omului de Dumnezeu-Omul în mod deplin. Întruparea, Patimile, Învierea, Înălțarea și trimiterea Duhului Sfânt în lume pentru a-L face prezent real pe Hristos în Biserica Sa până la sfârșitul veacurilor aduc tuturor oamenilor harul dumnezeiesc, mântuirea obiectivă pe care fiecare în parte și toți în duhul iubirii și al comuniunii cu Hristos trebuie să și-o însușească.

Învățătura Mântuitorului este sintetizată în porunca iubirii față de Dumnezeu și față de aproapele nostru. Astfel creștinul se înalță la Dumnezeu (pe verticală) și este totodată în comuniune cu semenii (pe orizontală), purtându-și crucea în

⁶² cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, “Teologia Dogmatică și Simbolică”, Pitești, 2000, p. 34;

⁶³ Paul Evdochimov, “Ortodoxia”, Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 159;

fiecare zi. Omul îndumnezeit care participă la Împărăția lui Dumnezeu încă din această viață, vede în creație, vede în semeni tot pe Hristos prin care s-au făcut toate: “nu mai este elin și iudeu, tăiere împrejur și netăiere, barbar, **scit**, rob ori liber, ci toate și întru toți (este) Hristos.” (Coloseni 3,11)

Dumnezeu “*voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină.*” (II Timotei 2,4) “*Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară ci să aibă viață veșnică*” (Ioan 3,16). Dumnezeu iubește pe toți oamenii și, precum spune Sfântul Apostol Pavel romanilor, necredința unora nu va nimici credințioșia lui Dumnezeu (cf. Romani 3,3). Omul creștin cu atât mai mult iubește semenii, chiar și pe dușmani; iubirea între oameni este susținută de valoarea pe care o are unul pentru celălalt, valoare veșnică pentru că Hristos S-a jertfit pentru toți și pentru că orice om, indiferent de cât de grosier a ajuns, are “chipul nemuritor al lui Dumnezeu” în el.⁶⁴

“Omul abordează enigma teologiei în însăși structura sa” (Fotie, Patriarhul Constantinopolului +891). Pentru că este creat “după chipul lui Dumnezeu” Unul și Întreit, omul însuși se transformă într-o teologie vie, în “locaș teologic” prin excelență.⁶⁵

Chipul ca mijloc de cunoaștere oferă două metode posibile:

- **metoda ascendentă** - Fericitul Augustin folosindu-o cercetează sufletul omenească, pornind de la chipul gravat în el pentru a-l reconstitui pe Dumnezeu prin ceea ce vede în oglinda omenească. Sufletul se cunoaște pe sine și, prin sine, simultan îl cunoaște pe Dumnezeu. Fericitul Augustin elaborează, din punct de vedere metodologic, o antropologie

⁶⁴ cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, “Ortodoxia în fața ereziilor contemporane”, Editura Diogene, 1996, p.60-61;

⁶⁵ Paul Evdokimov, “Ortodoxia”, Traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p 62;

a lui Dumnezeu (se analizează sufletul uman ca să găsească în el chipul Treimii);

➤ **metoda descendentă**- Sfântul Grigore de Nyssa pornește de la Dumnezeu, adică de la Prototip, pentru a ajunge la tip, la a înțelege și defini natura și esența umană “ca chip a Celui ce este”. Omul este reconstituit cu ajutorul a ceea ce este dumnezeiesc.⁶⁶

Părinții răsăriteni au fundamentat antropologia pe elementul divin al firii omenești, adică pe chipul lui Dumnezeu (imago Dei) din om, dinainte de păcatul originar. Numai starea inițială, paradisiacă, definește ființa umană autentică, harică prin creație, care trebuia să progreseze spre stabilirea definitivă în comuniunea cu Dumnezeu.

Omul este ființa care **reflectă chipul (ikon, imago) și slava (doxa, gloria) lui Dumnezeu**, în asemănarea cea mai deplină cu El: “Căci bărbatul nu trebuie să-și acopere capul, fiind chip și slavă a lui Dumnezeu, iar femeia este slava bărbatului.” (I Corinteni 11,7).⁶⁷

“**Imago Dei**” este unicitatea personală proprie fiecărei făpturi umane, destinată îndumnezeirii. Cum creația omului primordial înseamnă creația umanității, (cf. Geneză 3) “imago Dei” se referă la întreaga comunitate umană, chemată să fie “slava” lui Dumnezeu, adică prezența (shekinah) luminoasă a lui Dumnezeu în univers.

“Drept aceea, **această suflare a lui Dumnezeu**, suflată cum s-a zis, în Adam, până ce a fost în el, nu puțină strălucire și slavă de chip dumnezeiesc pricinuia celui părtaș la ea. Ca urmare, el se purta față de lucruri cu putere străvăzătoare și proorocească și era împreună creator cu Dumnezeu sau al doilea Dumnezeu după har, iar prin aceasta îi făcea plăcere și lui Dumnezeu, Făcătorul mai presus de înțelepciune al tuturor, cu vederile și cu proorocirile prea strălucite ale lui.” (Patriarhul Calist, Capete despre rugăciune,16). Ființa umană se distingea

⁶⁶ idem, p.63;

⁶⁷ Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică, idem, p. 108;

prin acea **“frumusețe originală”** (kalos) **obținută prin “participarea”** (metousia) **plenară la Dumnezeu.**⁶⁸

După îndepărtarea din Eden, omul este îmbrăcat în **“tunici de piele”**, creația devine mediu ostil omului care-și câștigă existența “cu sudoarea frunții”. Harul dumnezeiesc care la origine lucra din lăuntru omului și-l ducea în mișcare liberă și conștientă spre “pomul vieții”, spre plenitudinea ontologică în iubire, după cădere devine cu greu accesibil lui într-o măsură mai mică. Până la Hristos omul se găsește **“într-o natură de sub natură”**. Cu toate acestea ceea ce omul nu și-a agonisit sieși din pricina nepurtării de grijă și a neascultării, aceea îi dăruiește Dumnezeu prin milostivirea și iubirea Sa de oameni.⁶⁹

“Chipul dumnezeiesc” al omului este restabilit de Hristos, omul este mântuit obiectiv, ridicat la maximă apropiere de Dumnezeu. Harul care-i este dat îl duce pe cel liber la omul “cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit.” (Coloseni 3,10)

Sfântul Vasile cel Mare și Grigore Teologul afirmă că oamenii au primit poruncă expresă de la Dumnezeu să devină, prin colaborarea cu harul dumnezeiesc și prin efort propriu, liber și conștient, “dumnezei după har”: “ Eu am zis: ‘Dumnezei sunteți și toți fiii ai Celui Preaînalt’.” (Psalmul 81,6)

Posibilitatea împlinirii menirii omului este dată de: “chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om” și de mântuirea obiectivă adusă de Fiul lui Dumnezeu Întrupat. Aceste două daruri dumnezeiești indispensabile mântuirii sunt date tuturor oamenilor fiind punctele de plecare spre îndumnezeire⁷⁰.

Totodată posibilitatea restaurării omului este dată tot de "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om" care, deși s-a pervertit prin căderea în păcat, a rămas în ființa omului, acesta având permanent aspirația spre libertatea absolută, spre

⁶⁸ ibidem, p.109;

⁶⁹ Sfântul Ioan Damaschin, “Dogmatica”, Traducere de Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, București, 1992, p. 70;

⁷⁰ “Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică”, idem, p. 109.

frumusețe, iubire, într-un cuvânt spre unirea harică deplină cu Dumnezeu.

III.2. Posibilitatea restaurării omului și a creației

"Căci Eu nu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu; întorceți-vă și trăiți !" (Iezechiel 18³²)
"Ea va naște Fiul și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor." (Matei 1²¹)

Posibilitatea restaurării omului este dată de faptul că păcatul strămoșesc n-a fost pentru om o cădere radicală, ca aceea a îngerilor⁷¹; "chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om" deși a fost alterat prin căderea în păcat, a rămas constitutiv ființei umane.

Chiar în urma căderii exista în om o aspirație spre infinit, spre transcendent și o tendință slăbită dar funciară spre comuniune și solidaritate umană⁷². Aceasta este o parte constitutivă a chipului nemuritor al lui Dumnezeu din noi. Durează permanent, de la creație ("Nu este bine să fie omul singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el" Geneza²¹⁸) și până la sfârșitul lumii când, în starea eonică finală, se va împlini această aspirație: "Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei" (Apocalipsă 21³). *Transcendența ca determinantă pentru destinul omului nu este impersonală ci poartă numele de Sfânta Treime, ca structură a supremei iubiri și comuniunii a Trei Persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt care trăiesc într-o totală dăruire una față de alta și constituie fundamentul comuniunii și solidarității umane. Aceasta înseamnă că omul a fost creat "după chipul lui*

⁷¹ Pr. Conf. Univ. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică și Simbolică", Editura Universității din Pitești, 2000, p.3;

⁷² Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie și Cultură", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.145;

Dumnezeu" și acest dar este constitutiv ființei sale⁷³. Omul are permanent aspirația spre împlinirea menirii sale - unirea harică deplină cu Dumnezeu.

Dumnezeu "Care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină" (I Timotei 2⁴), ne cheamă pe toți prin Fiul Său la adevăr, la viață, la dreptate și la dragoste. Totul ne-a fost, ne este și ne va fi oferit. Prin Iisus Hristos mântuirea obiectivă a fost dată întregului neam omenesc. Toți suntem potențial mântuiți; motivul fiind dragostea lui Dumnezeu față de creația Sa. Dreptatea lui Dumnezeu este indisolubil legată de iubirea Sa.

"Dreptatea lui Dumnezeu", potrivit cuvintelor Mântuitorului, este cea care primește cu brațele deschise și face ospăț mare atunci când fiul cel pierdut se întoarce pocăindu-se la tatăl său; dă și celui din urmă lucrător al viei asemenea celui care a lucrat de dimineață (Matei 20¹⁻¹⁶). Dumnezeu "așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică." (Ioan 3¹⁶). "Căci dacă, pe când eram vrășmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său, cu atât mai mult, împăcați fiind, ne vom mântui prin viața Lui" (Romani 5¹⁰). Deși toți suntem păcătoși, dragostea lui Dumnezeu s-a manifestat și se manifestă continuu. *Dreptatea și iubirea propovăduite de Hristos cer să iertăm de 70 de ori câte 7 în fiecare zi, să iubim chiar pe vrășmașii noștri și să ne rugăm pentru ei. Dacă ni se cere aceasta și dacă aceasta este deopotrivă dreptatea și iubirea lui Dumnezeu pentru întreaga Sa creație, aceasta este soluția împlinirii noastre ca oameni care aspiră la îndumnezeire.*

Dumnezeu ne învață să iertăm, să nu judecăm pentru a nu fi judecați, să miluim pentru a fi miluiți. Mântuirea, iubirea lui Dumnezeu se manifestă față de toți oamenii în veci. *"Dumnezeu este iubire"* (I Ioan 4,8) în veci și este neschimbabil. "Căci ce este dacă unii n-au crezut? Oare necredința lor va nimici credințioșia lui Dumnezeu?" (Romani 3³).

⁷³ idem, p.144;

Dumnezeu dă tuturor oamenilor în această lume șansa să se îndrepte oricâte păcate au făcut și îi ajută prin diferite metode părintești. *Mântuirea se poate realiza însă doar în viața actuală care este supusă stricăciunii și ispitelor. După Învierea generală, schimbare nu se va mai putea face. Veșnicia (nesticăciunea), este starea lucrurilor neschimbătoare; în veșnicie nu se va mai petrece nici o alternanță, ci doar progres în starea aleasă de personalitățile umane libere; dezvoltare veșnică și infinită, dar nu schimbare, nu alterare a direcției, nu întoarcere. Fiecare va înainta spre starea pentru care s-a pregătit*⁷⁴.

Lumea pe care o vedem în jur se schimbă și poate fi schimbată pentru că este coruptibilă. Noul Cer și Pamântul veșnic pe care Dumnezeu ni le aduce la a Doua Venire sunt incoruptibile, neschimbătoare. Este esențială pentru viață deci până și ultima clipă. Tâlharul de pe cruce care s-a pocăit a câștigat raiul. L-a câștigat pentru că și-a schimbat viața spre adevăr, spre Hristos. Mântuitorul când i-a spus: "astăzi vei fi cu Mine în rai" (Luca 23⁴³); a spus aceasta pentru toți cei care se pocăiesc, chiar și în ultima clipă, dar în ultima clipă a acestei vieți trecătoare. După înnoirea lumii nimic nu-și va mai schimba direcția pentru că va fi totul definitiv, etern, totul va fi umplut de slava lui Dumnezeu. Aceasta nu înseamnă că trebuie să greșim până în ultima clipă a vieții și atunci să ne pocăim. Ucenicii Domnului, ca și toți ceilalți oameni care au crezut în Dumnezeu s-au îndreptat imediat după ce au aflat adevărata cale și viață. A crede că putem păcătui și apoi în ultima secundă că putem îndrepta totul este o eroare din două motive:

- Sfârșitul omului nu este previzibil;
- Cazul tâlharului și toate celelalte cazuri în care oamenii au venit la Hristos arată clar că viața lor s-a schimbat profund din acea clipă pentru tot restul vieții. Tâlharul a murit repede,

⁷⁴ Cf. "Umanitate și Creștinătate", Nr. 4. Februarie 2001, Publicația tinerilor creștini argeșeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, p.6;

Însă cazul lui Saul (viitorul Apostol Pavel) și a tuturor celorlalți arată clar că până la moarte au mers cu Hristos. Chiar dacă au mai avut clipe de îndoială și de căderi datorate fricii de ceilalți (inevitabilele întâririi), viața li s-a schimbat radical și au devenit cu adevărat liberi de păcate și de egoism fiind în slujba semenilor pentru Hristos.

De asemenea nu Dumnezeu este responsabil de iertarea sau pedepsirea noastră. Dumnezeu iubeste întotdeauna, iartă întotdeauna, este întotdeauna prietenul omului. Dar cel care nu iartă niciodată, care nu este niciodată prietenul omului este păcatul. Păcatul ne distruge sufletul pentru că este exact calea care ne îndepărtează de Dumnezeu, zidul care ne desparte de El, căci păcatul ne distruge ochii spirituali ca să nu vedem lumina Lui. Mântuirea sau moartea veșnică nu ține de hotărârea lui Dumnezeu, ci ține de hotărârea noastră, de voința noastră liberă pe care Dumnezeu o respectă în mod absolut. Să nu ne amăgim singuri cu aceasta încredere în dragostea lui Dumnezeu. Pericolul nu vine de la Dumnezeu, ci de la noi înșine, de la păcatele noastre. De fapt Dumnezeu nu pedepsește pe nimeni în sensul răzbunării sau al dreptății înțeleasă în mod juridic ci doar în scop coercitiv, pentru a îndrepta. Toate aceste pedepse operează și își au scopul limitat la starea de stricăciune; ele nu se extind dincolo de această stare. Scopul lor este să îndrepte ceea ce poate fi îndreptat, să schimbe lucrurile în mai bine, atât timp cât ele pot fi schimbate în această lume schimbătoare⁷⁵ (Ieremia 18⁶⁻⁹). Așa cum spune Sfântul Isac Sirul: "Cel care aplică pedepse pedagogice pentru vindecare, pedepsește cu dragoste, dar cel care caută răzbunare este lipsit de dragoste. Dumnezeu pedepsește cu dragoste, nu ca să Se apere – departe de noi a crede așa ceva – ci ca să-Și vindece imaginea Lui (omul este "imago Dei") și nu ține mânia".

În Noua Lume nu mai poate exista îndreptare și de aceea pedepsele pedagogice nu-și mai au rostul. Orice pedeapsă de la

⁷⁵ "Umanitate și Creștinătate", idem, p.6-7;

Dumnezeu în această Lume Nouă a Învierii ar fi doar acte de răzbunare, nepotrivite și motivate de ură, fără o intenție sau un scop bun.

Dragostea lui Dumnezeu față de creația Sa este dreaptă și nu se schimbă în veci. Un om drept și înțelept este ca și Dumnezeu pentru că nu pedepsește pe altul din răzbunare, ci pentru a-l îndrepta sau pentru ca alții să se teamă” (Sfântul Isac Sirul Omilia 73). Dumnezeu pedepsește așadar doar în măsura în care este nădejde de îndreptare.

Dumnezeu cheamă pe toți oamenii la comuniunea cu Sine, la existență. Asemenea tatălui din parabola cu fiul risipitor care se întoarce, Dumnezeu ne iartă pe toți cei care venim la El și ne primește cu brațele deschise. Iadul, paradoxal, este revolta celui care este rugat să vină la Tatăl său, la Dumnezeu, însă refuză pe diferite motive. Iadul nu este o pedeapsă a lui Dumnezeu, ci o auto-condamnare. Cum spune Sfântul Vasile cel Mare, “Chinurile iadului nu-L au pe Dumnezeu drept cauză, ci pe noi înșine”.

Dreptatea înțeleasă juridic ne poate duce în iad; ne putem asemena fiului care a ascultat permanent, care a împlinit toate poruncile dar care nu a mai vrut să intre în casa tatălui său pentru că a fost iertat și restabilit fiul risipitor care "mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat" (Luca 15²⁴). Cel mai mare chin este să fii invitat să intri în casa tatălui tău, toți cei din jur să-și manifeste dragostea față de tine și tu să nu te poți bucura pentru că nu te lasă egoismul din tine, trufia de a fi numai tu pentru că numai ție crezi tu că ți se cuvine. Poți astfel fi chiar în mijlocul raiului însă nu te poți bucura pentru că ființa ta este închisă comuniunii cu alții care, în înțeles adevărat creștin, presupune lepădare de sine, presupune îndurare pentru alții asemenea îndurării pe care o primim noi de la Dumnezeu. Exemplul concludent este dat de Însuși Mântuitorul care a iertat pe toți cei ce s-au pocăit și s-au întors la El. Întâmplarea cu femeia prinsă în păcatul adulterului și adusă să fie ucisă cu pietre este relevantă: cine este fără de păcat, a spus Mântuitorul, să arunce primul cu pietre în ea.

Aceasta este starea la care suntem chemați. Ca toți să fim una înseamnă să acceptăm și să participăm la restaurarea noastră, să Îl iubim pe Dumnezeu din toată inima și pe toți semenii ca pe noi înșine. Firea umană repartizată în persoane poate fi reunită și adusă toată la unitatea voită cu Dumnezeu prin virtutea dragostei. Omul, după chipul Sfintei Treimi, este unic în esența sa, multiplu în ipostasele sale. Prin iubirea lui Dumnezeu și a semenilor, toți oamenii (toți la un loc și fiecare în parte în virtutea deoființimii neamului omenesc) pot ajunge la o singură lucrare, la o singură voință; întreaga umanitate poate deveni un singur trup al cărui cap este Hristos. Iubirea, esența vieții creștine, este participarea la comuniunea cu Dumnezeu și cu semenii încă din această viață.

Moartea va fi distrusă, stricăciunea nu va mai fi, totul va fi umplut de nesticăciune și Dumnezeu va fi în toți și în toate. Scopul suprem al lumii și al omului - unirea cu Dumnezeu - este realizabil și are ca efect spiritualizarea întregii creații, transformarea ei în vederea participării la "libertatea mării fiilor lui Dumnezeu" (Romani 8²¹)⁷⁶.

Unirea omul cu Dumnezeu, după har, este personală, omul ajunge cu ajutorul harului dumnezeiesc să-și depășească condiția de creatură limitată, pentru a ajunge "după asemănarea lui Dumnezeu", pentru a participa etern la dragostea dumnezeiască Intratrinitară. Spre aceasta tindem fiecare în parte și toți la un loc; aceasta este Calea spre Adevăr și Viață: să fim "temple ale Duhului Sfânt", pentru ca toți să fim una în Hristos prin lucrarea și harul Duhului Sfânt.

Aceasta este și salvarea întregii creații, al cărei "preot" este omul. Restaurarea creației este indisolubil legată de restaurarea omului. Totodată scopul creației care vine de la Dumnezeu este de a înainta spre El. Părintele Stăniloae militează, prin intermediul raționalității creației, ce constituie structura ei interioară, pentru o relație internă între creație și

⁷⁶ "Umanitate și Creștinătate", idem, p.6-7;

Creator;⁷⁷ toate lucrurile au fost create prin Logos, ca expresie a rațiunii supreme spirituale și se îndreaptă spre împlinirea lor deplină în Logos, rațiunea dar și scopul existenței lor. Spiritul, ca raționalitate a universului nu se află în afara materiei ci în interiorul ei iar aceasta face ca valoarea creației să nu se limiteze doar la perioada istoriei omului căzut ci să fie spiritualizată și să participe la comuniunea omului cu Dumnezeu în eternitate.

Prin păcatul strămoșesc și prin păcatele ulterioare, neamul omenesc a coborât treptat într-o tot mai adâncă afundare în rău care a produs și o înstrăinare din ce în ce mai mare de Dumnezeu⁷⁸ și o criză din ce în ce mai profundă în creație. Creația a fost abrutizată de către om. Datorită întunecimii minții, omul a decăzut în așa măsură încât a ajuns să afirme în perioada iluminismului că știința este mijlocul prin care omul poate domina natura. Astfel, precum criza spirituală a omului s-a răsfrânt și asupra naturii, și în sens pozitiv, restaurarea omului este și restaurarea întregii creații în armonie cu omul și prin acesta în comuniune cu Dumnezeu.

Datorită păcatului omul, coroana creației, nu se mai putea întoarce singur la Dumnezeu, scopul vieții lui și nici nu mai putea aduce cu sine întreaga creație prinos lui Dumnezeu. Dar Dumnezeu n-a voit pieirea veșnică a omului pentru că nu pentru aceasta îl crease și, datorită atotubirii Sale pentru creația Sa, a găsit și mijlocul cel mai bun și pe măsura omului pentru a-l izbăvi din stricăciune⁷⁹. Acest mijloc al bunătății și înțelepciunii divine negrăite este hotărârea din veșnicie a lui Dumnezeu (Fapte 2²³; I Petru 2²⁰) de a-L trimite pe Fiul Său în lume pentru a mântui prin El lumea.

"Taina cea din veci ascunsă în Dumnezeu, Ziditorul a toate, prin Iisus Hristos" (Efeseni 3⁹), singura noutate din lume,

⁷⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie și Cultură", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.26;

⁷⁸ cf. "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p.290;

⁷⁹ ibidem;

adică Întruparea Fiului lui Dumnezeu și întreaga operă răscumpărătoare este mijlocul prin care are loc restabilirea tuturor creaturilor dar este totodată și scopul acestora, este însăși rațiunea existenței lor.

III.3 Iisus Hristos - restaurarea omului și a creației

"Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică." (Ioan 3¹⁶)

Dumnezeu nu rămâne indiferent la drama omului și a creației provocată de căderea omului în păcat și, datorită "iubirii sale nebune față de om", se implică în procesul restaurării lui⁸⁰. "Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-i răscumpere, ca să dobândim înfierea." (Galateni 4⁴). Scopul Întrupării Fiului lui Dumnezeu "la plinirea vremii" este aducerea harului, înfierea, restaurarea omului ca "fiu al lui Dumnezeu", pârtașia lui la "dumnezeiasca fire" (II Petru 1⁴), "pentru că plata păcatului este moartea, iar harul lui Dumnezeu, viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru" (Romani 6²³).

S-a Întrupat Fiul lui Dumnezeu și nu altă Persoană a Sfintei Treimi sau un înger din următoarele motive:

- Pentru a păstra calitatea de Fiu și prin Întrupare a dat și oamenilor darul înfierii făcându-i fii ai lui Dumnezeu;
- Pentru că prin El toate s-au făcut (Ioan 1³), El este rațiunea de a fi a creației și de aceea răscumpărarea trebuia făcută tot prin El;
- Fiul este chipul Tatălui, iar omul mântuit obiectiv de Fiul Întrupat își reface chipul după chipul Tatălui⁸¹.

⁸⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie și Cultură", idem, p.146;

⁸¹ Pr. Conf. Univ. Dr. Ion Popescu, "Teologia Dogmatică și Simbolică", idem, p.4;

În Iisus Hristos se dărâmă zidurile opace și intervin energiile divine necreate. Totul a fost creat "de" și "în" Cuvântul, Logosul, marea Rațiune divină⁸². Prin Întrupare, Jertfă, Înviere și Înălțare la ceruri, Dumnezeu-Fiul a transfigurat natura Sa umană, prin puterea Duhului Său, scoțând făptura de sub dominația întunericului pentru a o trece în Împărăția luminii și a iubirii lui Dumnezeu.

Răscumpărarea înfăptuită de Mântuitorul are două aspecte principale:

➤ **Unul îndreptat către Dumnezeu** - împăcarea omului cu Dumnezeu; nu este vorba de o satisfacție juridică a lui Dumnezeu ci este bucuria părintească pentru "fiul rătăcit" care se întoarce spre Tatăl creator și iubitor, spre Adevăr și Viață, singura lui posibilitate de a trăi cu adevărat potrivit naturii lui autentice;

➤ **Altul îndreptat spre natura umană a lui Hristos** - suferința suportată de Hristos, o durere mai mare decât a tuturor oamenilor, a scos și durerea din fire și a adus firea spre nepătimire. Nepătimirea totală I-a venit lui Hristos ca om după ce a suportat suprema suferință a morții pe care a biruit-o cu Învierea Sa din morți.

Învierea nu este rezultatul unei creșteri organice a naturii prin suportarea durerii până la capăt, ci este un dar dumnezeiesc dat naturii umane a lui Iisus care a fost sfințită, transfigurată și îndumnezeită prin suferința negrăită care I-a permis respingerea oricărei plăceri egoiste spre păcat și deschiderea comuniunii depline cu Dumnezeu⁸³.

Unirea firii dumnezeiești cu cea omenească în Persoana sau Ipostasul lui Dumnezeu Cuvântul, numită "**unire ipostatică**", are următoarele urmări mântuitoare pentru umanitate:

➤ **Comunicarea însușirilor** (Comunicatio idiomatum) - firii omenești a lui Hristos, în virtutea unității Persoanei Sale, I

⁸² Jean Delumeau, "Religiile lumii", idem, p.27;

⁸³ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie și Cultură", idem, p.147;

se atribuie însușiri dumnezeiești, iar firii dumnezeiești i se atribuie însușiri omenești. În baza comunicării însușirilor, toate lucrările lui Hristos, "Cel ce S-a coborât din cer, Fiul Omului, Care este în cer" (Ioan 3¹³), sunt teandrice (divino-umane). Elementele noi cu care penetrează ipostasul cel unic pătimirea omenească provin din natura dumnezeiască. Suportul umanității este de caracter divin. Prin orice act omenesc al lui Iisus este revelată fața Lui dumnezeiască, ca ipostas divin purtător al acelui act și, simultan cu acea față, prezența naturii divine. Prezența factorului divin în lucrarea umană se lasă limitată de granițele ontologice ale naturii umane, iar factorul uman este suportat în lucrarea divină. Dumnezeirea își face efectivă prezența în patima omenească fără a-și însuși această patimă ființial și fără a o desființa, iar umanitatea este prezentă în atotputernicie fără a deveni atotputernică și fără a păgubi atotputernicia. Taina aceasta arată cinstea de care se bucură ființa umană la Dumnezeu care n-a creat-o ca s-o desființeze, ci ca s-o desăvârșească prin prezența Sa⁸⁴.

➤ **Lipsa de păcat a Mântuitorului** - natura omenească luată de Logosul Întrupat a fost întru totul ca a noastră , "afară de păcat". Păcatul strămoșesc nu ține de natura omenească, ci s-a adăugat ulterior ca o știrbire a ei. Lipsa de păcat, potrivit lui Andrușos, decurge din unirea ipostatică. Subiectul unic al Lui, fiind Dumnezeu - Cuvântul Întrupat nu putea să păcătuiască ("Nimeni nu-L poate vădi de păcat" - Ioan 8⁴⁶) și era desăvârșit moral. Nașterea supranaturală, fără de păcat, este tot un efect al unirii ipostatice. Nașterea omului cu păcatul strămoșesc se datorează faptului că este produsul inițiativei omului în care se manifestă omul ca speță. Orice naștere este o prelungire a speței umane, chiar dacă persoanele care concep nașterea sunt curățite de păcatul strămoșesc (creștinii), cei născuți, fiind o prelungire a

⁸⁴ Dumitru Stăniloae, "Iisus Hristos sau Restaurarea Omului", Editura Omniscope, Craiova, 1993, 158;

naturii umane, printr-o inițiativă a ei, se nasc cu acest păcat și trebuiesc botezați⁸⁵.

➤ **Îndumnezeirea firii omenești a Mântuitorului** - firea Sa umană este înnoită ontologic, ființial, este desăvârșită. Îndumnezeirea firii Sale umane la limitele maxime, fără schimbarea naturii ei, face capabilă comuniunea umanului cu Dumnezeu. Iisus Hristos reprezintă mai mult decât orice om, umanitatea în totalitatea ei. Îndumnezeirea la care suntem chemați toți este o lucrare teandrică: este o creștere spirituală din interior prin purificare și asceză dar este și un adaos de putere din afară de la Dumnezeu prin Duhul Sfânt: "Duhul vine în ajutorul slăbiciunii noastre ..." (Romani 8²⁶)⁸⁶.

Datorită suferinței Sale izvorâtă din iubirea lui Dumnezeu față de lume, Iisus Hristos rămâne prin Dumnezeirea Sa temeiul comuniunii oamenilor cu Dumnezeu și al solidarității reciproce. Acesta este și rolul spiritualității creștine - eliberarea omului din robia plăcerii sensibile care-l dizolvă și-l limitează din punct de vedere spiritual și înălțarea spre asemănarea cu Dumnezeu ca sinteză a valorilor de bine, adevăr, frumos, sfințenie, libertate absolută, toate acestea realizându-se prin trăirea lui Hristos în noi prin puterea Duhului Sfânt asupra noastră, prin pnevmatizarea, hristificarea noastră, prin devenirea noastră adevărate persoane purtătoare de Dumnezeu (theofori)⁸⁷.

Învierea lui Hristos, mărturisește Sfântul Ion Gură de Aur este motiv de bucurie și de certitudine a hristificării noastre. „De este cineva binecredincios și iubitor de Dumnezeu, să se bucure de acest praznic frumos și luminat. De este cineva slugă înțeleaptă, să intre, bucurându-se, întru bucuria Domnului său. De s-a ostenit cineva postind, să-și ia acum răsplata. De a lucrat cineva din ceasul cel dintâi, să-și primească astăzi plata cea dreaptă. De a venit cineva după ceasul al treilea, mulțumind să

⁸⁵ idem, p. 167-168;

⁸⁶ idem, p. 188;

⁸⁷ cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie și Cultură", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.147;

prăznuiască. De a ajuns cineva după ceasul al șaselea, să nu se îndoiască, nicidecum, căci cu nimic nu va fi păgubit. De a întârziat cineva până în ceasul al nouălea, să se apropie, nicidecum îndoindu-se. De a ajuns cineva abia în ceasul al unsprezecelea, să nu se teamă din pricina întârzierii, căci darnic fiind Stăpânul, primește pe cel de pe urmă ca și pe cel dintâi, odihnește pe cel din al unsprezecelea ceas ca și pe cel ce a lucrat din ceasul întâi; și pe cel de pe urmă miluiește, și pe cel dintâi mângâie; și aceluia plătește, și acestuia dăruiește; și faptele le primește; și gândul îl ține în seamă, și lucrul îl prețuiește, și voința o laudă.

Pentru aceasta, intrați toți întru bucuria Domnului nostru; și cei dintâi, și cei de al doilea, luați plata. Bogații și săracii împreună bucurați-vă. Cei ce v-ați înfrânat și cei leneși, cinstiți ziua. Cei ce ați postit și cei ce n-ați postit, veseliți-vă astăzi. Masa este plină, ospătați-vă toți. Vițelul este mult, nimeni să nu iasă flămând. Gustați toți din ospățul credinței; împărtășiți-vă toți din bogăția bunătății. Să nu se plângă nimeni de lipsă, că s-a arătat Împărăția cea de obște. Nimeni să nu se tânguiască pentru păcate, că din mormânt iertare a răsărit. Nimeni să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mântuitorului; a stins-o pe ea Cel ce a fost ținut de ea. Prădat-a iadul Cel ce S-a pogorât în iad; umplutu-l-a de amărăciune, fiindcă a gustat din trupul Lui. Și aceasta mai înainte înțelegându-o Isaia, a strigat: Iadul, zice, s-a amărât, întâmpinându-Te pe Tine jos: amărātu-s-a că s-a stricat. S-a amărât, că a fost batjocorit; s-a amărât, că a fost amărât; s-a amărât, că s-a surpat; s-a amărât, că a fost legat. A primit un trup și de Dumnezeu a fost lovit. A primit pământ și s-a întâlnit cu cerul. A primit ceea ce vedea și a căzut prin ceea ce nu vedea. Unde-ți este, iadule, biruința? Înviat-a Hristos și tu ai fost nimicit. Sculatu-S-a Hristos și se bucură îngerii. Înviat-a Hristos și viața stăpânește. Înviat-a Hristos și nici un mort nu este în groapă; că Hristos, sculându-Se din morți, începătură celor adormiți S-a făcut. Lui se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. (Din Slujba Învierii)

În și prin Hristos cel Înviat și Înălțat este restaurată întreaga umanitate și prin umanitate întregul univers este pregătit pentru a deveni Împărăția lui Dumnezeu.

III.4. Noua creație în Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat

“...Iată, cortul lui Dumnezeu este cu oamenii și El va sălășlui cu ei și ei vor fi poporul Lui și însuși Dumnezeu va fi cu ei. ... Și cel ce ședea pe tron a grăit: Iată, noi le facem pe toate. Și a zis: Scrie, fiindcă aceste cuvinte sunt vrednice de crezare și adevărate.” (Apocalipsa 21,3,5)

Însuși Creatorul primește să lupte pentru creația Sa și Se face Învățător cu fapta și cuvântul. Și pentru că dușmanul amăgește pe om cu nădejdea Dumnezeirii (Geneză 3,5), acum este amăgit, căci Dumnezeu S-a făcut Om și a arătat în același timp bunătatea, înțelepciunea, dreptatea și puterea lui Dumnezeu.⁸⁸

Cea mai mare noutate din toate noutățile; singurul fapt nou sub soare, planul mântuirii este că Dumnezeu Însuși Se face Om, așa cum știe El “la plinirea vremii” pentru ca omul să fie făcut “dumnezeu” prin unirea harică cu El: “Iar cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El...” (Corinteni 6,17)

Istoria mântuirii cuprinde astfel:

- lucrarea prin care Dumnezeu-Fiul S-a făcut pe Sine Om și a ajuns la oameni, deșertându-Se pe Sine de strălucirea slavei Sale pentru a putea fi accesibil (cf. Filipeni 2,6-8);
- lucrarea prin care El îl face pe om “dumnezeu după har.”⁸⁹

Arhetipul chipului lui Dumnezeu în ipostas desăvârșit și propriu își întoarce dragostea Sa față de ființa umană, creată

⁸⁸ Sfântul Ioan Damaschin, idem, p.96;

⁸⁹ “Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică”, idem, p.117;

după chipul Său, pentru a înfăptui unirea tainică și eternă între Dumnezeu și om.⁹⁰

Prin bunăvoința lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul Cel Unul-Născut, Cel care este în sânul Tatălui (cf. Ioan 1,18), Cel deoființă cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, Cel care “era întru început la Dumnezeu”, (Ioan 1,2) Se pogoară aplecând cerurile, adică smerind fără să smerească înălțimea Lui cea nesmerită, Se pogoară la robii Săi printr-o pogorâre inexprimabilă și incomprehensibilă, pentru a-l înălța pe om spre Dumnezeu.⁹¹ Și fiind Dumnezeu desăvârșit Se face Om desăvârșit și săvârșește cea mai mare noutate care arată puterea infinită a lui Dumnezeu (Eclesiast 1,9-10).

Iisus Hristos readună firea umană în ea însăși:

- făcându-Se Om Și-a păstrat viața nepătimașă și nerăzvrătită împotriva firii (caracterul voluntar al patimii pentru toți oamenii);
- a desființat dușmănia, pironind pe cruce zăpăditul păcatului.

Prin aceasta a chemat pe cei de departe și pe cei de aproape, adică pe cei de sub Lege și pe cei din afara Legii și, surpând peretele din mijloc al despărțiturii, adică desființând legea poruncilor cu învățăturile ei, a zidit pe cei doi într-un singur om nou, făcând pace și împacându-ne prin Sine cu Tatăl și întreolaltă, ca pe unii ce nu mai avem o voință ce se împotrivesc rațiunii firii.⁹²

Lucrarea Duhului Sfânt în lume și prezența darurilor Sale face ca “Hristos să Se nască în noi”,⁹³ face ca Împărăția lui Dumnezeu, “cerul nou și pământul nou” (Apocalipsă cap.21) să fie prezente încă din această lume pământească. Hristos, prin invocarea Duhului Sfânt de preoți, este prezent în mod real în

⁹⁰ ibidem;

⁹¹ Sfântul Ioan Damaschin, op. cit., p.96;

⁹² Ioan Gh. Savin, “Mistica și Ascetica Ortodoxă”, Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, Sibiu – 1996, p.9

⁹³ cf. Paul Evdokimov, op. cit., p. 374-375;

Taina Euharistiei și se împărtășește celor care cred făcându-i “pnevmatofori, hristofori, teofori,” făcându-i “dumnezei după har” și parteneri ai Domnului: “*Dumnezeu a stat în dumnezeiască adunare și în mijlocul dumnezeilor va judeca.*” (Psalmul 81,1) – Judecătorul Hristos înconjurat de sfinții Săi la judecata universală.

Logosul Întrupat îl restabilește pe om în starea harică, prin Sfintele Taine, iar în starea eonică finală “*făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu.*” (Romani 8,21) În starea harică întreaga creație se va supune omului iar acesta se va supune împreună cu ea, într-o mișcare în spirală, doxologică, Creatorului a toate.

Întrepătrunderea energetică a creatului de necreat în Hristos, “perihoreza”, după cum o numește Sfântul Maxim Mărturisitorul,⁹⁴ are menirea de a ridica natura umană în maximă comuniune intratrinitară.

Argumentul rațional, palpabil, și suprarățional pentru existența și lucrarea harului dumnezeiesc în persoanele care s-au dedicat Domnului, este realitatea sfințelor moaște. Persoanele pline de har, cu viață sfântă, rămân sfinte, frumos mirositoare și făcătoare de minuni mereu, ele mijlocesc și se roagă lui Dumnezeu pentru noi, pentru toți, permanent până la parusie.

⁹⁴ cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, “Teologia Dogmatică și Simbolică”, idem, p.65.

IV. Însușirea personală a mântuirii în Biserică prin lucrarea Duhului Sfânt și conlucrarea omului

IV.1. Biserica în Dumnezeu. Natura meta-istorică a Bisericii

Biserica nu poate fi înțeleasă decât prin experiență, prin har, prin participare la viața ei liturgică ("Vino și vezi!"). Biserica este trupul lui Hristos, este Cincizecimea continuată pe pământ, este chipul Treimii, al Bisericii absolute a celor trei Persoane dumnezeiești⁹⁵. Biserica este una, sfântă, sobornicească și apostolească, este viața lui Dumnezeu în oamenii, unitatea vieții dumnezeiești și a celei omenești. Teandristul exclude despărțirea Bisericii în văzută - pământească și nevăzută - cerească, dar deosebește ceea ce este văzut de ceea ce este nevăzut, fără amestecare și fără despărțire, a singurului și aceluiasi organism de viață în care se întâlnesc și "se împreună Cerul cu pământul"⁹⁶.

Sfântul Apostol Ioan (Apocalipsa 13, 1-8), cât și Sfântul Petru (I Petru 1, 19) vorbesc de "Mielul adus jertfă de la începutul lumii", ceea ce arată că actul creării lumii poartă în el, mai dinainte, Comunitatea sfinților, din Biserică, ca alfa și omega oricărei iconomii creatoare a lui Dumnezeu.

Lumea a fost creată în vederea Întrupării; prin însăși întemeierea ei "lumea este Biserica în putere", ca stare virtuală. Sfântul Clement Romanul (II Clement XIV, 2) afirmă: "Dumnezeu a creat bărbatul și femeia, iar bărbatul este Hristos și femeia este Biserica". În termeni aristotelici, putem spune că Biserica este "entelehia" istoriei, conținutul și scopul său, "telos", ceea ce face din Biserică locul împlinirii istoriei.

⁹⁵ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 135;

⁹⁶ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 136

Mărturisirea de credință ortodoxă pune începutul Bisericii în Rai. Dumnezeu "venea în răcoarea serii" (Geneză 3,8) ca să vorbească cu omul: astfel esența Bisericii este înfățișată prin legătura dintre Dumnezeu și om; preînchipuită în starea edenică, anticipată profetic în rânduiala Vechiului Legământ, ea se împlinește în întrupare și se dă la iveală în Cetatea cerească (Apocalipsă 21, 22): Biserica vie a nunții Mielului. Sfinții Părinți pun în relief cel mai mare fapt al filantropiei divine: Dumnezeu Se face om, iar în ipostasa Sa unește, în mod conjugal, ceea ce este creat cu ceea ce este necreat. Iisus Hristos: Dumnezeu-Omul, prin extindere și datorită principiului consubstanțialității, ajunge Hristos - Biserica: Dumnezeu - omenire, plinătatea divino-umană⁹⁷.

Dincolo de chipul lumii care este trecător, credința descoperă actul permanent care nu se schimbă: destinele lumii și ale fiecăruia se împletesc la nivelul Bisericii, din acest centru prestabilit al universului. **Omul se mântuiește în Biserică** ceea ce înseamnă, după Sfântul Petru, că "participă la firea lui Dumnezeu" (II Petru 1,4). Omenitatea îndumnezeită înfățișează astfel "imitarea" vie a Treimii: unitatea naturii omeneste în multiplicitatea ipostaselor sale. Teologia Bisericii, în amploarea sa, evidențiază mai ales participarea universală la condițiile vieții divine: integritatea naturii și nemurirea sa⁹⁸.

Numeroase versete biblice vestesc despre taina Bisericii care începe mai înainte de istorie: "**noi, cei pe care Dumnezeu ne-a ales în El mai înainte de facerea lumii, ca să fim sfinți ... taina ascunsă din veac în Dumnezeu**" (Efeseni 1,4; 3,9). **Preexistența sa în înțelepciunea lui Dumnezeu subliniază natura meta-istorică a Bisericii.** Dacă toate formele de viață socială sunt contingente, Biserica, dimpotrivă, nu provine din istorie, ci erupe în lume și tocmai din această cauză, geneza ei

⁹⁷ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 137

⁹⁸ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 137

este în altă parte. Așa precum "Mielul jertfit de la facerea lumii", dincolo de timp, intră în istorie și Se jertfește "sub Ponțiu Pilat" și "la Ierusalim", situându-se foarte precis în timp și spațiu, tot astfel, Biserica "ascunsă din veci" în Dumnezeu, preînchipuită în Paradis, preînchipuită în Israel, coboară din cer în limbi de foc, intră în istorie la Ierusalim și în ziua Cincizecimii. Ea coboară din cer și își are obârșia în adâncurile ontologice prestabilite ale lumii. Este descoperirea treptată a ceea ce este ascuns și care se îndreaptă spre "plinirea Celui care împlinește totul în toate" (Efeseni 1, 23)⁹⁹.

Teandristul constituie Biserica, o așează în centrul lumii, umple cu realitatea sa conținutul omenesc, îl transformă în substanță teandrică și, prin aceasta, comportă continuitatea orizontală: succesiunea apostolică, Tainele (care continuă pe Hristos cel văzut), încorporarea credincioșilor în trupul istoric. Biserica este una, pentru că înfățișează un singur Trup duhovnicesc, însuflețit de un singur și același Duh dumnezeiesc și neavând decât un singur Cap care este Hristos. Biserica nu este o organizație, nu este viață omenească organizată, nu este mai ales "harul organizat", ci organismul teandric, viața lui Dumnezeu în omenesc, ceea ce determină imediat structura sa: **o comunitate sacramentală**. În această comunitate neofitul intră prin Botez. Prin Taina Sfântului Botez este iluminat, în el se săvârșește parusia lui Hristos; refăcut după chipul Arhetipului său, el este o faptură nouă pecetluită cu darurile Sfântului Duh, primite la Mirungere, iar această viață nouă se dezvoltă și crește prin Euharistie. **Sfintele Taine ale Biserici** nu sunt simple semne ci **sunt "izvoarele renașterii" și constituie însăși esența Bisericii**. Prin acest aspect sacramental, orice formă de natură sociologică este total depășită, prin faptul nașterii unei noi făpturi. **Slujirea Cuvântului, predicarea kerigmatică, trece prin slujirea Tainelor și se desăvârșește în slujirea**

⁹⁹ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 138

încorporării. Duhul Sfânt vivifică sufletele și prin ele face să strălucească tainic natura cea una a Treimii¹⁰⁰.

IV.2. Biserica – comuniunea euharistică

„Din punct de vedere constitutiv Biserica constă din Hristos-Capul și din umanitatea-corpul Lui. Duhul Sfânt este Cel ce unește pe Hristos cu oamenii sau pe oameni cu Hristos”. „Prin pogorârea Duhului Sfânt la Cincizecime dă existență reală Bisericii”¹⁰¹.

„Duhul Sfânt ca ipostas este activ în diferite chipuri și în diferite grade în oameni, producând în ei efecte diferite, dar toate se finalizează în unirea omului cu Hristos, omul împărtășindu-se de sfințenia și de îndumnezeirea infinită care este în firea omenească a lui Hristos, în trupul Lui”. „Harul Duhului Sfânt, imprimat ca putere și ca orizont infinit în ființa omului, este simțit de acesta ca prezență și ca lucrare a Duhului Sfânt Însuși”¹⁰².

Neofitului trecea prin cele trei mari Taine (Botezul, Mirungerea și Euharistia) care i se administrau pe rând, într-un singur act care-l făcea membru al poporului lui Dumnezeu recapitulat în Hristos și care-l sfințea preot, profet și împărat. Sfânta Euharistie este desăvârșirea Tainelor, este Taina Tainelor, și, în această funcție de integrare, este expresia adecvată a Bisericii. **Biserica este koinonia euharistică continuată, perpetuată.**

Sfinții Părinți numesc **euharistia "doctrina nemuririi"**, în sensul cel mai puternic: "Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtășirea Sfintelor Tale Taine, Doamne, ci spre

¹⁰⁰ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 140;

¹⁰¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997, p.199

¹⁰² Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997, p.200

tămăduirea sufletului și a trupului" (rugăciunea dinaintea împărtășaniei), iar în timpul Sfintei Euharistii preotul spune "spre iertarea păcatelor și spre viața de veci"¹⁰³.

Creștinii trăiesc în Hristos, îndură cu bucurie toate preaslăvind-L pe Dumnezeu în Biserica slavei Sale, pentru faptul că Fiul lui Dumnezeu S-a Îtrupat și a adus, celor care cred în El, eliberarea din moarte. Sfânta Liturghie din noaptea de Paști exprimă această bucurie prin melodii din ce în ce mai triumfătoare, repetate până la limita extazului: "Hristos a Înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând ...". Aceasta este credința creștină pentru care au pătimit mărturisind-o bunii creștini și care și-a găsit expresia materială în sfintele icoane.

IV.3. Rolul icoanelor în locașul de cult

IV.3.1. Creaturile prezente în chip de icoane în sfatul lui Dumnezeu mai înainte de toți vecii

"Icoană este ideea, care se găsește în Dumnezeu, despre cele ce vor fi, adică sfatul Lui cel mai înainte de toți vecii.

În sfatul lui Dumnezeu s-au înfățișat, în chip de icoane, toate cele hotărâte de El, în același fel în care un om, care dorește să zidească o casă, își face în mintea sa imaginea casei pe care o va zidi"¹⁰⁴.

Dumnezeu, din eternitate a hotărât, "în chip de icoane"¹⁰⁵, să creeze cele ce există nu ca să fie lăsate veșnic într-o formă relativă ci ca să le desăvârșească, ca întreaga creație să participe, preamărindu-L, la bucuria veșnică. Acesta a fost și

¹⁰³ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 141-142;

¹⁰⁴ Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaștilor**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, Traducere din limba greacă, introducere și note de Preot prof. Dumitru Fecioru, p. 20;

¹⁰⁵ ibidem;

scopul creării omului - ca să se desăvârșească însă nu unul câte unul trecând prin moarte și numai în sufletul lui, ci în comunitate, toți la un loc și în ființa lor întreagă (în suflet dar și în trupul legat de cadrul lumii)¹⁰⁶. Datorită acestui fapt, aspirația întregii creații și a fiecărei realități în parte este de a participa, în modul său propriu, la dumnezeire. Comuniunea creației cu Dumnezeu Creatorul este rațiunea existenței creației.

IV.3.2. Icoana și originalul; Asemănare și deosebire

Icoana este o asemănare, un model, o întipăritură a cuiva, care arată în ea pe cel ce este înfățișat în icoană. Icoana nu este însă identică cu originalul său, cu prototipul, ci se deosebește în ceva și cu ceva; una este originalul și alta este icoana. Este și o asemănare dar și o deosebire între icoană și prototip¹⁰⁷.

Icoana omului nu este identică cu omul, deoarece reprezintă numai forma corpului, nu și puterile sufletești (icoana nu simte, nu gândește). Icoana naturală a Tatălui este Fiul; este întru totul asemenea Tatălui, dar se deosebește de Tatăl pentru că Tatăl este nenăscut, pe când Fiul este născut.

Icoana ne arată un lucru pe care nu-l avem în față. Aceasta este rațiunea existenței icoanei. Icoana este cerută în primul rând de insuficiențele firii omenești: *omul fiind circumscris în timp și spațiu, nu poate avea o cunoștință directă a celor nevăzute, nici a celor trecute sau viitoare și nici a celor depărtate în spațiu*. Datorită acestora Dumnezeu i-a descoperit omului icoana, care servește la ghidarea cunoștinței și la relevarea celor ascunse¹⁰⁸.

Icoana este un semn de meditație și revelație, pentru că:

¹⁰⁶ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997, p. 235;

¹⁰⁷ Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaștilor**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, Traducere din limba greacă, introducere și note de Preot prof. Dumitru Fecioru, p. 19;

¹⁰⁸ ibidem ;

- mărturisește despre prezența lui Dumnezeu în timp și spațiu (în actul Întropării și al Învierii Fiului Său);
- comunică vizual realitatea nevăzută divină, care vine sub percepția simțurilor;
- sugerează lumina vieții viitoare, starea de îndumnezeire, sau punctul de întâlnire dintre timpul istoric și eternitate;
- recunoaște participarea omului și a operelor umane la transfigurarea Creației¹⁰⁹.

Există mai multe sensuri ale icoanei:

- **Icoana naturală** - fiul unei persoane este icoana naturală a aceluia care l-a născut. Icoana naturală prin excelență este Fiul lui Dumnezeu, Care poartă în întregime, în El însuși, pe Tatăl, și se deosebește de Acesta prin aceea că este născut. Iisus Hristos „*este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura*” (Coloseni 1¹⁵)
- **Icoana ca idee.** Toate cele hotărâte și ulterior zidite de Domnul în timp s-au găsit în sfatul Lui mai înainte de toți vecii, în chip de icoane, precum un om, care dorește să zidească o casă, are în mintea sa imaginea casei pe care o va zidi.
- **Icoana prin poziție sau prin imitare.** Omul prin fire este om, iar prin poziție și imitare este icoana Dumnezeirii. După cum Dumnezeirea este una, dar este compusă din Tatăl (ț ț ț s), din Fiul (ț ț ț ț s) și din Sfântul Duh (ț ț ț ț ț ț..tot astfel și omul este unul, dar este compus din ț ț ț s, ț ț ț ț s și ț ț ț ț ț ț . Tot icoana Dumnezeirii este omul și în ceea ce privește liberul arbitru și poziția de conducător „*Să facem om după chipul și asemănarea Noastră*” (Facere 1,26).
- **Icoana ca înfățișare prin scris sau chipuri a celor nevăzute și necorporale** – este necesară din cauza

¹⁰⁹ Preot prof. dr. Ion Bria, **Dicționar de Teologie Ortodoxă A-Z**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994;

neputinței noastre de a înțelege cele necorporale fără a face o analogie cu cele care ne cad sub simțuri. Pentru a înțelege Dumnezeu sau îngerii, ne ajutăm de icoane sau analogii (pentru a înțelege unimea Sfintei Treimi facem analogie cu imaginea soarelui, luminii, căldurii, sau cu mintea, cuvântul și duhul, sau cu planta trandafirului, floarea și mirosul.

- **Icoana ca tip sau simbol** – înfățișează sau schițează mai dinainte cele viitoare. Așa au fost în Vechiul Testament: toiagul, chivotul care simbolizează pe Maica Domnului; marea, apa și norul care simbolizează Duhul Botezului, etc.
- **Icoana ca amintire a faptelor întâmplare, a minunilor, virtuților, răutăților.** Acestea folosesc celor care le privesc pentru că îi ajută să evite răul și să imite virtutea.

Icoana în sensul restrâns al cuvântului este de două feluri:

- Înfățișează cele petrecute prin scris – oamenii iau cunoștință de ele (Tablele date lui Moise pe Muntele Sinai, Vechiul Testament)
- Când zugrăvim chipurile bărbaților virtuoși și sfinți¹¹⁰.

Omul și prin om întreg universul, prin poziție și imitare este icoana Dumnezeirii. Iconografia creștină exprimă bucuria creației și a umanității care au fost aduse la existență și așezate în lumina dumnezeiască (Psalmul 4,6). Din această cauză nu există nici o umbră pe icoane. Toate icoanele redau forma eshatologică a umanității înviate la care participă "într-o Liturghie cosmică" întreaga creație a lui Dumnezeu.

IV.3.3. Închinarea. Felurile și importanța închinării

¹¹⁰ Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaștilor**, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, Traducere din limba greacă, introducere și note de Preot prof. Dumitru Fecioru, p. 20-21;

Închinarea este semnul supunerii, adică al smeririi.

Există închinarea absolută sau adorarea care se aduce numai lui Dumnezeu și închinarea relativă sau venerarea care se aduce persoanelor sau obiectelor care au ceva divin în ele sau sunt în legătură cu divinitatea.

Închinarea absolută sau adorarea lui Dumnezeu este expresia:

- admirației față de măreția și înțelepciunea Sa nesfârșită;
- mulțumirii pentru bunătățile pe care ni le dă (totul este darul lui Dumnezeu "*Ale Tale dintru ale Tale, Ție îți aducem de toate și pentru toate*" - Cântare liturgică);
- insuficienței noastre de a realiza binele singuri și de a ne izbăvi de rău;
- pocăinței și mărturisirii păcatelor noastre¹¹¹.

Dacă adorarea are un singur obiectiv - pe Dumnezeu, închinarea relativă sau venerarea are mai multe obiective:

- îi venerăm pe aceia în care Dumnezeu se odihnește (sunt dumnezei prin poziție, nu prin fire, iar închinându-ne lor ne închinăm lui Dumnezeu căruia îi slujesc);
- ne închinăm obiectelor în care și prin care Dumnezeu a lucrat mântuirea noastră (prin ele a binevoit Dumnezeu să ne mântuiască - ieslea din Betleem, mormântul, Sfânta Cruce, etc.);
- ne închinăm obiectelor afierosite lui Dumnezeu (Sfintei Evanghelii, Potirului, Sfintei Mese);
- ne închinăm icoanelor care s-au arătat profeților și icoanelor preînchipuitoare (toiagul lui Aaron - întruchipează pe Maica Domnului);
- ne închinăm unii altora, pentru că purtăm în noi chipul lui Dumnezeu¹¹².

Închinarea, ca semn al supunerii și al smereniei, nu înseamnă distrugerea libertății ci din contră este manifestarea adevăratei libertăți.

¹¹¹ idem, p. 22;

¹¹² idem, p. 23;

IV.3.4. Posibilitatea pictării Fiului lui Dumnezeu Întrupat

"El ne-a scos de sub puterea întunericului și ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale, Întru Care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor; Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura" (Coloseni 1¹³⁻¹⁵)

"Este firesc că se pot înfățișa în icoană corpurile, ca unele ce au forme, limite corporale și culoare"¹¹³. Singur Dumnezeu nu poate fi zugrăvit, deoarece este fără greutate, fără întindere, nevăzut, mai presus de pricepere. "La plinirea vremii, când Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, când S-a făcut asemenea nouă, în afară de păcat, putem să facem icoana Sa pentru că intră în categoria celor care pot fi reprezentate în icoană. **Temeiul pictării lui Dumnezeu este așadar Întruparea Fiului lui Dumnezeu.** "Atunci când vezi că Cel fără de trup S-a făcut pentru tine om, atunci vei face icoana chipului Lui omenesc. Când Cel nevăzut S-a făcut văzut în trup, atunci vei înfățișa în icoană asemănarea Celui care S-a făcut văzut. Când Cel fără de corp, fără de formă, fără de greutate și calitate, fără de mărime, din pricina superiorității firii Lui, "**cel care există în chipul lui Dumnezeu**" (Filipeni 2,6) "**a luat chip de rob**"(Filipeni 2,7), prin această apropiere de cantitate și calitate, și a îmbrăcat chipul corpului, atunci zugrăvește-I icoana și așează spre contemplare pe Acela care a primit a fi văzut. Zugrăvește coborârea Lui fără nume, nașterea din Fecioară, botezul din Iordan, Schimbarea la Față de pe Tabor, Patimile, simbolurile firii Lui dumnezeiești, minunile făcute prin lucrarea trupului, dar cu ajutorul lucrării dumnezeiești, crucea cea mântuitoare, înmormântarea, învierea și înălțarea la cer. Zugrăvește-le pe toate și cu cuvântul și cu culorile"¹¹⁴.

¹¹³ idem, p. 24;

¹¹⁴ idem, p. 25;

Hristologia este așadar temeiul posibilității înfățișării lui Dumnezeu în icoane. În virtutea unirii ipostatice, avem în persoana lui Iisus Hristos, în întregime, și Dumnezeirea Sa, Cuvântul, și umanitatea sa, Omul. Cuvântul S-a făcut trup nepierzând nimic din divinitatea Sa, și tot astfel și corpul s-a unit cu Cuvântul, rămânând ceea ce era înainte de unire¹¹⁵.

Când privim la icoana lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Întrupat, vedem atât pe Dumnezeu-Cuvântul cât și pe Om, vedem firea dumnezeiască și omenească unite în mod neîmpărțit, nedespărțit, neamestecat, neschimbat, precum s-a stabilit la Sinoadele III și IV Ecumenice. Reprezentarea în icoană a Fiului lui Dumnezeu este posibilă numai datorită marii iubiri a lui Dumnezeu față de oameni manifestată prin arătarea în trup și locuirea printre oameni a Domnului nostru Iisus Hristos.

IV.3.5. Întruparea Fiului lui Dumnezeu - temeiul sfintelor icoane

"Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, Ci s-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-se asemenea oamenilor, și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-se până la moarte, și încă moarte pe cruce, Pentru aceea, și Dumnezeu L-a preînălțat și I-a dăruit Lui nume, care este mai presus decât orice numele;" (Filipeni 2⁶⁻⁹)

Iisus Hristos este icoana naturală prin excelență a Tatălui. *"El ne-a scos de sub puterea întunericului și ne-a strămutat în împărăția Fiului iubirii Sale, Întru Care avem răscumpărarea prin sângele Lui, adică iertarea păcatelor; Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, mai întâi născut decât toată făptura"* (Coloseni 1¹³⁻¹⁵)

¹¹⁵ idem, p. 26;

Fiul lui Dumnezeu, este icoana vie a Tatălui, strălucirea slavei, înțelepciunea și chipul ipostasului Tatălui, nu S-a născut în timp și nici din neexistență, ci din Tatăl. Fiul a fost întotdeauna împreună cu Tatăl și în Tatăl, născut din El, din veșnicie¹¹⁶. De aceea dependența cosmosului de Hristos, Cuvântul Îtrupat este totală. Sfântul Atanasie mărturisește despre aceasta întrebându-se: „Care om murind, s-a întunecat soarele, sau s-a cutremurat pământul? Iată oamenii mor până azi și au murit de la început. Când s-a întâmplat cu ei o astfel de minune?”¹¹⁷ Momentul dramatic de pe Golgota, când Fiul Omului își dă duhul, produce dereglări cosmice: soarele se întunecă, cerul se despică de fulgere și trăsnete, pământul se cutremură, temeliile lumii se zguduie în spasmul cosmic care însoțește spasmul ultim al răstignitului. Universul tot participă la moartea de pe cruce fiindcă Iisus Hristos, Cuvântul Îtrupat, este rațiunea de a fi a făpturii universale¹¹⁸.

Dumnezeu însuși este Cel dintâi care face icoane¹¹⁹. El a născut pe Fiului Său, icoana Lui naturală. De asemenea omul a fost zidit de Dumnezeu "după chipul și asemănarea Sa" (cf. Geneză cap.1).

Nici Vechiul Testament nu interzice icoanele (catapeteasma, chipurile heruvimilor, chivotul, templul măreț cu chipuri de heruvimi zidit de Solomon - II Regi 6,25,29).

¹¹⁶ Pr. Dr. Ion Popescu, "Teologia Trinitară Ortodoxă", Editura Universității din Pitești, 2000, p.65

¹¹⁷ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie și Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, 337 ;

¹¹⁸ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie și Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p.164;

¹¹⁹ Sfântul Ioan Damaschin, **Cele trei tratate contra iconoclaștilor**, idem, p. 26;

IV.3.6. Concluzii

➤ Temeiul reprezentării Fiului lui Dumnezeu în sfintele icoane este Întruparea Sa „la plinirea vremii” .

➤ Hristologia este așadar temeiul posibilității înfățișării lui Dumnezeu în icoane. În virtutea unirii ipostatice, avem în persoana lui Iisus Hristos, în întregime, și Dumnezeirea Sa, Cuvântul, și umanitatea sa, Omul. Cuvântul S-a făcut trup nepierzând nimic din divinitatea Sa, și tot astfel și corpul s-a unit cu Cuvântul, rămânând ceea ce era înainte de unire.

➤ Când privim chipul pictat al Domnului, vedem în El și pe Dumnezeu-Cuvântul și pe Om. Icoana chipului văzut al lui Dumnezeu este posibilă datorită mării Sale iubiri față de oameni - arătării în trup și locuirii printre oameni.

➤ Fiul lui Dumnezeu, este icoana vie a Tatălui, strălucirea slavei, înțelepciunea și chipul ipostasului Tatălui, nu S-a născut în timp și nici din neexistență, ci din Tatăl. Fiul a fost întotdeauna împreună cu Tatăl și în Tatăl, născut din El din veșnicie și fără început¹²⁰.

➤ Omul și prin om întreg universul, prin poziție și imitare este icoana Dumnezeirii.

Biserica este icoană (chip) a lui Dumnezeu, ca una ce înfăptuiește aceeași unire ca Dumnezeu între cei credincioși, chiar dacă cei unificați în ea sunt deosebiți după însușirile lor și sunt din diferite locuri și feluri. Dar, Biserica este totodată chip și icoană a întregului cosmos, alcătuit din ființe văzute și nevăzute, având aceeași unitate și distincție ca și el. Mai mult, afirmă Sfântul Maxim Mărturisitorul, Biserica „este chip și asemănare a omului făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Cosmosul, omul și Biserica nu pot fi înțelese în

¹²⁰ Pr. Dr. Ion Popescu, „Teologia Trinitară Ortodoxă”, Editura Universității din Pitești, 2000, p.65

afara legăturii lor interne cu Logosul divin, prin care toate s-au făcut¹²¹.

IV.4. Misiunea Bisericii

Comuniunea teandrică se realizează în Biserică, spațiul prin excelență de unire a oamenilor cu Dumnezeu și de transfigurare prin har a întregii creații. Calea care duce la viața veșnică, la mântuire, este Iisus Hristos. În afara Bisericii nu există mântuire. Nu se poate mântui nimeni imitându-i pe ortodocși, ci unindu-se în modul cel mai concret cu Mântuitorul nostru Iisus Hristos și cu Biserica Sa prin mărturisirea Adevărului în virtuți și prin Sfintele Taine. Nu există credință adogmatică și nici creștinism neclesial și neascetic. Nu există altă scară spre Dumnezeu, decât prin interiorul Bisericii¹²². În Biserică, adică în comuniunea tuturor credincioșilor, Logosul divin, Pâinea vieții veșnice, Se dăruiește oamenilor verbal și euharistic prin Trupul și Sângele Său și se sălășluiește în ei în două feluri perihoretic unite: în chip înțelegător (gnostic) și în chip sacramental, prin Sfintele Taine. Sfânta Liturghie este expresia comunitară doxologică a întregii lucrări a Mântuitorului asupra lumii săvârșite odată pentru totdeauna dar actualizată prin Biserică în fiecare zi liturgică, este pregustarea plinirii eshatologice din Împărăția lui Dumnezeu. În Sfânta Liturghie Mântuitorul trăiește anticipat cu Biserica Sa viața și lumina zilei a opta¹²³.

Din unitatea perihoretică cu Dumnezeu la care este chemată omenirea decurge și unitatea perihoretică pe care umanitatea are responsabilitatea să o realizeze și cu întreaga creație în Biserica cea mare – cosmosul. Biserica însăși,

¹²¹ Ieromonah Mihail Stanciu, „Sensul creației Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul”, Așezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000, p. 93

¹²² idem, p. 91-92

¹²³ idem, p. 94

omenirea, și, în ultimă extindere, cosmosul întreg, create prin Logos și înnoite în Hristos, sunt zidiri teandrice care tind spre Împărăția lui Dumnezeu. Biserica însăși reflectă, ca și omul și cosmosul, în structura sa internă de unitate – multiplicitate, taina negrăită a Unimii – Treimii dumnezeiești¹²⁴.

La Liturgia Bisericii participă întregul cosmos, bucurându-se de înnoirea pe care o dobândește. Liturgia are dimensiuni universale prin săvârșirea ei. Biserica îmbrățișează întregul cosmos și toată omenirea. Cosmosul sensibil, prin lăcașul de cult, prin veșminte, prin obiectele de cult, prin pâinea și vinul consacrate Euharistiei, prin toate cele ale punerii înaintea, participă la această împreună slujire cu Dumnezeu și cu oamenii, materia fiind părtașă și ea la înnoirea rațională a tuturor fapturilor prin Hristos, ca dar dumnezeiesc pe care Dumnezeu îl face Bisericii Sale. Cosmosul inteligibil se arată în întreg cosmosul sensibil în chip tainic prin formele simbolice ale cultului Bisericii care actualizează în fiecare comunitate creștină lucrarea Mântuitorului Hristos¹²⁵.

¹²⁴ idem, p. 93

¹²⁵ idem, p. 94

V. Universul - liturghie cosmică perpetuă

V.1. Caracterul teocentric al universului

*"Iar voi sunteți ai lui Hristos, iar Hristos al lui Dumnezeu."
(I Corinteni 3²³)*

Prin om și cosmosul devine teocentric. Omul nu este doar o parte a lumii ci și sinteză a ei. Mai mult, omul este conștiința creației, este ființa capabilă să o contemple și chiar să o determine¹²⁶. Dumnezeu – Omul, Iisus Hristos este măsura tuturor lucrurilor, celor dumnezeiești și celor omenești. El este soarele duhovnicesc. Dependența cosmosului de Hristos, Cuvântul Îtrupat este totală. Sfântul Atanasie mărturisește despre aceasta întrebându-se: „Care om murind, s-a întunecat soarele, sau s-a cutremurat pământul? Universul tot participă la moartea de pe cruce fiindcă Iisus Hristos, Cuvântul Îtrupat, este rațiunea de a fi a făpturii universale¹²⁷”.

Întreaga creație a participat la acest eveniment care a fost la dimensiune cosmică.

Întregul univers are menirea să participe la dumnezeire. Încă de la începutul creației stelele îl preamăreau pe Dumnezeu. Creația se îndreaptă, prin energiile divine necreate din ea și prin lucrarea omului spre comuniunea cu Dumnezeu. Aceasta se realizează de acum în Biserică iar deplin se va realiza la parusie. Taina este totdeauna un eveniment în Biserică, prin Biserică și pentru Biserică; el exclude orice individualizare care desparte lucrarea și pe cel ce o primește. Orice Taină se răsfrânge asupra trupului tuturor credincioșilor. Orice botezat și uns cu Sfântul Mir înfățișează o naștere în Biserică și ea se îmbogățește cu încă un membru; orice iertare îl "redă" pe cel ce se pocăiește

¹²⁶ Pr. Dr. Marin D. Ciulei, « Antropologie patristică », Editura Sirona, 1999, p. 336 ;

¹²⁷ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", Colecția "Teologie și Spiritualitate" Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p.164;

Bisericii, "comuniunii sfinților"; în orice Liturghie toți cei care se împărtășesc dintr-o pâine și dintr-un potir, se unesc unii cu alții prin împărtășirea cu același Sfânt Duh... (Liturghia Sfântului Vasile)¹²⁸.

Toată creația a fost făcută, conform planului lui Dumnezeu, conform cu logiile, cu rațiunile divine, cu scopul de a se bucura de fericirea veșnică. Fiul lui Dumnezeu este rațiunea de a fi a făpturii universale care are așadar caracter teocentric prin creație. „Întru El (Hristos) au fost făcute toate, cele din ceruri și cele de pe pământ, cele văzute, și cele nevăzute, fie tronuri, fie domnii, fie începătorii, fie stăpânii. Toate s-au făcut prin El și pentru El” (Coloseni 1,16), „spre iconomia plinirii vremurilor, ca toate să fie iarăși unite în Hristos, cele din ceruri și cele de pe pământ – toate întru El” (Efeseni 1,10).

*Isus Hristos, Logosul Creator și Mântuitor, a unit în Sine firea Sa divină necreată și firea Sa umană creată, îndumnezeindu-o, și este astfel prin Biserică izvorul transfigurării teandrice a întregii creații*¹²⁹.

V.2. Solidaritatea lumii îngeresti și omenești

Dumnezeu a creat lumea ca să se împărtășească de eternitate înțeleasă ca plenitudine sau comuniunea interpersonală absolută¹³⁰. Două sunt scopurile pe care le urmărește Dumnezeu-Cuvântul cu făpturile pe care le cuprinde în Sine:

- să le aducă la unitate;
- să le imprime dispoziția de jertfă.

¹²⁸ Paul Evdokimov, "Ortodoxia", idem, p286-287;

¹²⁹ Ieromonah Mihail Stanciu, „Sensul creației Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul”, Așezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000, p. 22

¹³⁰ Pr. Dr. Ion Popescu, "Între Absolut și Contingent", Editura Sagittarius, 2000, p.36;

Cele două scopuri sunt complementare, primul n-ar putea fi înfăptuit fără al doilea. Cine nu renunță la sine dându-se lui Dumnezeu și semenilor săi, nu poate realiza unitatea între sine, Dumnezeu și ceilalți oameni. Mântuitorul spune celor care voiesc să-I urmeze: "să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa. Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul? Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?" (Marcu 834-38). Lepădarea de sine trebuie făcută în fiecare zi (cf. Luca 923).

Adevărata convertire, adevăratul cult este un sacrificiu interior manifestat în viața zilnică prin preocuparea pentru ceilalți. Iubirea aproapelui care trece întotdeauna prin iubirea de Dumnezeu întărește sentimentul unității cu toți oamenii și cu Dumnezeu. Dacă firea umană a fost repartizată în persoane, dragostea este virtutea care depășește divizarea ei și o aduce la o unitate voită de Dumnezeu. Divizată prin nașteri și sfâșiată prin păcat, natura umană își regăsește unitatea, prin dragoste, unitate care-i dă omului sentimentul real de regăsire, de "venire acasă"¹³¹.

Cortul Vechiului Testament ca prefigurare simbolică a lui Hristos, este nu numai punctul de unitate pentru tot poporul, ci și un loc de jertfe pentru toți membrii¹³². În creștinism sunt mai multe biserici locale datorită faptului că a sosit timpul ca toată făptura să participe la Dumnezeire în Hristos prin harul și puterea Duhului Sfânt. Prezența cu mult mai directă, mai simțită a lui Hristos Cel făcut Om, care Se aduce ca aceeași jertfă și se împărtășește creștinilor în toate locașurile, realizează o unitate mult mai strânsă a creștinilor în Sine și între ei în El:

- toți primesc același trup și sânge al Lui;

¹³¹ cf. Pr. Lect. Vasile Sorescu, Formare duhovnicească, p. 55;

¹³² "Mystagogia", idem, p.103;

- se întărește în ei dispoziția de jertfă, de părăsire a egoismului, de predare lui Dumnezeu și semenilor.

Bucuria adusă de Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este vestită de îngeri și de oameni laolaltă: "Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!" (Luca 2,14). Mesajul adus de îngerul Gavriil Fecioarei Maria: "Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine" (Luca 128) este foarte important pentru oameni. La împlinirea mesajului îngerului contribuim cu toții la un loc și fiecare în parte prin purificarea noastră și trăirea cu trupul și sufletul nostru alături de îngeri și de creație la acest eveniment cosmic, care ne-a restabilit pe noi și întreaga creație¹³³.

Participarea la Dumnezeire prin Sfânta Euharistie este o trăire a stării actuale de jertfă a lui Hristos în dispoziția actuală a ființelor noastre. Sfântul Grigore de Nyssa spune: "Cel ce privește spre Biserică, privește spre Hristos care Se zidește și Se mărește pe Sine Însuși prin adăugarea celor care se mântuiesc"¹³⁴.

Fiul lui Dumnezeu Întrupat, venit în maximă apropiere de noi, prin participarea la firea noastră pe veci, ne ridică la Dumnezeire cu întreg cosmosul spiritualizat¹³⁵. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om pentru că numai prin firea umană asumată putea aduna în Sine și îndumnezei toată creația, inclusiv pe cea materială, omul cuprinzând întreg cosmosul în sine (microcosmos) și acesta depinzând de starea omului¹³⁶. În sensul unirii tuturor cu același Hristos în permanentă stare de jertfă pentru toți, ridicați cu adâncimea ființelor noastre dincolo de spațiu și de timp, noi toți participăm la o Liturghie cerească

¹³³ "Umanitate și Creștinătate", Nr.2, Decembrie 2000, Publicația Tinerilor Creștini Argeșeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului, p.4;

¹³⁴ "Mystagogia", idem, p.104-105;

¹³⁵ idem, p.108;

¹³⁶ "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 168;

împreună cu îngerii, care iau chip vizibil în Liturghiile din diferitele biserici.

Veșnicia și nespațialitatea în care ne ridicăm nu este goliță de urmările vieții noastre în timp și spațiu, ci le aducem pe acestea imprimare în ființele noastre, precum și Hristos ca Om ridică-n veșnicie și nespațialitate "amintirea" trăită a jertfei Sale. "Că noi, cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiți, de vreme ce dorim să nu scoatem haina noastră, ci să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie însoțit de viață" (II Corinteni 54). Hristos Cel Jertfit coexistă cu noi toți în timpul și spațiul în care trăim, prelungindu-și asupra noastră eficacitatea acestei stări, făcându-ne părtași de veșnicia și nespațialitatea stării Sale de jertfă. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că eternitatea noastră viitoare va fi o eternitate "eonică", în care se vor păstra urmele vieții noastre din timp, nu o eternitate ca a lui Dumnezeu¹³⁷.

Unica și permanenta Liturghie cerească, care ia chip vizibil în Liturghiile din locașurile bisericesti (Teodor de Mopsuestia) este starea de fericire la care întregul cosmos va participa la Dumnezeire, într-o dispoziție doxologică universală. Lumea îngerească și omenească, la care va fi părtașă natura, va preamări pe Dumnezeu neîncetat. Această solidaritate a lumii îngerești și omenești este încă de acum. În vechea Liturghie asiro-chaldeenă se spune: "Ridicați privirile voastre spre cele cerești și priviți Tainele ce se săvârșesc acum. Serafimii stau cu frică în fața tronului slavei lui Hristos, cântând laude trupului jertfit și paharului amestecat. Și aici, jos, poporul se roagă și preotul cere mila pentru lumea întreagă." (Rugăciunea de după sfințirea Darurilor). Prin Liturghie Hristos leagă cerul cu pământul, ne aduce de-a lungul istoriei pe toți cei ce vrem, spre Tatăl, unde S-a Înălțat El pentru a ne trage și pe noi¹³⁸.

Lucrarea îngerilor nu este propriu-zis directă asupra naturii, ci asupra oamenilor, pentru a-i întări și susține în

¹³⁷ "Mystagogia", idem, p.105-106;

¹³⁸ ibidem;

acțiunea de spiritualizare. Cu toate acestea, deși nu se folosesc ca oamenii de membrele trupului și de unelte ca prelungiri ale lor, există și o anumită influență directă a îngerilor asupra forțelor cosmosului: un înger al Domnului a apărat pe cei trei tineri din cuptorul cu foc; un înger a închis gura leilor când Daniel a fost aruncat între ei. Îngerii lucrează la spiritualizarea creației dar prin oamenii credincioși. Toată creația se află într-o sobornicitate interioară care implică o răspundere și o îndatorire de slujire a fiecăruia pentru toți și a tuturor pentru fiecare. Continuarea existenței armonioase este condiționată de păstrarea acestei sobornicități și solidarități la care suntem chemați și la care aspirăm cu toții¹³⁹.

V.3. Participarea întregului univers la Dumnezeire într-o dispoziție doxologică

Participarea întregului univers la dumnezeire se realizează prin om. „Solidaritatea omului cu toate nivelurile creației înseamnă o tainică rezonanță între om și cosmos: întreaga creație este chemată la eternizarea în comuniune cu Dumnezeu, dar sensul ei nu se poate realiza decât în măsura în care omul se angajează în efortul unei existențe teocentrice. De fapt în acest efort omul urcă spre Dumnezeu prin cosmos ca pe o „scară a lui Iacov”, iar cosmosul urcă spre Dumnezeu prin și în om”¹⁴⁰.

Omul face legătura între Dumnezeu și creație, el are misiunea de a împărăți duhovnicește asupra lumii și de a o îmbogăți prin intervenția sa creatoare în ea, adică pe de o parte

¹³⁹ cf. "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, p. 169-170;

¹⁴⁰ Pr. Dr. Marin D.Ciulei, « Antropologie patristică », Editura Sirona, 1999, p. 336 ;

de a se hrăni euharistic din ea, iar pe de altă parte de a o sfinți, de a o face templu al lui Dumnezeu¹⁴¹.

În viața creștină totul este bisericesc, de natură sfântă, căci "turna-voi din Duhul Meu peste tot trupul" (Fapte 217); totul este harismă, slujire, dar în slujba Bisericii¹⁴². Totul este curat, sfânt și vrednic de a fi pomenit la Sfânta Liturghie, începutul Împărăției lui Dumnezeu încă din această lume. Creștinii pomenesc cerul, pământul, marea, soarele și luna, stelele și orice faptură rațională sau nerațională, văzută sau nevăzută. Prin Sfintele Taine se transcede ceea ce este particular și se îndreaptă spre armonie universală în Dumnezeu, spre dobândirea fericirii întregii creații prin participarea ei doxologică la dumnezeire. Aceasta se va realiza deplin în viața viitoare¹⁴³.

Participarea doxologică a creației la dumnezeirea, Liturghia cosmică perpetuă, este starea împlinirii menirii creației: preamărirea lui Dumnezeu și dobândirea propriei fericiri, două realități care se condiționează reciproc deoarece fericirea veșnică a creaturii este comuniunea ei cu Dumnezeu în chip doxologic.

¹⁴¹ Ieromonah Mihail Stanciu, „*Sensul creației* Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul”, Așezământul Studențesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000, p. 23

¹⁴² Paul Evdokimov, „Ortodoxia”, Traducere de Dr. Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de

Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, p286;

¹⁴³ idem, p287;

VI. Sacerdoțiul omului; Omul – preot al creației

VI. 1. 1. Omul - împlinirea creației

"Dumnezeu va cere de la oameni socoteală pentru soarta lumii materiale pe care le-a predat-o "ca să o lucreze și să o păzească."¹⁴⁴

Omul, adus la existență ultimul ca o întregire și ca un sens al creaturilor, este împreună lucrător cu Dumnezeu pe pământ și purtătorul de cuvânt al întregii creații în fața lui Dumnezeu. El este solidar cu întreaga creație și este responsabil de ea în fața lui Dumnezeu.¹⁴⁵ Lumea prin ea însăși nu are posibilitatea naturală de a se mântui deoarece este creată "ex nihilo" iar între ea și Creatorul suprem nu există o "înrudire" naturală. Orice asemănare *naturală* între Dumnezeu și creație ar face cele două realități, într-un mod esențial, una; de aceea teoria neoplatonică a emanațiilor, teoria platonice și origenistă a eternității sufletelor, precum și ideea aristotelică a eternității materiei au fost respinse de Sfinții Părinți pe baza Revelației dumnezeiești.

Veriga de legătură între Dumnezeu, singura "Ființă" veșnică și lumea creată din nimic, fără a introduce nici o "înrudire de natură", care să asigure totodată comunicarea de viață între ei fără a distruge alteritatea de natură a lui Dumnezeu și a creației, este omul¹⁴⁶. Creat „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu“ („chipul este asemănarea în potență, ca posibilitate; iar asemănarea, chipul în actualitate“ - Sfântul Vasile cel Mare),¹⁴⁷ omul a fost înzestrat cu o misiune specială: să fie „partener de dialog al lui Dumnezeu“, un

¹⁴⁴ Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", idem, p.6;

¹⁴⁵ "Îndrumări Misionare", idem, p. 180-181;

¹⁴⁶ cf. Ioannis Zizioulas, op. cit, p.66-67;

¹⁴⁷ Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran și Arhid. Prof. Dr. Zăgrean Ioan, idem, p.179;

„Alter-Ego“ al lui Dumnezeu în creație și, prin conlucrarea liberă și conștientă cu harul dumnezeiesc, avea să devină „dumnezeu după asemănarea lui Dumnezeu“, „dumnezeu“ nu după ființă ci după har. Datorită acestor prerogative omul este *singurul responsabil, înăuntrul lumii zidite, pentru soarta creației*. Sfântul Irineu afirmă că **"omul este slava lui Dumnezeu"** ceea ce este în chip paradoxal o teribilă răspundere dar în același timp o măreață misiune.¹⁴⁸ Pentru împlinirea menirii sale speciale, Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu toate puterile psiho-fizice și i-a suflat harul dumnezeiesc. *„Drept aceea, această suflare a lui Dumnezeu, ..., nu puțină strălucire și slavă de chip dumnezeiesc pricinuia celui părtaș la ea. Ca urmare, el se purta față de lucruri cu putere străvăzătoare și proorocească și era împreună creator cu Dumnezeu sau al doilea dumnezeu după har.*“¹⁴⁹ Prin Iisus Hristos, omul este restaurat ontologic, este chemat la maximă apropiere de Dumnezeu.

VI. 1. 2. Omul - Preot al creației

*„Țarina, când absoarbe ploaia ce se coboară adeseori
asupra ei și rodește iarba folositoare celor pentru care a
fost muncită, primește binecuvântarea de la Dumnezeu”
(Evrei 6,7)*

Menirea omului de „preot al creației“ îi este dată încă de la început când a primit binecuvântarea dumnezeiască să crească, să se înmulțească, să umple pământul și să-l supună (cf. Geneză 1,27-28). **Menirea omului este speranța și împlinirea zidirii** care, fiind creată de Dumnezeu Tatăl cu cele două mâini ale Sale, Fiul și Sfântul Duh (Sfântul Irineu) "din nimic" în sensul absolut al cuvântului (exclusă orice înrudire de natură), este sub amenințarea permanentă a întoarcerii în nimic,

¹⁴⁸ cf. Ioannis Zizioulas, op. cit., p.67;

¹⁴⁹ Pr. Prof. Dr. Ion Briă, "Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică", idem, p.109;

amenințare pe care toate creaturile o trăiesc ca stricăciune și moarte. Logic și existențial, dogma creării din nimic a lumii aduce cu sine faptul că lumea se poate pierde pentru că nu are în firea ei posibilitatea supraviețuirii.

Motivul creației fiind iubirea, Dumnezeu când a creat lumea, nu a lăsat-o fără mijloacele necesare propriei mântuirii. **Speranța creației este omul.** Omul este „arhon“, stăpânitor al universului pe care îl umanizează și prin care, lucrând în el și dialogând și prin el cu Creatorul suprem, se ridică spre împlinirea umanului, spre îndumnezeire, oferindu-se pe sine și întreaga creație comuniunii de iubire Intratrinitară¹⁵⁰. Lumea se unește cu Dumnezeu și prin rațiunea omului.

Raționalitatea și libertatea de voință a omului, darurile care îi oferă demnitatea de a fi “partener al lui Dumnezeu”, un “Alter-Ego” al lui Dumnezeu, pot fi folosite de om în două direcții diametral opuse:

➤ pot constitui mijloc de raportare a creaturii întregi la Creator, Izvorul lor de ființă, într-o dispoziție doxologică; omul își împlinește menirea sa de “preot al creației”. În acest sens, Ortodoxia se ocupă permanent de întreaga frumusețe a lumii văzute; „a făcut dintotdeauna ecologism, pentru că mereu a iubit firea, zidirea dar nu a idolatrizat-o. Calendarul liturgic este negreșit aproape de ritmurile firii¹⁵¹.

➤ din contră, omul poate supune natura patimilor sale egoiste ceea ce duce la distrugere, la moarte; foarte vizibil astăzi, în actuala criză ecologică a naturii, a întregii creații¹⁵². Omul poate fi liber colaborând continuu cu harul vieții trăind astfel în adevăr: “Și veți cunoaște adevărul iar adevărul vă va face liberi.” (Ioan 8,32) sau poate deveni sclavul propriilor sale patimi.

¹⁵⁰ Cf. Ioannis Zizioulas, op. cit., p.37;

¹⁵¹ Radu Dorin Micu "Dialoguri cu Dan Ciacir *Pentru o Ortodoxie Realistă*", Editura Anastasia, 2002, p. 52;

¹⁵² Ioannis Zizioulas, op. cit., p. 73-74;

Raționalitatea naturii își găsește împlinirea ei supremă în realizarea sensului ultim al existenței umane, în unirea omului cu Dumnezeu, sensul sau rațiunea supremă la care va fi părtașă și natura.¹⁵³

În planul creat, *numai omul este cel care își creează lumea lui*, este liber nu numai să folosească sau să aleagă din mai multe "dat"-uri ci poate modifica chiar raționalitatea inerentă naturii lui, prin aceasta distingându-se net de orice altă creatură materială. Această aspirație a lui este tocmai cheia transformării naturii lui și a întregii creații prin conlucrarea omului cu harul dumnezeiesc. Cu toate acestea libertatea omului este relativă pentru că liber în sens absolut este doar Dumnezeu care n-a fost limitat de nici un "dat", tot ceea ce a creat a fost "ex nihilo". Creând din materia deja existentă, cazul omului, ești legat și limitat de limitele acestei materii. Omul este zidire prin definiție și pentru că este creat ultimul în univers este de două ori mărginit: nu numai lumea îi este dată dar și Dumnezeu Creatorul tuturor¹⁵⁴. Omul alege ce-i place însă nu poate ignora realitatea "dat"-ului.

Libertatea, "chipul nemuritor al lui Dumnezeu" în om este "libertatea omului de a fi stăpân peste lume și peste sinele însuși" (Sfântul Grigorie de Nyssa). **Înclinația spre libertatea cu care a fost creat omul are drept scop supraviețuirea creației prin chemarea omului de a fi "preot al creației"**¹⁵⁵. I-a fost dată omului înclinația spre libertate absolută, a fost creat "după chipul și asemănarea lui Dumnezeu", nu numai pentru el însuși ci pentru întreaga creație. Deoarece creația nu are în firea ei nici o putere de a supraviețui (ea lăsată singură este sub amenințarea morții), singura ei șansă de a-și depăși limitele este de a se afla în comuniunea cu Dumnezeu cel veșnic. Depășirea limitelor înseamnă o mișcare către libertatea absolută, ceea ce nu este propriu materiei ci omului. *Faptul că această mișcare i-a*

¹⁵³ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, idem, p.250;

¹⁵⁴ Ioannis Zizioulas, idem, p.77;

¹⁵⁵ cf. Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", idem, p.66-68;

fost dată omului care tinde spre îndumnezeire, spre nemurire, a adus bucurie în întreaga creație care așteaptă cu nerăbdare îndumnezeirea omului, pentru că atunci "făptura însăși se va izbăvi din robia stricăciunii, ca să fie părtașă la libertatea mării fiilor lui Dumnezeu." (Romani 8²¹). Această sarcină a primit-o omul deoarece, spre deosebire de îngeri (care sunt de asemenea înzestrați cu libertate), el constituie o parte organică a lumii materiale, este coroana acesteia și poate antrena întreaga creație în depășirea stării de zidire¹⁵⁶. Până atunci însă întreaga creație împreună suspină și are dureri.

Tendința omului de a crea o lume nouă, o lume "a sa" (această tendință constituie caracteristica lui distinctă în comparație cu animalele, și în acest sens este expresia esențială a "chipului lui Dumnezeu" în om), vizibilă în toate timpurile și locurile, de la marii artiști la cei mai simpli oameni, **dă întregii creații o dimensiune "personală"** cu următoarele caracteristici:

➤ *nu se poate împlini dacă este izolată, ci doar dacă este pusă în relație cu ceva sau cu o persoană. O abordare personală a creației, spre deosebire de una individuală, consideră omul drept o ființă a cărei identitate distinctă izvorăște din relația ei cu ceea ce nu este omenesc: Dumnezeu sau/și făptura zidită. Așadar, omul și-ar descoperi identitatea lui distinctă nu în confruntarea cu natura, ci în conlucrarea cu ea. S-ar diferenția de natura materială nu separându-se de ea ci cultivând relația cu ea. Abordarea personală a creației poate înălța lumea materială la nivelul existenței umane și totodată poate fi o soluție pentru criza ecologică;*

➤ *dimensiunea personală a creației include în ea și ceea ce numim *ipostas* sau *universalitate*. *Ipostasul* are identitate proprie, care încorporează și exprimă totalitatea naturii. Abordarea personală face din fiecare ființă o ființă unică și irepetabilă (uciderea unui om este considerată astfel o crimă*

¹⁵⁶ idem, p.83;

împotriva ansamblului firii umane - *este preîntâmpinată mai "rațional" și mai eficient*, într-o astfel de comunitate care nu recurge la logica "drepturilor omului", în care omul este un număr static, ci care consideră fiecare faptură umană ipostas al întregii naturi umane), are repercusiuni și asupra creației. Omul nu numai că o înalță la nivelul său, dar o și privește ca totalitate, ca universalitate de ființe legate între ele.¹⁵⁷

Dependența creației de om este totală. Când "preotul" ei este în "dialog cu Creatorul Suprem" creația este transfigurată și ridicată pe un plan superior devenind castă și pură ca în fața lui Adam cel dinaintea de cădere. Omul nu poate ocoli formele și legile cosmosului pentru că are o misiune specială în legătură cu lumea de care depinde însăși mântuirea lui, el trebuie să dezvolte o activitate morală, spirituală în legătură cu lumea. Prin lume crește omul la înălțimea cunoașterii lui Dumnezeu și a capacității de partener al Lui.¹⁵⁸

Astfel, potrivit învățaturii Sfinților Părinți, **lumea este pedagog spre Hristos și ea se impune ca o piatră de încercare prin care fiecare este chemat să-și dezvolte facultățile spirituale.** În sens metaforic, *lumea este pomul cunoștinței binelui și răului:*

- dacă o trăim ca "fereastră" prin care contemplăm pe Creator, ne mântuim;
- dacă însă o socotim ca "oglină" în care se reflectă doar propria noastră dorință de a consuma roadele ei și de a o folosi în scop egoist, ne osândim.¹⁵⁹

Lumea are nu numai o valoare trecătoare pentru cunoașterea lui Dumnezeu, ci rațiunile ei persistă în eshaton. În perspectiva veșniciei, *"rațiunile lucrurilor din lume, departe de a deveni de prisos, după vederea descoperită a lui Dumnezeu ne vor ajuta să înțelegem fecunditatea Rațiunii divine, vor fi chiar*

¹⁵⁷ idem, p.86-87;

¹⁵⁸ cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol. II, Editura Deisis, Alba Iulia 1993, p.16;

¹⁵⁹ idem, p.17;

atunci o exemplificare a ei, așa cum razele soarelui sunt o exemplificare și o manifestare a luminii Lui. ... Cu alte cuvinte, când vom contempla pe Dumnezeu direct vom contempla rațiunea lucrurilor în El Însuși, nu în lucruri ca acum."¹⁶⁰

Folosirea creației de către om în scop bun aduce binecuvântarea Domnului și asupra omului și asupra materiei folosite: "**... binecuvântat e lemnul care slujește la o trebuință binecuvântată.**" (Înțelepciunea lui Solomon 14⁷). De asemenea "*Țarina, când absoarbe ploaia ce se coboară adeseori asupra ei și rodește iarba folositoare celor pentru care a fost muncită, primește binecuvântarea de la Dumnezeu*" (Evrei 6⁷).

Universul este așadar dependent de voința omului, bucuria acestuia este și bucuria lui și suferința omului și suferința universului: "De veți umbla după legile Mele și de veți păzi și plini poruncile Mele, vă voi da ploaie la timp, pământul și pomii își vor da roadele lor. Treieratul vostru va ajunge până la culesul viitor, culesul viilor va ajunge până la semănat; veți mânca pâinea voastră cu mulțumire și veți trăi în pământul vostru fără primejdie. Voi trimite pace pe pământul vostru și nimeni nu vă va tulbura; voi goni fiarele sălbatice și sabie nu va trece prin pământul vostru. Veți alunga pe vrăjmașii voștri și vor cădea uciși înaintea voastră. Cinci din voi vor birui o sută și o sută din voi vor goni zece mii și vor cădea vrăjmașii voștri de sabie înaintea voastră. Căuta-voi spre voi și vă voi binecuvânta; veți avea copii, vă veți înmulți și voi fi statornic în legământul Meu cu voi. Veți mânca roadele vechi din anii trecuți și veți da la o parte pe cele vechi pentru a face loc celor noi. Voi așeza locașul Meu în mijlocul vostru și sufletul Meu nu se va scârbi de voi. Voi umbla printre voi, voi fi Dumnezeu vostru și voi poporul Meu." (Levitic 26³⁻¹²)

Din contră, neascultarea și nepăzirea poruncilor Domnului de către om produce anomalii și dezastru în toată creația: "Iar de nu Mă veți asculta și nu veți păzi aceste porunci

¹⁶⁰ idem, p.15;

ale Mele, de veți disprețui așezămintele Mele și de se va scârbi sufletul vostru de legile Mele, neîmplinind poruncile Mele și călcând legământul Meu, atunci și Eu Mă port cu voi așa: Voi trimite asupra voastră groaza, lingoarea și frigurile, de care vi se vor secătui ochii și vi se va istovi sufletul; veți semăna semințe în zadar și vrăjmașii voștri le vor mânca. ... cerul îl voi face ca fierul, iar pământul vostru ca arama. În zadar vă veți cheltui puterile voastre, că pământul vostru nu-și va da roadele sale, nici pomii din țara voastră nu-și vor da poamele lor." (Levitic 26^{14-16,19-20}).

Creația este îndreptată spre armonie și spre mersul său firesc prin rațiunile, prin energiile necreate pe care le are la bază și prin care Dumnezeu o guvernează. Nesocotirea acestor rațiuni ale ei duce la "aruncarea" omului: "Păziți toate așezămintele Mele și toate hotărârile Mele și le pliniți și nu vă va arunca de pe sine pământul în care vă voi duce să trăiți." (Levitic 20²²).

Comuniunea omului cu Dumnezeu este salvatoare pentru sine și pentru întreaga creație. *Prin rugăciune, trupul și sufletul omului se ritmizează după pulsațiile eterne ale harului divin, în această etapă omul parcă ține în mână cheia miraculoasă care deschide ușile din adânc ale inimii, direct spre abisul de lumină al divinității. Influența trăirii omului în comuniunea cu Dumnezeu nu se răsfrânge doar la sfera omenească, ci se exercită ca o înrâurire cosmică asupra întregii naturi. Prin om întreaga creație participă la ea.*

Dacă în comuniunea cu Hristos omului i se descoperă sensul înalt al Scripturii, tot astfel i se descoperă sensul înalt al făpturii. Mărturisirea unui pelerin este relevantă: "Și când mă rugam în reculegerea intimă a inimii mele, tot ceea ce mă înconjură îmi apăru fermecător și miraculos: arborii, iarba, păsările, pământul, aerul, lumina păreau să-mi spună că totul a fost creat pentru om, că totul dovedește dragostea lui Dumnezeu pentru om, că totul se ruga lui Dumnezeu și toate îi aduceau

laudă și adorare.”¹⁶¹ În rugăciunea contemplativă omul aduce în fața lui Dumnezeu întreaga lume sensibilă și inteligibilă, pe care o rezumă și o conține în el ca microcosmos. La acest nivel spiritual omul “înțelege graiul tuturor făpturilor”, se poate face înțeles de ele. Fenomenele de miraculoasă reacordare a omului cu fiarele sălbatice și cu întreg cosmosul, frecvente la preoții creației, aceste înalte acorduri cosmice ale iubirii, sunt prefigurări ale stării harice finale unde armonia Creatorului cu omul și cu întreg universul va fi desăvârșită.

Rugăciunea omului este și rugăciunea creației. La sfeștania pentru ploaie, omul bătuit de secetă împreună cu natura întreagă dă glas în această rugăciune, smulsă din nenorocirea tuturor ogoarelor, semințelor, ierburilor, arborilor, păsărilor și animalelor, văzduhurilor; *întreaga lume creaturală, îngrozită, participă la implorarea milelor cerești, înfrățită într-o solidaritate universală de o covârșitoare putere. Nu se roagă atunci doar omul ci întreg cosmosul capătă grai prin el.*¹⁶²

Omul este un microcosmos, o chintesență reprezentativă a marelui cosmos, al lumii întregi. Întreagă creația a fost făcută înaintea “preotului” ei pentru a se împlini prin el. Fericirea sau nefericirea omului este fericirea sau nefericirea creaturilor. Acestea se bucură sau suferă prin om; căderea lui e și căderea lor. Nichita Stethatos exprimă această idee: “ După constituția lăuntrică a sufletului se schimbă și natura lucrurilor”.¹⁶³ Momentul dramatic de pe Golgota, când Fiul Omului își dă duhul, produce dereglări cosmice: soarele se întunecă, cerul se despică de fulgere și trăsnete, pământul se cutremură, temeliile lumii se zguduie în spasmul cosmic care însoțește spasmul ultim al răstignitului. Universul tot participă la moartea de pe cruce fiindcă Iisus Hristos, Cuvântul, este rațiunea de a fi a făpturii universale.

¹⁶¹ Nichifor Crainic, “Sfințenia împlinirea umanului”, Colecția “Teologie și Spiritualitate” Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993, p.162;

¹⁶² idem, p.164;

¹⁶³ idem, p.163;

Omul este un centru de iradiație pentru întreaga făptură. Sufletul otrăvit de păcat otrăvește natura lucrurilor, abordează creația materială numai în sens utilitarist, egoist; în păcatul omului, natura participă împreună cu el la osânda stricăciunii și a morții. Sufletul pur iriază puritate în toate lucrurile.

Omul abordând creația în mod personalist, o umanizează și se raportează totodată la Dumnezeu. El este salvarea ei, o face mediu străveziu capabil să participe la Viața Dumnezeiască, să scape de stricăciune și de moarte, de dispariție. Creația este supusă morții de la început, înainte de a cade Adam. Sfântul Irineu, Sfântul Maxim Mărturisitorul, teoria evoluționistă ș.a. afirmă existența morții în creație de la început deoarece creația are un început și singură nu-și poate depăși starea ei. De aceea creația fără om nu are rost, ar fi fost absurdă și fără rost; acesta este și motivul pentru care aștepta venirea omului pentru a ieși din această situație.

Părerea Fericitului Augustin că moartea este urmarea cea mai gravă a căderii omului în păcat pentru întreaga făptură zidită comportă multe lucruri inacceptabile. Înseamnă că Însuși Dumnezeu a introdus moartea pentru a-l pedepsi pe om pentru ca apoi să o retragă prin Fiul Întrupat. Se lasă impresia că înainte de venirea omului nu exista moartea în creație ceea ce este în dezacord cu ansamblul științelor biologice. Ar fi fost de asemenea brutal și irațional din partea Creatorului ca din cauza unei creaturi să le pedepsească pe toate.¹⁶⁴

Căderea lui Adam a adus moartea nu ca pe un fapt nou în creație, ci ca pe incapacitatea de a-și depăși mortalitatea înăscută, de a-și depăși limitele creaturale, finite. Luând omul drept punctul de referință cel mai înalt al creației, moartea a intrat în lume prin căderea omului, omul însuși fiind creatură și parte a creației, folosind în sens greșit libertatea cu care a fost înzestrat, nu și-a putut depăși limitele, între care și moartea, specifică creaturilor care nu sunt în comuniune harică cu Dumnezeu. Sacerdoțiul omului implică folosirea făpturii zidite

¹⁶⁴ cf. Ioannis Zizioulas, "Creația ca Euharistie", idem, p.87-88;

ca "dat" hărăzit de Dumnezeu nu doar să supraviețuiască, dar și "să fie consacrată" prin mâinile omului. În sacerdoțiu există două dimensiuni care-i permit omului să-și împlinească scopul de verigă de legătură între Dumnezeu și făptura zidită:

- *dimensiunea ipostatică* - lumea este consacrată și încorporată într-o realitate universală;
- *dimensiunea extatică* - lumea este raportată la Dumnezeu și oferită Lui ca "ale Tale dintru ale Tale". În acest fel lumea, prin om își depășește limitele, devine purtătoare de viață. Acesta este fundamentul "sacerdoțului omului" în creație¹⁶⁵.

Omul ia lumea în mâinile sale și o întregeste creator raportând-o la Dumnezeu. Făptura zidită este astfel eliberată din limitele ei având posibilitatea de a exista cu adevărat, iar omul, îndeplinindu-și menirea de "preot al creației", devine de asemenea și el însuși creator, devine "după asemănarea lui Dumnezeu"¹⁶⁶.

Ceea ce n-a reușit Adam să facă, a realizat Logosul Întrupat, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu-Omul desăvârșit, Iisus Hristos. Hristos a realizat "recapitularea" întregii făpturi ca adevărat Dumnezeu și Om al întregii creații. *Hristos este cu adevărat "chip al lui Dumnezeu", în Persoana Lui lumea dobândește pe Preotul creației, prototipul relației corecte a omului cu lumea naturală.* Din acest motiv, în Biserică, creștinii iau din lumea zidită elemente materiale (pâinea și vinul), pe care le oferă lui Dumnezeu în ecfonisul sacerdotal: "**ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate**", recunoscând că aparținem cu întreg universul lui Dumnezeu, aducându-ne împreună comuniunii de iubire cu Dumnezeu. Făcând aceasta "**în Hristos**" și ca "**trup al lui Hristos**" lucrăm precum Hristos, ca preoți ai creației. După această "**anafora**", consumăm aceste daruri pe care le-am oferit lui Dumnezeu nu ca pe un izvor al morții, ci al vieții. Astfel, **creația dobândește**

¹⁶⁵ idem, p.89;

¹⁶⁶ ibidem;

pentru om o sacralitate care nu-i este înnăscută ci dobândită atunci când omul realizează liber acel "după chipul lui Dumnezeu", adică propriul său sacerdoțiu. Starea noastră este eliberată de orice fel de idolatrie, omului revenindu-i marea răspundere pentru mântuirea creației lui Dumnezeu¹⁶⁷.

Spiritualitatea noastră nu se reduce la umanitate ci trebuie trăită în serviciul scopului răscumpărător și transformator al lui Dumnezeu care îmbrățișează întreaga creație¹⁶⁸. Prin conlucrarea sufletului cu harul dumnezeiesc, ca „preot al creației“, omul începe, asemenea lui Hristos, prin tansfigurarea propriului trup pentru ca prin acest „trup nou“ spiritul uman să lucreze la spiritualizarea întregului univers,¹⁶⁹ pentru ca toată creația să fie umplută de slava Creatorului a toate.

VI.2. Preoția universală și preoția sacramentală

VI.2. 1. Preoția universală dobândită prin Taina Sfântului Botez; Apostolat social

“Ca niște prunci de curând născuți, să doriți laptele cel duhovnicesc și neprefăcut, ca prin el să creșteți spre mântuire,... Aproiați-vă de El, piatra cea vie,... Și voi înșivă, ca pietre vii, zidiți-vă drept casă duhovnicească, preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovnicești,... Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărâtească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată.” (I Petru 2, 2,4-5,9)

¹⁶⁷ idem, p.90;

¹⁶⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh. Popescu, "Teologie și Cultură", idem, p.124;

¹⁶⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, idem, p.250;

Cea mai mare grijă a creștinului în viața sa este mântuirea sufletului¹⁷⁰: “Ce va folosi omul de ar dobândi lumea toată și-și va pierde sufletul său? Sau ce va da omul, în schimb, pentru sufletul său?” (Marcu 8, 36-37)

După căderea protopărinților, **lui Adam “i s-a născut un fiu după asemănarea sa și după chipul său și i-a pus numele Set.”** (Geneză 5,3) Urmașii lui Adam nu mai sunt “după chipul și asemănarea lui Dumnezeu” cum erau în starea paradisiacă (cf. Geneză1,26) ci sunt “după asemănarea și după chipul lui Adam”¹⁷¹ (cf. Geneză 5,3). Datorită acestei realități anormale, toți oamenii, de la Adam și până la cei din urmă, poartă urmările păcatului originar și au nevoie de harul sfințitor adus de Hristos și permanentizat până la sfârșitul veacurilor de lucrarea Duhului Sfânt în lume prin Biserică. Fiul lui Dumnezeu S-a Întrupat “la plinirea vremii” pentru toți oamenii, “din plinătatea Lui noi toți am luat și har peste har.”(Ioan1,16)

Neamul omenesc a fost răscumpărat de “Începătorul vieții”, (Fapte3,15) cu prețul sângelui Său (cf.I Cor.6,20; I Petru 1,19); am fost altoiți de El (cf. Rom. 6,4-5; Col. 2,12), ca niște ramuri ce-și trag seva și rodnicia din unicul trup dumnezeiesc (cf. Ioan 15,5), suntem născuți la viața cea nouă prin baia Botezului.(Ioan 3,5).¹⁷²

Prin baia Botezului suntem născuți “din apă și din Duh” (Ioan 3,5), putem intra în Împărăția lui Dumnezeu, ne apropiem de El, “piatra cea vie, de oameni într-adevăr neluată în seamă, dar la Dumnezeu aleasă și de mare preț”; ne zidim “casă duhovnicească, preoție sfântă, ... seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestească în lume bunătățile Celui ce ne-a chemat din întuneric la lumina Sa cea minunată” (I Petru 2,4,5,9). Starea harică

¹⁷⁰ “Învățătura de Credință Creștin Ortodoxă”, idem, p.7;

¹⁷¹ cf. “Lumină lină”, Anul XI, iunie 2000, “Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului;

¹⁷² Pr. Prof. Ilie Moldovan, “Darul sfânt al vieții și combaterea păcatelor împotriva acestuia”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997, p.7;

complexă a tuturor credincioșilor începe cu starea pe care o creează Taina Sfântului Botez. Celui botezat i se iartă păcatul strămoșesc și eventualele păcate iar omul “cel vechi”, trupesc, moare pentru a se naște “omul cel de-al doilea” (cf I Cor.15,47) care este din cer și prin care “ne-am făcut cu Hristos o singură tulpină.”¹⁷³ Harul botezului este amplificat prin împărtășirea noului creștin și cu celelalte Sfinte Taine absolut necesare: Taina Mirungerii – primește harul Duhului Sfânt prin care se întărește și crește la noua viață;¹⁷⁴ Taina Sfinte Euharistii – se împărtășește în chip real, devine consăgvin, contrupește cu Hristos, “se transformă în substanța Împăratului” (Nicolae Cabasila), devine hristofor.¹⁷⁵ Astfel, toți cei care “se nasc din apă și din Duh” și primesc harul și darurile Duhului Sfânt prin celelalte Sfinte Taine și ierurgii, devin “preoție sfântă”, după mărturia Sfântului Apostol Petru (I Petru 2,5)

Cu această stare harică, creștinul nu este nici un profan, nici un paria sau om inferior din lume, ci este în marea demnitate numită de Apostolul Petru pe bună dreptate: “PREOȚIE SFÂNTĂ, ... ÎMPĂRĂTEASCĂ” (I Petru 2,5,9).¹⁷⁶ Cuvântul “**laic**”, provine din grecescul “**laos**”, care se traduce “popor” și este folosit pentru a desemna masele de credincioși care nu au preoția sacramentală. Un sinonim pentru “laic” este cuvântul “mirean”.

Părintele Dumitru Stăniloae folosește termenii de “**preoție generală**” pentru laici și de “**preoție slujitoare**” pentru preoții hirotoniți. Cuvintele Părintelui Dumitru Stăniloae despre “laici” sau “preoția generală” sunt concludente: *“În felul acesta toți sunt preoți și jertfe în Biserică, toți sunt învățători și călăuzitori spre mântuire, călăuzitori ai lor și ai altor credincioși apropiați, sau / și ai altor oameni”*.

¹⁷³ Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p.29;

¹⁷⁴ Isidor Todoran și Zăgrean Ion, op. cit., p. 335;

¹⁷⁵ Paul Evdochimov, “Ortodoxia”, idem, p. 289;

¹⁷⁶ Arhid. Prof. Dr. Ioan N.Floca, “Drept Canonic Ortodox, Legislație și Administrație Bisericească”, Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1990, p.246;

Termenul de "preoție harică" pe care unii îl folosesc în loc de "preoție slujitoare" este incorect, întrucât insinuează că numai clerul poate dobândi harul (prin hirotonire), când în realitate harul poate fi dobândit și de credincioși, iar formele de transmitere a harului sunt multiple și nu se limitează numai la punerea mâinilor, prin care episcopii hirotonesec pe preoți.

De asemenea, după cum spune Sf. Ioan Gură de Aur, Sfântul Duh nu S-a pogorât numai asupra Apostolilor, ci și asupra întregii mase de credincioși ce se aflau împreună cu ei; această învățătură este larg îmbrățișată de teologii moderni, printre care și Timothy Ware (episcopul Kallistos), care spune: "Duhul Sfânt Se pogoară asupra tuturor oamenilor lui Dumnezeu. Există o categorie de preoți hirotoniți, formată din episcopi, preoți și diaconi, dar în același timp, tot poporul lui Dumnezeu este preot și profet".

Încă din cele mai vechi timpuri, a existat o profundă diferență între Biserica de Răsărit și cea Romano-Catolică, în ceea ce privește rolul credincioșilor, pe care aceasta din urma l-a minimalizat.

Patriarhii ortodocși și-au reafirmat poziția și în anul 1848, într-o scrisoare trimisă papei Pius al IX-lea, în care se spunea: "Printre noi, nici patriarhii, nici sinoadele, nu vor putea introduce noi învățături, pentru că păzitorul religiei este chiar trupul Bisericii: clerul slujitor și credincioșii înșiși".

Se vede deci, că nu numai preoțimea slujitoare, ci și credincioșii sunt păstrătorii și apărătorii credinței. În același sens teologul Khomaikov, spunea: "Papa se înșeală amarnic când crede că noi considerăm ierarhia eclesială a fi păzitoarea religiei; credința este păzită de o entitate completă, de întregul popor al Bisericii, care este Trupul lui Hristos".

Dar credincioșii ortodocși nu sunt numai păstrători ai credinței, ci pot fi și învățători, sau teologi. Astfel, Sf. Vasile cel Mare a predicat și a convertit populația din Pont, încă dinainte să se preoțească, iar tatăl său a fost canonizat sfânt pentru munca sa evanghelică, deși a fost credincios și nu s-a preoțit niciodată, la fel ca și sora Sfântului Vasile, Sfânta Macrina.

Un strălucit exemplu de teolog care nu a fost hirotonit preot, îl reprezintă Nicolae Cabasila, ale cărui scrieri au influențat gândirea ortodoxă de peste 600 de ani, și care au fost acceptate și însușite de Biserica noastră.

Iată ce spune Mircea Eliade despre Nicolae Cabasila: "Unul dintre cei mai îndrăzneți teologi după Palama a fost un laic, Nicolae Cabasila (1320-1371), înalt funcționar în administrația bizantină". Cabasila ilustrează în mod strălucit o tradiție care s-a perpetuat la toate popoarele ortodoxe.

Unul dintre teologii laici care au urmat, este Khomaikov.

Deși Patriarhia Rusă nu i-a acceptat ideile în totalitate, datorită încercărilor sale de a democratiza Biserica, care prin definiție este ierarhică, totuși scrierile sale sunt acceptate și apreciate de majoritatea teologilor contemporani.

Multe dintre primele traduceri ale Sfintei Scripturii în românește, au fost făcute de laici, ceea ce a contribuit la o mai bună răspândire și înțelegere a învățăturilor creștine. De asemenea, nu putem să trecem cu vederea operele lui Hurmuzaki și mai ales Nicolae Iorga, care ne-au dat valoroase istorii ale Bisericii românești.

În zilele noastre, deși Biserica este condusă de episcopi, credincioșii pregătiți iau parte la elaborarea și confirmarea hotărârilor ierarhiei. Multe sinoade, care se considerau la vremea lor ecumenice, au fost ulterior anulate de Biserica Ortodoxă, iar patriarhii și episcopii respectivi au fost declarați eretici (Efes 449, Hieria 754 sau Florența 1438-1439). Teoria lui Khomaikov, că un sinod nu poate fi considerat ecumenic, dacă nu este acceptat de întreaga Biserică (inclusiv de către credincioși), deși a fost respinsă în secolul al XIX-lea, este larg acceptată în ziua de azi. De fapt și la slujbele oficiate în biserică, prezența credincioșilor alături de clerul slujitor este indispensabilă. Fără cel puțin un credincios în biserică nu se poate săvârși Sfânta Liturghie. Mai mult decât atât, după cum afirmă G. Florovski (teolog și preot în același timp), "datoria de supunere a credincioșilor față de episcop, încetează în momentul în care acesta din urmă deviază de la linia Bisericii. În asemenea

situații, credincioșii au dreptul să ceară socoteală episcopului și chiar să îl demită".

Toți creștinii, după harismele și talanții primiți, au datoria lăuntrică, nu exterioară dată de vreo lege, să propovăduiască sub toate formele (cu lucrul, cu cuvântul, cu rugăciunea) Evanghelia mântuitoare și să împlinească cele trei demnități: învățătoarească, sfințitoare și conducătoare încredințate de Mântuitorul tuturor celor care Îi urmează Lui.

VI.2. 2. Drepturile și obligațiile preoției obștești

Biserica este Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu Întrupat ca Revelație deplină în continuitatea eficienței Lui mântuitoare în istorie prin Duhul Sfânt¹⁷⁷. La lucrarea mântuitoare sunt chemate toate mădularele trupului tainic al lui Hristos, sunt chemați toți credincioșii.

O parte dintre drepturile și obligațiile preoției obștești sunt:

1. Pot și trebuie să săvârșească Taina Sfântului Botez în caz de necesitate. Bulgakov spune: "Botezul este taina care, în lipsa unui preot, poate fi administrată de un credincios (bărbat sau femeie), în virtutea sacerdoțiului creștin universal. Dar el nu poate să fie administrat decât de un creștin, și numai prin puterea Bisericii, al cărui instrument este creștinul; Botezul este un act de har al Bisericii și nu un act magic".
2. Devin colaboratori ai stării preoțești harice la săvârșirea eficientă a Sfințelor Taine. Fără adeziunea internă a credincioșilor Tainele nu au efectul lor haric sfințitor ci din contră pot avea efectul negativ al osândirii (cazul Sfintei

¹⁷⁷ Lossky, Vladimir "Vederea lui Dumnezeu", Traducere Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995, p.2;

Euharistii - necesitatea pregătirii prealabile a tuturor: a săvârșitorului și a primitorului).

3. Prin Botez devin membri activi ai trupului tainic al Domnului și ca atare sunt părtași direcți și activi la întreaga lucrare mântuitoare săvârșită în interiorul și în exteriorul Bisericii primind astfel iubirea Domnului.

4. Sunt persoane cu toate drepturile și îndatoririle care revin stării în care sunt ca parte constitutivă esențială a Bisericii.¹⁷⁸

5. Credincioșii participă împreună cu clerul la păstrarea nealterată a adevărului revelat, la propovăduirea, explicarea și trăirea lui. Cezaropapismul n-a fost niciodată principiu acceptat în Biserica dreptmăritoare.¹⁷⁹

6. Toți credincioșii participă alături de preoția sacerdotală la exercitarea celor trei ramuri ale puterii bisericești: învățătoarească, sfințitoare și conducătoare sau jurisdicțională.¹⁸⁰

7. Biserica în totalitatea ei participă direct și activ la îndumnezeirea întregii creații; a elementelor acesteia pe care le umanizează, le subiectivizează pentru ca ulterior să le îndumnezeiască o dată cu sine și împreună să se raporteze la Creatorul tuturor într-o dispoziție doxologică universală.¹⁸¹

Și mireni participă la Hristos în mod activ. Nicolae Cabasila ("Viața în Hristos", III, 1-3) face o analogie între Hirotonia preoților și Mirungerea celor botezați; ambele se fac prin invocarea Duhului Sfânt: "Dumnezeiescul har care vindecă orice slăbiciune și împlinește orice lipsă, ...", "Pecetea darului Duhului Sfânt ...".¹⁸²

¹⁷⁸ Ibidem;

¹⁷⁹ cf. John Meyendorff, "Teologia Bizantină", Traducere de Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996, p. 15;

¹⁸⁰ Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, idem, p.246;

¹⁸¹ Ioannis Zizioulas, op. cit. , p. 73 –74;

¹⁸² "Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică", idem, p.188;

Însuși Fiul lui Dumnezeu Întrupat, Iisus Hristos, arată importanța tuturor membrilor Bisericii pe care-i numește mlădițe ale corpului Său:¹⁸³ ”Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acela aduce roadă multă, căci fără Mine nu puteți face nimic.” (Ioan 15, 5)

Sfinții Apostoli au recurs în lucrarea lor misionară și la credincioșii simpli fără a lăsa să se înțeleagă că Biserica s-ar împărți cu adevărat în două părți: Biserica conducătoare și Biserica ascultătoare.¹⁸⁴ Sfântul Apostol Petru se adresează celor care cred, numindu-i "preoție împărătească" și le dă în continuare sfaturi asupra rolului și misiunii lor. La rândul său, Sfântul Apostol Pavel a subliniat importanța rolului credincioșilor și a vorbit despre harurile pe care ei le pot avea și despre felul în care ei trebuie să le folosească spre binele Bisericii. Se vede deci că în cadrul Bisericii, atât preoții hirotoniți cât și credincioșii, au propria misiune și chemare pe care trebuie să o îndeplinească.

Împotriva stabilirii unor altfel de raporturi, Sfântul Apostol Pavel spune tuturor credincioșilor, în special celor simpli: “Stați tari în libertatea la care v-a chemat Domnul și nu cădeți din nou sub jugul robiei.” Dimpotrivă, pilda dată de Mântuitorul Apostolilor este elocventă: “Cel ce vrea să fie între voi întâi, acela să fie tuturor slujitor.” (Marcu 10,44-45) Aceasta este misiunea pe care a încredințat-o Mântuitorul Sfinților Apostoli și urmașilor Lui: nu ca să fie sluiți ci ca ei să slujească celor mai mici după modelul Său.

Preoția obștească sau universală este baza apostolatului social la care sunt chemați toți credincioșii. Apostolatul social universal este menirea sfințitoare a Bisericii și a fiecărui mădular în parte de a-L face cunoscut și de a-i împărtăși pe toți oamenii cu Hristos “pentru ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (cf. I Timotei 2,4). Întreaga Biserică și fiecare mădular al ei în parte, în funcție de

¹⁸³ Arhid. Prof. Dr. Ioan N.Floca, idem, p.246;

¹⁸⁴ idem, p.247;

posibilitățile pe care le are și de harul primit, (unii episcopi, alții preoți, diaconi sau credincioși) are datoria să-i împărtășească, pe cei care nu au ajuns încă la cunoașterea și comuniunea de iubire cu Dumnezeu, cu harul dumnezeiesc, cu energiile necreate care izvorăsc din Dumnezeire și care se împărtășesc de către Duhul Sfânt în Biserică, prin umanitatea înviată și slăvită a Fiului lui Dumnezeu Întrupat.¹⁸⁵

Puterea Duhului Sfânt face ca oamenii credincioși să se unească cu Dumnezeu prin Hristos, face ca actul de trecere de la lucrarea mântuitoare a lui Hristos Însuși, în umanitatea Sa personală, să se extindă, prin conlucrarea creștinilor, la toată lumea, la toți oamenii.¹⁸⁶ Sfântul Apostol Petru îi îndeamnă pe creștini: “Purtați-vă cu cinste între neamuri, ca în ceea ce ei acum vă bârfesc ca pe niște făcători de rele, privind ei mai de aproape faptele voastre cele bune, să preamărească pe Dumnezeu, în ziua când îi va cerceta.” (I Petru 2,12)

Creștinul, îndumnezeit și umplut de harul sfinților primit în Biserică prin cuvânt, Sfintele Taine și prin toate lucrările și slujbele sfințitoare, devine un hristofor, un teofor care se manifestă ca atare atât în Biserică cât și în afară. Omul cel nou, urmând modelul Mântuitorului, participă activ la împlinirea planului iconomic al lui Dumnezeu în întreaga creație prin tot ceea ce face.

Înainte de toate creștinii și Biserica în totalitatea ei are menirea de a fi în comuniune cu toți oamenii și de a le sluji pentru că așa se cuvine urmașilor lui Hristos. El Însuși nu S-a făcut Om pentru Sine ci pentru a sluji tuturor oamenilor, pentru ca Trupul Său să extindă mântuirea ca viață dumnezeiască în noi.¹⁸⁷

¹⁸⁵ cf. Doctorand Sandu N. Ștefan, “Lucrarea harului în realizarea mântuirii subiective”, în “Studii Teologice”, Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, Nr. 3 – 4, 1971, București, p.235;

¹⁸⁶ “Îndrumări Misionare”, Coordonator: Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, p.382;

¹⁸⁷ idem, p.381;

Preoția universală sau obștească este preoția slujirii dezinteresate față de toți și de toate pentru ca măcar pe unii să-i câștigăm prin harul lui Dumnezeu la viața veșnică și astfel să ne mântuim împreună: “Frații mei, dacă vreunul va rătăci de la adevăr și-l va întoarce cineva, să știe că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate. (Iacov 5,19-20)

D. Bonhoeffer în “Sanctorum Communio” vede în Biserică misiunea slujirii pe primul plan; însăși Biserica este concepută în termeni de misiune care se manifestă în două direcții:

1. rugăciunea de mijlocire pentru toți, cunoscuți și necunoscuți;
2. responsabilitatea Bisericii și a fiecărui mădular al ei față de tot ceea ce se întâmplă cu semenii și în univers.¹⁸⁸

Slujirea casnicilor, a semenilor și grija pentru întreaga creație este în plin dinamism. Preoția obștească, alături de cea sacerdotală, într-un cuvânt întreaga Biserică, lucrează la împlinirea mandatului încredințat de Mântuitorul: “...mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului.” (Matei 28, 19-20).

Mântuitorul încredințează slujirea Bisericii în totalitatea ei, clerului hirotonit și tuturor credincioșilor pentru a-și desfășura activitatea în timp și spațiu: până la sfârșitul veacurilor și în tot locul, la toate neamurile. Biserica este răspunzătoare pentru toți oamenii, creștini și necreștini deoarece toți sunt creați “după chipul lui Dumnezeu” (Geneză 1,26) și toți au darul dumnezeiesc, constitutiv ființei umane, care-i dă fiecăruia

¹⁸⁸ cf. Antonie Plămădeală, “Slujirea în teologia contemporană”, în “Studii Teologice”, Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, Nr. 5-8, 1972, București, p.484;

valoare inestimabilă și anume “chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om.”¹⁸⁹

Implicarea Bisericii în toate problemele, în toate bucuriile dar și crizele și tristețile lumii este salvatoare și sfințitoare. Însăși misiunea ei este de a-i sfinți pe toți și pe toate, timpul și spațiul, de a pregăti toate neamurile, întreaga creație, pentru comuniunea de iubire cu Dumnezeu la care întreaga creație va fi părtașă.

Apostolatul social al “poporului lui Dumnezeu” are tot atâtea forme câte componente sunt în societatea actuală. Organizațiile de copii, de tineret, de creștini sub orice forme sunt binevenite la începutul acestui nou mileniu în care necesitățile informaționale, materiale, medicale sunt din ce în ce mai variate fiind într-o permanentă dezvoltare pentru a răspunde noilor cerințe care apar. Pe tot parcursul istoriei, Biserica este și va fi implicată în absolut toate domeniile vieții sfințindu-le, fiind chiar izvor de cultură, de scrieri alese și de viață sfântă pentru ca toate și întru toate să fie unitatea creației cu Creatorul iubitor.

Apostolatul social al tuturor creștinilor concretizat în slujirea tuturor semenilor este un puternic punct comun al tuturor comunităților creștine și se îndreaptă spre toți oamenii, creștini sau necreștini. Slujirea și iubirea față de toți semenii este cea mai puternică armă pentru unirea tuturor oamenilor sub acoperământul iubitor al lui Dumnezeu care ne este Creator și Tată al tuturor.

Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I , în vizita sa la Secretariatul General al “Organizației Tinerilor Ortodocși Mondială”, “SYNDESMOS”, a prezentat importanța tinerilor în viața Bisericii pentru ridicarea “Trupului lui Hristos”.¹⁹⁰

“UNITATEA, MISIUNEA ȘI SLUJIREA sunt inseparabile, trei aspecte ale unei singure realități; fără aceste trei lucruri nu este viață în Hristos, nu este Biserică, nu este

¹⁸⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Sfânta Treime sau La început a fost iubirea”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993, p.5;

¹⁹⁰ “Syndesmos News”, Winter 1998. Spring 1999, p.1;

mântuire.”¹⁹¹ “Persoana umană este făcută după chipul lui Dumnezeu, după chipul lui Dumnezeu care nu este doar unul ci Trinitate. Numai prin coparticipare, numai prin relații cu alții după asemănarea celor Trei Persoane Dumnezeiești, putem deveni cu adevărat ceea ce avem menirea să fim: oameni îndumnezeiți.”¹⁹²

Sfințenia, sacrificiul, bucuria sunt trei elemente indispensabile adevăratei misiuni. Misiunea noastră de martori trebuie să fie nu atât de mult prin cuvintele, argumentele noastre ci, mai presus de toate, prin viața noastră. Aceasta devine existențială. Adevăratul misionar este sfântul. Sacrificiul pentru semenii, sub toate formele posibile, de la martiraj și până la a sacrifica ceva ce ai pentru altul care este mai lipsit, este partea misiunii care dă crezare, dă viață la mulți alții după cuvântul Mântuitorului: “Adevărat, adevărat zic vouă că dacă grăuntele de grâu, când cade în pământ, nu va muri, rămâne singur, iar dacă va muri, aduce multă roadă. Cel care își iubește sufletul îl va pierde; iar cel ce își urăște sufletul în lumea aceasta îl va păstra pentru viața veșnică. Dacă-Mi slujește cineva, să-Mi urmeze, și unde sunt Eu, acolo va fi și slujitorul Meu. Dacă-Mi slujește cineva, Tatăl Meu îl va cinsti.” (Ioan 12, 24-26) Prin sacrificiul de sine în folosul semenilor ne deschidem comuniunii cu aceștia, iar prin aceștia cu Hristos care este în ei. (cf. Matei 25,40)

Bucuria este legată de sfințenie și de sacrificiu. Sfinții, martirii sufereau și mergeau la moartea lor cu bucurie iar prin sângele lor veneau mulți la credință. Nietzsche afirma că bucuria este o lipsă a creștinilor. Aceasta este inexact. Evanghelia după Luca începe și se sfârșește cu îndemnul la bucurie: ”Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă BUCURIE MARE, care va fi peste tot poporul” (Luca 2,10)...”Iar ei,

¹⁹¹ idem, p.3;

¹⁹² "Umanitate și Creștinătate", Nr.1, Noiembrie 2000, Publicația Tinerilor Creștini Argeșeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului; p.6;

închinându-se Lui, s-au întors în Ierusalim cu BUCURIE MARE.” (Luca 24,52).¹⁹³

A face apostolat social este o pornire lăuntrică față de semenii. Apostolatul înseamnă comunicare, cunoaștere, comuniune de iubire cu alte persoane, toate porniri lăuntrice ale ființei umane care numai în comuniune cu alții este persoană și poate avansa spre comuniunea de iubire cu Dumnezeu. “Orice ați face, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus și prin El să mulțumiți lui Dumnezeu-Tatăl.” (Coloseni 3,17)

Fără purtarea de grijă pentru apropiați și pentru semenii nu putem fi credincioși: “Dacă însă cineva nu poartă de grijă de ai săi și mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credință și este mai rău decât un necredincios.” (I Timotei 5,8)

Factorii care determină, pe de o parte, înscrierea Bisericii pe scara evoluției comunităților umane, iar pe de altă parte determină continua evoluție a structurilor religioase în epoca actuală, țin în primul rând tocmai de activitatea de slujire a Bisericii pusă în slujba omului, a societății umane, în scopul realizării misiunii Bisericii - mântuirea oamenilor, motiv pentru care este normală acomodarea la noile condiții ale timpului; iar în al doilea rând progresul social care implică și structurile specifice bisericesti.¹⁹⁴

Precum mărturisește Părintele Dumitru Stăniloae, Biserica, prin toate mădulare ei, are menirea să evedențieze în toată lumea “actualitatea lui Iisus Hristos pentru timpurile de azi”,¹⁹⁵ singura actualitate personală care va mântui neamul omenesc și întreaga creație.

¹⁹³ cf. “For the Life of the World. Sacrament and Orthodoxy”, (St. Vladimir’s Seminary Press, Crestwood), în “Syndesmos News”, idem, p.9;

¹⁹⁴ Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, “Drept Canonic Ortodox, Legislație și Administrație Bisericească”, Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1990, p.362;

¹⁹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Iisus Hristos sau Restaurarea Omului”, Editura Omniscope, Craiova – 1993 – Prefața cărții.

VI.3. Preoția sacerdotală dobândită prin Taina Sfintei Preoții

Preoția sacerdotală, prin conferirea harului sfințitor în una din cele trei trepte de slujire bisericească de instituire divină, constituie prin ea însăși, prin starea ei harică, unul dintre mijloacele cu care însuși Mântuitorul, prin Sfinții săi Apostoli, a înzestrat Biserica pentru a continua opera Sa de îndumnezeire a toate.¹⁹⁶

Taina Hirotoniei sau a Preoției (instituire: I Timotei 3,1; II Timotei 1,6; Tit 1,5) este Taina introducerii în succesiunea apostolică, a slujitorilor bisericești consacrați acelor slujiri pe care Apostolii le-au practicat după porunca Mântuitorului și fără de care identitatea și unitatea Bisericii nu pot fi garantate. Slujirile au forme diverse dar toate au fost transmise de Hristos Apostolilor și urmașilor acestora prin punerea mâinilor lor, ritual prin care se dă autoritate slujirii. (cf. Fp. 13,3; 20,28).

În Taina Hirotoniei sunt două elemente inseparabile:

- punerea mâinilor episcopilor și rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt, Care împarte un har special pentru o misiune specifică în Biserică;
- trimiterea de a sluji în numele lui Hristos și conform mandatului Său.¹⁹⁷

Cele trei trepte ale ierarhiei: episcopi, preoți și diaconi, potrivit cu harul dumnezeiesc primit de fiecare la hirotonie, continuă în lume însăși lucrarea de mântuire săvârșită de Iisus ca Arhieru, Profet și Împărat¹⁹⁸. Slujitorii bisericești, în orice treaptă s-ar afla, nu lucrează în locul lui Hristos, ca și când Hristos ar fi absent. Ei nu sunt vicari, reprezentanți sau înlocuitori ai lui Hristos, ci au darul și harul de a manifesta

¹⁹⁶ "Drept Bisericesc", Vol. I, idem, p.237;

¹⁹⁷ "Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică", idem, p.187;

¹⁹⁸ Patriarhul Iustin „Ierarhia bisericească în epoca apostolică Opera integrală 1”, Episcopia Argeșului și Muscelului / Anastasia, 2002, p. 8

văzut, de a da garanția obiectivă despre prezența continuă și activă a lui Hristos cu poporul Său. Preoția sacerdotală este trimisă, prin actul hirotoniei, să dea un semn eficient de lucrarea lui Hristos în mijlocul poporului;¹⁹⁹ prin mâna preoției harice lucrează însuși Hristos în Biserica Sa, prin puterea Sfântului Duh. De fapt, în actul hirotoniei pe care episcopul îl săvârșește în virtutea mandatului primit și a succesiunii apostolice: “Darul pe care L-ai vărsat peste Sfinții Apostoli ai binevoit să se întindă până la noi, ...”, Hristos este Cel Care pune mâna. Episcopul se roagă: “Tu Însuși Stăpâne al tuturor, pe acesta pe care ai binevoit să pui mâinile prin mine, binevoiește să primească acest mare har al Duhului Sfânt ... ca să aibă viață vrednică de această mare cinste de preot, dăruită lui prin providența Ta atotputernică.” (Hirotonia preotului, Arhieratikon, p.80)

Sfântul Grigore Palama spune referitor la succesiunea apostolică și la darurile Duhului Sfânt: “Dăruirea Sfântului Duh se face prin atingerea mâinilor trupești (Fp. 8,17), care transmite celui care se apropie cu sinceritate și cu adevărat, lucrarea dumnezeiască și harul dumnezeiesc, care la rândul ei se transmite prin aceasta iarăși altuia și prin el altuia și trece prin succesiune întinzându-se împreună cu tot timpul.”

Cele trei trepte ale preoției și-au început lucrarea lor în diferitele obști de credincioși încă din primele zile ale Bisericii. La scurtă vreme după Pogorârea Duhului Sfânt, ierarhia bisericească se înfățișează deplin constituită;²⁰⁰ **episcopii, preoții și diaconii** aveau propria lucrare bine delimitată.

a) **Episcopul** este pe cea mai înaltă treaptă a preoției, ca unul ce are de la Apostoli, prin succesiune neîntreruptă de la episcopii hirotoniți de ei până la ultimul episcop, plenitudinea harului preoției.²⁰¹ Apostolii, urmând exemplul Mântuitorului și pe baza asigurării Lui că va fi până la sfârșitul lumii cu cei care învață, botează și îndeamnă, au transmis urmașilor lor,

¹⁹⁹ ibidem;

²⁰⁰ idem, p.9

²⁰¹ “Îndrumări Misionare”, idem, p.573;

episcopilor, misiunea și mandatul pe care și ei l-au primit de la Hristos.²⁰²

Sfântul Apostol Pavel mărturisește despre plinătatea harului pe care îl primește episcopul: “Drept aceea, luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstrați Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu scump sângele Său.” (Faptele Apostolilor 20,28).

Episcopul exercită rolul de arhieru al adunării euharistice, de învățător al Evangheliei și de coordonator al slujirilor și harismelor într-o Biserică locală (eparhie).²⁰³

b) **Preotul** exercită funcțiile sacerdotale în unitate deplină cu episcopul. În activitatea sa misionară, preotul are un dublu rol:

- este slujitor al lui Dumnezeu, continuator al întregii slujiri a Mântuitorului;
- este delegat al Bisericii locale, al obștii credincioșilor păstoriți pentru că el nu se roagă doar pentru ei, ci, în numele credincioșilor, pentru ei și împreună cu ei.²⁰⁴

Preoții sunt de asemenea instituți prin Taina Hirotoniei: “Și hirotonindu-le preoți în fiecare Biserică, rugându-se cu postiri, i-au încredințat pe ei Domnului în Care crezuseră” (Faptele Apostolilor 14, 23) Ei nu au plinătatea harului ca episcopii. Pot săvârși toate Sfintele Taine cu excepția Hirotoniei care este săvârșită de episcopi.

c) **Diaconii** se află în serviciul episcopului. Ei nu au puterea harică de a săvârși Sfintele Taine ci au diverse activități în Biserică: predicarea Evangheliei, diaconia (slujirea)²⁰⁵ și de aceea nu pot sluji singuri. Cu toate acestea și ei au harul slujirii sacerdotale pe care îl primesc tot prin Taina Hirotoniei: “drept

²⁰² Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997, p.104;

²⁰³ Pr. Prof. Dr. Ion Bria, “Dicționar de Teologie Ortodoxă A - Z”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1994, p.147;

²⁰⁴ cf. Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, “Liturgica Generală”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1993, p.97;

²⁰⁵ “Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică”, idem, p.188;

aceea, fraților, căutați șapte bărbați dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune... pe care i-au pus înaintea Apostolilor, și ei, rugându-se, și-au pus mâinile peste ei.” (Faptele Apostolilor 6, 3, 6)

Preoția – harismă și slujire consacrate și recunoscute prin Taina Hirotoniei – se manifestă în mai multe direcții:²⁰⁶

- predicarea Evangheliei: “mi-a dat mie harul acesta, ca să binevestesc neamurilor bogăția lui Hristos de nepătruns, și să descopăr tuturor care este iconomia tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu...” (Efeseni 3, 8-9), “slujirea Cuvântului.” (Faptele Apostolilor 6, 4);
- săvârșirea Sfințelor Taine: “După darul pe care l-a primit fiecare, sluiți unii altora, ca niște buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu” (I Petru 4, 10):
- slujirea pastorală care se manifestă în conducerea pe calea mântuirii și în păstorirea, apărarea, slujirea propriu-zisă: “...Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale” (Ioan 10, 11)

În Biserica Ortodoxă nu există separație între cler și credincioși și nici conducere monarhică. Hotărârile în treburile obștii sunt luate de întreaga Biserică care este infailibilă. Conducerea este de tip sinodal, colegial, simfonic. Cezaropapismul nu a fost acceptat iar tendințele de tip monarhic nu se încadrează nici în spiritul Bisericii nici al Tradiției Ortodoxe. Tendințele papale de jurisdicție monarhică pe plan religios și politic sunt străine duhului evanghelic și constituie un impediment pentru mișcarea ecumenică.

În privința titulaturii papei Ioan Paul al II-lea încă există astfel de tendințe hegemonice. El se intitulează pur și simplu “Ioan Paul, Episcop”; dar, în calitatea sa principală de episcop al Bisericii Romei, el adaugă, și binecunoscutele cuvinte: “Servus Servorum Dei”, care - pentru prima dată în istorie – au fost asociate titulaturii episcopului Romei de către papa Grigorie cel Mare. Titulatura de “servitor sau slujitor al slujitorilor” a fost

²⁰⁶ ibidem;

luată de respectivul papă ca o ripostă vehementă împotriva titulaturii deșarte luate de patriarhul Ioan al II-lea al Constantinopolului, care, în anul 519, se intitula “patriarh ecumenic”, adică patriarh al Imperiului Roman (de Răsărit și Apus). Nu trebuie, de altfel, uitat că, în anul 476, Imperiul Roman de Apus se prăbușise, iar împăratul din Constantinopol rămăsese unicul basileu legitim al Imperiului Roman. Episcopul Ioan al II – lea, din capitala Imperiului Roman de Răsărit – determinat atât de ambițiile hegemonice ale politicii imperiale – s-a crezut deci și el îndreptățit a se considera episcopul capitalei Imperiului Roman, și, “ipso facto”, primul episcop sau episcopul protos al creștinătății universale (catolice sau ecumenice). După cum se știe, reacția papei Grigorie cel Mare a fost promptă și vehementă, acuzând pe fratele său din “Noua Romă” (cf. can 28 IV Ecumenic) de pretenții hegemonice, care urmăreau să bulverseze ordinea firească a ierarhiei principalelor Scaune episcopale, primațiale, din cadrul Imperiului Roman (cf. can. 6,7 de la Sinodul I Ecumenic; 3 de la Sinodul II Ecumenic; 28 de la Sinodul IV Ecumenic). Dincolo de motivația justificată sau mai puțin justificată a reacției papei Grigorie cel Mare, o asemenea titulatură de “servus – i” (sclav, slujitor, servitor) – care s-a vrut inițial în duhul nou –neotestamentar – ascundea de fapt germeii primatului papal de tip monarhic, care se va vădi în toată hidoșenia sa în cercurile de investitură cu prinții și împărații vremurilor apuse. Prin asumarea acestei titulaturi, papii și-au exprimat și își exprimă încă pretențiile lor de episcopi universali, adică ai întregii lumi creștine, chiar dacă realitățile istorico – politice i-au obligat să-și precizeze inițial această jurisdicție universală doar în limitele teritorial – administrative ale Prefecturii de Apus (a Imperiului Roman), adică a Patriarhului Occidentului, și, în fine, granițele propriei Biserici Romano – Catolice de astăzi.²⁰⁷

²⁰⁷ cf. Pr. Prof. Univ. dr. Nicolae Dură, Codul de Drept canonic (latin).Principiile eclesiologico- canonice enunțate de Constituția apostolică “ Sacrae disciplinae leges”, din 25 ianuarie 1983.

Rolul ierarhiei este acela de a păstori turma încredințată, de a o sluji și de a urma misiunea apostolilor, nu cu dorința de câștig sau de măreție, ci cu menirea îndumnezeirii tuturor oamenilor și a întregii creații. Mântuitorul dă răspunsul clar împotriva tuturor tendințelor de mărire și de conducere monarhică: “Cine vrea să fie mai mare între voi să slujească tuturor”.

VI.4. Concluzii

"Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; și harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este în mine" (I Corinteni 15¹⁰)

Creștinii, mădularele trupului tainic al lui Hristos, se adună pentru a trăi autentic și profund viața religioasă în unirea tuturor într-un singur trup: Biserica. Relațiile creștinilor, “poporului lui Dumnezeu”, (cf. I Petru 2,9) sunt complexe, se extind la absolut toate preocupările și trăirile lor. *Creștinii se roagă împreună, se împărtășesc toți cu trupul și sângele Domnului Hristos din același potir, sunt uniți “de” și “prin” Hristos, Arhiepiscopul prin excelență, Sfințit nemijlocit de Dumnezeu Tatăl prin Duhul Sfânt²⁰⁸ și totodată “după darul pe care l-a primit fiecare” (cf. I Petru 4,10) își slujesc reciproc pentru ca nici unul dintre ei să nu fie în lipsuri și totodată slujesc toți neamurilor, întregii lumi: “Purtați-vă cu cinste între neamuri, ca în ceea ce ei acum vă bârfesc ca pe niște făcători de rele, privind ei mai de aproape faptele voastre cele bune, să preaslăvească pe Dumnezeu, în ziua când îi va cerceta” (I Petru 2,12).*

Membrii Bisericii sunt interesați atât de nevoile spirituale ale tuturor cât și de cele materiale (economice,

²⁰⁸ Dumitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p.103;

politice, de asistență socială, medicală, etc.).²⁰⁹ Tot ceea ce ține de ființa omului și de preocupările acestuia constituie terenul de activitate al Bisericii care lucrează pentru îndumnezeirea neamului omenesc și a întregii creații, pentru ca “Dumnezeu să fie în toți.”

Atât cei care au starea de consacrare sacerdotală primită prin Taina Botezului și a Mirungerii – au preoția generală - , cât și cei care au slujirea sacerdotală propriu-zisă, instituită și confirmată prin Taina Hirotoniei,²¹⁰ toți au responsabilități și harisme personale pe care trebuie să le sporească în comuniune cu celelalte mădulare pentru ca tot “trupul”, toți oamenii, întreaga creație, să fie înălțată la Dumnezeu în Hristos și pentru Hristos²¹¹. Creștinii respectă, se roagă și cinstesc pe toți oamenii atât creștini cât și pe cei lipsiți de slava numelui de creștin, care nu sunt însă lipsiți de cealaltă slavă pe care am primit-o toți în momentul zidirii – să fim „după chipul lui Dumnezeu”.

Chiar dacă unii oameni sunt în păcate, suntem datori să-i cinstim, să ne rugăm pentru ei și să-i ajutăm pentru că toți suntem "după chipul lui Dumnezeu". Cu adevărat iubirea aproapelui este măsura iubirii de Dumnezeu. De aceea, pe baza Sfintei Scripturi, Sfinții Părinți au vorbit de "*taina fratelui*". Iubirea aproapelui trece întotdeauna prin iubirea de Dumnezeu și este însoțită de multă bucurie duhovnicească. Creștinul se simte unit cu toți oamenii și chiar dacă ceilalți văd vreo dezbinare între el și ei, el nu vede nici una. Chiar dacă nu este înțeles de ceilalți el îi înțelege pe toți. “Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniți, binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și Mi-ați dat să beau; străin am fost și M-ați primit; gol am fost și

²⁰⁹ cf. Constantin Cuciuc, “Introducere în Sociologia Religiilor”, Vol. I, (Manifestarea socială a sacralului), Editura Gnosis, București – 1997, p.84;

²¹⁰ cf. “Dicționar de Teologie Ortodoxă A – Z”, idem, p. 313;

²¹¹ cf. Pr. Conf. Dr. Ion Popescu, “Teologia Dogmatică și Simbolică”, Pitești, 1999, p.119.

M-ați îmbrăcat; bolnav am fost și M-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la Mine. Atunci dreptii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând și Te-am hrănit? Sau însetat și Ți-am dat să bei? Sau când Te-am văzut străin și Te-am primit, sau gol și Te-am îmbrăcat? Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniță și am venit la Tine? Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: **Adevărat zic vouă, întrucât ați făcut unuia dintr-acești frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut.**" (Matei 25, 34-40).

"Dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăște, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească." (I Ioan 4²⁰). Iubirea omului față de aproapele are la bază iubirea lui Dumnezeu față de toți oamenii: "Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică" (Ioan 3¹⁶),

Statornicia în chemarea pe care o ai prin slujirea lui Dumnezeu și a semenilor este calea spre primirea binecuvântării. Isus Sirah spune : "Stai în ce te-ai făgăduit tu și întru aceea îndeletnicește-te și petrece, și întru lucrul tău sporește. Nu te mira de lucrările păcătosului; *nădărduieste în Domnul și rămâi în osteneala ta. ... Binecuvântarea Domnului este plata celui credincios și într-un ceas, degrabă, răsare binecuvântarea Lui.*" (Înțelepciunea lui Isus Sirah 11^{21-22, 24}).

Tot ceea ce face creștinul este rezultatul sinergiei dintre harul dumnezeiesc și efortul său personal. "*Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt; și harul Lui care este în mine n-a fost în zadar, ci m-am ostenit mai mult decât ei toți. Dar nu eu, ci harul lui Dumnezeu care este cu mine*" (I Corinteni 15¹⁰). Aceasta are drept consecință pe de o parte smerenia fiecăruia deoarece Dumnezeu este Cel care ne-a dat toate posibilitățile să realizăm ceea ce am făcut, iar pe de altă parte punerea darurilor primite la îndemâna tuturor semenilor.

Cele două porunci care-l duc pe om la desăvârșire, la împlinirea umanului, la îndumnezeire: "*Să iubești pe Domnul*

Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău, și cu tot cugetul tău. Aceasta este marea și întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși. În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorocii" (Matei 22³⁷⁻⁴⁰) au însemnătate deosebită pentru comuniunea deplină. Împlinind prima poruncă realizăm comuniunea cu Dumnezeu, prin dragoste îl cunoaștem pe Dumnezeu care este iubire (cf. I Ioan 4⁸) dar conștientizăm și diferența ființială, dintre noi și Dumnezeu; participăm real la viața Treimică însă nu după natură (nu ne contopim cu Dumnezeu, nici nu-L putem cunoaște după ființa Sa) ci după har, după energiile divine necreate. A doua poruncă revelează deoființimea neamului omenesc, obștea ființială a întregii noastre existențe omenești, care face ca întreaga omenire să devină un singur om²¹². Mulțimea însușirilor lui Dumnezeu își găsește tot atâtea forme sensibile prin oameni²¹³. De aceea iubirea semenilor este la fel ca iubirea lui Dumnezeu. De fapt iubirea semenilor derivă din iubirea de Dumnezeu.

Desăvârșita dragoste din sânul Sfintei Treimi face ca cele trei Persoane dumnezeiești să locuiască una în alta, să fie ca trei sori supraluminoși unul în altul, să aibă o singură voință, o singură energie și o singură putere. *Ajungerea "după chipul lui Dumnezeu", este restabilirea neamului omenesc într-o singură ființă (deoființa neamului omenesc a fost alterată de păcat) ca omul să fie unul, după chipul Sfintei Treimi: unic în esența sa, multiplu în ipostasele sale²¹⁴.*

VII. Starea eshatologică

²¹² cf. Pr. Lect. Vasile Sorescu, *Formare duhovnicească*, p. 56;

²¹³ "Îndrumări Misionare", idem, p. 167;

²¹⁴ cf. Pr. Lect. Vasile Sorescu, *Formare duhovnicească*, p. 57;

VII.1. Necesitatea stării eshatologice

Eshatologia este partea finală a existenței creației, nu în sensul că după ea urmează sfârșitul total al existenței, ci în sensul că această etapă finală durează veșnic²¹⁵.

Existând în istorie, Biserica așteaptă a doua venire a lui Hristos cu putere, ca triumf vizibil al lui Dumnezeu în lume și ca transfigurare finală a întregii creații. Omul - arhonul creației - va fi restaurat. Restaurarea va presupune "învierea trupului", deoarece omul este un tot psiho-somatic, incomplet fără propriul trup. A doua venire va însemna și judecată, deoarece criteriul a toată dreptatea - Hristos Însuși - va fi prezent nu doar "prin credință", solicitând răspunsul liber al omului, ci în deplină certitudine și putere²¹⁶.

Toți vor fi readunați într-o bucurie eternă pentru tot ce au făcut bun, sporind în mod nesfârșit în iubirea lui Dumnezeu. O lipsă de sfârșit al acestei stări ar fi absurd deoarece istoria predă tot ceea ce este mai important în ea și în trecutul ei (persoanele și trăirea lor personală), morții veșnice. Chiar o istorie fără sfârșit care ar manifesta un progres neîntrerupt, afirmă N. Berdiaeff, ar fi neacceptabil pentru că ar însemna o transformare a tot ce a trăit, a tot ce e viu și a tot ce e chemat să trăiască în viitor, o transformare a fiecărei generații vii într-un mijloc pentru generațiile viitoare și așa la infinit.

Un proces infinit ar însemna triumful morții în infinit, în toate generațiile fără nici o finalitate. *Singură învierea a tot ce e viu poate da un sens procesului istoric al lumii, un sens care are o măsură comună cu destinul persoanei. Numai sfârșitul istoriei într-o desăvârșire a tot ceea ce a fost și într-o bucurie eternă pentru tot binele făcut și eternizat, sau într-un chin etern pentru*

²¹⁵ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p. 143

²¹⁶ Paul Evdochimov, "Ortodoxia", idem, p. 292;

*răul săvârșit, poate scoate creația din relativismul care altfel ar rămâne etern*²¹⁷.

Viața individuală umană deplină a fost enipostaziată în unicul ipostas al lui Hristos care este ipostasul preexistent al Logosului (cf. Sf. Chiril al Alexandriei), fără a-și pierde vreuna din caracteristicile sale umane, pentru a fi ridicată din relativism, pentru a fi mântuită. Energia sau voia omenească a lui Hristos a acceptat conformarea cu voința dumnezeiască, această conformare a umanului cu dumnezeiescul fiind restaurarea omenității, pentru că aceasta era calea mântuirii. Precum au susținut Sfinții Atanasie și Chiril al Alexandriei, *numai Dumnezeu poate mântui, în timp ce umanitatea poate doar să conlucreze cu actele mântuitoare și cu voința lui Dumnezeu*²¹⁸.

Avem o arvună și în viața de aici de la Dumnezeu, afirmă Sfinții Părinți, dar viața în Dumnezeu și viața de aici nu sunt în continuitate. Faptul că trebuie să murim arată deosebirea, granița strictă între Dumnezeu și viața noastră. Moartea dă ideii de Dumnezeu o strictă transcendență. Moartea este granița la care ne apare Domnul vieții, Creatorul, Care singur are nemurire (I Timotei 6,16), ea face ca viața noastră să treacă în faza eshatologică, acolo unde se revelează sensul deplin al existenței pământești. Patriarhul Atenagora al Constantinopolului, referindu-se la această trecere afirma: „Moartea este o poartă. Cel Înviat ne lasă să trecem prin moarte în viață. Suntem botezați în moartea Lui ca să participăm la viața Lui. Prin crucea de viață dătătoare, viața își află împlinirea prin moarte”²¹⁹.

Eshatologia dă sens vieții pământești. Numai în Hristos Cel întrupat și înviat, în comuniune cu Persoana dumnezeiască eternă, întrupată pentru veci ca om și intrată în relație veșnică cu

²¹⁷ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p. 237-238;

²¹⁸ cf. John Meyendorff „Teologia Bizantină”, idem, p. 206-208;

²¹⁹ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, “Teologia Dogmatică Ortodoxă”, Vol. III, idem, p. 143-147;

noi, avem siguranța obiectivă despre viața viitoare, ca o adevărată fericire eternă, personală, conștientă și deplină²²⁰.

VII.2. Îndumnezeirea harică a omului – theosis

"Iar Dumnezeu a tot harul, Care v-a chemat la slava Sa cea veșnică, întru Hristos Iisus, El Însuși, după ce veți suferi puțină vreme, vă va duce la desăvârșire, vă va întări, vă va împuternici, vă va face neclintiți." (I Petru 5¹⁰)
"... El ne-a hărăzit mari și prețioase făgăduințe, ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi, scăpând de stricăciunea poftelor celei din lume." (II Petru 1⁴)

Dumnezeu este totul, având în vedere tot universul: căci El se înveșmântează în univers, îl conține și este în el prin energiile necreate. Tot ce există depinde de "Cel ce este", nimic nu există fără să depindă de Dumnezeu. "Dacă totul e în El, dacă El e în tot, de ce să te rușinezi de credința care ne învață că Dumnezeu a luat naștere într-o zi în condiția umană? El S-a amestecat cu ființa noastră ca s-o îndumnezeiască prin contactul cu El, după ce a smuls-o morții. Căci Învierea Sa devine pentru neamul muritor principiul întoarcerii la viața nemuritoare." (Grigore de Nyssa - Marile Cateheze)²²¹.

Îndumnezeirea este intrarea într-o altă dimensiune existențială, nu numai epistemologică, de cunoaștere²²². Ea se realizează prin Înviere – germenul sau împlinirea voalată a transfigurării lumii, "victorie a forțelor harului asupra forțelor dătătoare de moarte ale naturii căzute." Învierea – eveniment în acest timp și în această lume, impune un sfârșit și o limitare a acestui timp și a acestei lumi. **Învierea lui Hristos** spre

²²⁰ ibidem;

²²¹ cf. Jean Delumeau, "Religiile lumii", traducere din franceză de Angela Pagu, Editura Humanitas, București, 1996, p.27-30;

²²² Ioan Gh. Savin, "Mistica și Ascetica Ortodoxă", Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, Sibiu – 1996, p.14

deosebire de alți "sculați" (Lazăr), **este triumful Fiului Omului asupra triumfului acestei condiții decăzute**. După Înviere Iisus este "în alt chip" (Marcu 16¹²), icognoscibil la vedere Mariei Magdalene (Grădinarul - grădina Paradisiacă din jurul mormântului gol cu îngerii, Grabengarten), de pelerinii dinspre Efes, de Apostoli pe apă, dar cognoscibil prin relația personală, în câmpul deja eclesial al **koinonia** (comuniune). La masă, Hristos, după ce frânge pâinea și o binecuvântează, este cunoscut de Luca și Cleopa "și El s-a făcut nevăzut de ei" (Luca 24³⁰⁻³¹). Este Sfânta Euharistie care face trecerea de la Hristos **cu ei**, la Hristos **în ei**, **întru ei**, **la ei în Hristos**, prin lucrarea Duhului Sfânt²²³.

Îndumnezeirea constă în *pătrunderea Sfintei Treimi prin Hristos în noi*, pentru a ne umple și **pe noi** și **între noi** de dragostea dumnezeiască²²⁴; nu ține de cunoaștere ci de "**reconstrucție a umanului**" în perspectiva a ceea ce trebuie el să fie. Este rodul lui "**a fi**" și nu al lui "a ști". Suntem pe calea spre îndumnezeire când Hristos devine străveziu în noi ca Fiu al lui Dumnezeu Întrupat, Jertfit și Înviat. Atunci spunem împreună cu Apostolul Pavel: "Nu mai trăiesc eu ci Hristos trăiește în mine". Modul trăirii în Hristos cel Înviat are drept scop transfigurarea umanității și a întregii creații; are loc înnoirea vieții umane și a creației,²²⁵ are loc o transformare profundă a noastră. Chiar în această viață, ca pregustare a stării viitoare desăvârșite, mintea celor înduhovniciți care iese din sine și se împărtășește de lumina necreată, prin harul Duhului Sfânt, "dacă se privește și pe sine, e drept că se vede ca altceva, dar nu privește la altceva" (Sfântul Grigorie Palama)²²⁶.

Cei care au pornit pe această cale au reușit să treacă peste toate obstacolele vieții fiind conștienți că aceasta este

²²³ Jean Delumeau, "Religiile lumii", p.27;

²²⁴ Nichifor Crainic, "Sfințenia împlinirea umanului", idem, p.13;

²²⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Gh.Popescu, "Teologie și Cultură", idem, p. 125;

²²⁶ Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia, p. 164;

împlinirea umanității lor, scopul suprem al vieții lor. Sfântul Simion, străfulgerat de văpaia revelațiilor extatice, exclamă cu certitudine: **“om sunt prin natură, dar Dumnezeu prin har.”**²²⁷

Dumnezeirea treipostatică cea Una este cu totul nemișcată, nimic nu poate să o tulbure, iar pacea ei este statornicie neclintită, nemișcată și bucurie netulburată. Cei care vor fi părtași la ea pot fi numiți, prin lucrarea voinței și prin har, dumnezei deoarece Dumnezeu întreg îi umple deplin și nu lasă nimic din ei gol de prezența Lui²²⁸.

Cuvântul duce sufletul ieșit afară din cele sensibile spre știința imaterială, simplă, neschimbată, dumnezeiască, liberă de orice chip și figură a celor inteligibile, prin intrarea și experiența tainelor negrăite: “Ceea ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.” (I Corinteni 2⁹).

Sufletul ajunge la cunoașterea lui Dumnezeu ca Unul, o singură ființă în trei ipostasuri și treime a ipostasurilor de o ființă; unitate în treime și treime în unitate; nu alta în alta, nici una deosebită de alta, sau una prin alta, nici una în alta, sau una din alta, ci una și aceeași în ea însăși și prin ea însăși, având identică cu sine însăși atât unitatea, cât și treimea. Unirea lor e fără confuzie, iar deosebirea nedivizată și fără părți. Dumnezeirea simplă, nemișcată și netransformabilă, fiind întreagă unitate după ființă și întreagă Treime după Ipostasuri, este o singură rază a unei lumini de întreită strălucire care luminează în chip unitar. Prin această lumină sufletul primește rațiunile despre Dumnezeu, care pot fi cunoscute de creație, și învață să laude împreună cu îngerii, fără cuvinte, în chip întreit Dumnezeirea cea Una. Se produce înfierea după har, prin cea mai accentuată asemănare²²⁹. În temeiul acesteia, având pe Dumnezeu ca Tată tainic și unic prin har, sufletul va fi dus

²²⁷ Nichifor Crainic, op. cit., p.178

²²⁸ Sfântul Maxim Mărturisitorul, “Mystagogia”, idem, p.35

²²⁹ “Mystagogia”, idem, p.38

totodată spre adâncul cel unul al Aceluia, prin ieșirea sa din toate. Această nouă trăire, atât de profundă, va determina sufletul să nu mai vrea să fie al său însuși și nici să se cunoască pe sine, de către sine, sau din altcineva, ci numai din și de către Dumnezeu, care întreg l-a primit cu bunătate și S-a sălășluit întreg în întregimea lui îndumnezeindu-l. Precum spune Sfântul Dionisie Areopagitul, sufletul devine chip și arătare a lumii ascunse, oglindă curată, atotstrăvezie, neștirbită, neprihănită, ce cuprinde întreaga frumusețe a arhetipului binelui, care strălucește în el în chip dumnezeiesc și nemicșorat²³⁰.

Punctul final al îndumnezeirii este învierea și perioada de după, ziua a opta, veșnicia, starea eonică în care Dumnezeu le "face pe toate noi", (Apocalipsă 21, 5), "cer nou și pământ nou", unde "slava lui Dumnezeu" luminează în locul soarelui, neamurile și "cei scriși în cartea vieții Mielului" (Apocalipsă 21,27) vor umbla în lumina dumnezeiască, în "Noul Ierusalim" care se pogoară din cer de la Dumnezeu pentru comuniunea celor aleși cu El, Creatorul lor.

VII.3. Creatio nova: "toți ne vom schimba", "cer nou și pământ nou"

Serbăm ziua Învierii Domnului, începutul noii creații care se va împlini în starea eonică finală, când toate vor fi transfigurate de duhul dumnezeiesc care va fi în toate²³¹. În acea stare, asemenea îngerilor, **vederea lui Dumnezeu**, atât cât este cu putință fiecăruia, **va fi hrana noastră**.²³²

Vorbind despre vremurile de pe urmă când Fiul se va arăta întru slava Tatălui cu Sfinții Săi îngeri, Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că atunci se vor arăta și Moise și Ilie, adică "rațiunile mai duhovnicești" ale legii și proorocilor, sau "rațiunile spirituale ale creației", cum lărgeste înțelesul lor Hans

²³⁰ ibidem.

²³¹ Sfântul Maxim Mărturisitorul, "Mystagogia", idem, p.98

²³² Sfântul Ioan Damaschin, "Dogmatica", idem, p.48;

Urs von Balthasar. Sfântul Maxim corectează pe Origen și pe alții, după care Moise și Ilie sunt absorbiți pe Tabor de Domnul și accentuează că, aici și în alte părți, tocmai apariția slavei lui Dumnezeu dă putința lumii să strălucească în originalitatea ei distinctă. Când Sfântul Apostol Petru se afla în Iope, "a văzut cerul deschis și coborându-se ceva ca o față mare de pânză, legată în patru colțuri, lăsându-se pe pământ. În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare și târâtoarele pământului și păsările cerului. Și glas a fost către el: Sculându-te, Petre, junghe și mănâncă. ... Și iarăși, a doua oară, a fost glas către el: Cele ce Dumnezeu a curățit, tu să nu le numești spurcate" (Fapte 10¹¹⁻¹⁵). Prin pânza și dobitoacele de pe ea, tâlcuiește Sfântul Maxim Mărturisitorul, Dumnezeu i-a descoperit lui Petru drept mâncare spirituală lumea văzută, înțeleasă prin cea nevăzută, pe temeiul rațiunii ei, sau pe cea nevăzută arătată prin chipurile lucrurilor sensibile. Cel ce s-a ridicat de la părerea mincinoasă despre lucruri a jertfit formele văzute, asemenea lui Petru și "mâncând" rațiunea nevăzută a dobândit contemplarea naturală, "cea în duh" ... Cel ce nu limitează firea văzută la orizonturile simțurilor, ci cercetează cu mintea în chip înțelept rațiunea din fiecare făptură, descoperă pe Dumnezeu, aflând din măreția văzută a lucrurilor însăși cauza lor". Astfel, cei care descoperă rațiunile divine din lucruri, urcă spre cunoașterea nemijlocită a lui Dumnezeu.²³³

În rai Adam vedea cu o minte care era plină de iubire, cu un suflet umplut de puterea Duhului dumnezeiesc, nu numai pentru că el însuși era deplin unificat în har, ci și pentru că trăia într-o creație plină de Duhul lui Dumnezeu. Nu era nici o separație între creație și lumea energiilor divine, nici o contradicție între tendințele omului, nici o separație între ele și puterile superioare dumnezeiești. Adam avea deschise dimensiunile nesfârșite ale profunzimii, creația deschisă infinitului îl ferea de strâmtorare, nu-i apărea îngustă, închisă, ci, asociată cu raționalitatea, ea își lărgea dimensiunile până la

²³³ cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol. II, idem, p.14-15;

sensul deplin. Cei care-și ridică mintea prin Hristos din îngustarea creației își asigură durată eternă, conformă valorii personale pe care o simt. Reintrarea în comuniunea cu Dumnezeu prin Duhul Sfânt în Hristos îl scapă pe om de moartea eternă permanentizându-l cu întreaga sa împărăție, adică cu toată creația în comuniunea de iubire Intratrinitară²³⁴.

Origen și Sfântul Grigore de Nyssa, pornind de la Epistola I către Corinteni 15²⁸ ("*Când toate se vor supune Lui, atunci și Fiul Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca să fie Dumnezeu totul în toți*"), au conceput desfășurarea vieții omenești ca răstimpul în care oamenii au să se supună lui Hristos prin conformarea cu El și încadrarea în El, prin umplerea de desăvârșirea Lui în comun. Numai atunci, Iisus supunându-Se împreună cu toți Tatălui, va rezulta din acest act o stare de fericire supremă pentru întreaga creație. Până atunci lumea mai păstrează ceva dintr-o imanență exterioară lui Dumnezeu și deci dintr-o imperfecțiune. Hristos, al cărui trup suntem toți oamenii (Efeseni 5³⁰), care încorporează în Sine totalitatea întregii creaturi (*totius creature universitas*) când va avea toate mădularele sănătoase, când toți ai Lui vor fi liberi de orice neascultare și supuși lui Dumnezeu Se va putea supune întreg, adică cu toate mădularele trupului Său, lui Dumnezeu Tatăl²³⁵.

Înnoirea creației care va avea loc la sfârșitul lumii: "*Iată, noi le facem pe toate*" (Apocalipsa 21⁵), va însemna mai mult decât refacerea paradisiului pierdut, va însemna desăvârșirea creației, atingerea finalității ei. Despre aceasta Sfântul Apostol Pavel mărturisește că nu există ceva asemănător, nici cel puțin inima omului nu poate concepe așa ceva: "*Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El*" (I Corinteni 2⁹).

²³⁴ cf. Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, idem, p. 325-326;

²³⁵ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p. 238-239;

Lumea devenită un mediu desăvârșit, un organ transparent al dumnezeirii, își va descoperi frumusețile nebănuite. Va fi poleită cu o lumină mai presus de orice lumină iar omul va fi capabil să "trăiască" toate frumusețile ei ca manifestări reale ale iubirii lui Dumnezeu pentru el. Abia atunci se vor descoperi deplin sensurile adânci ale lumii și se vor evidenția trăsăturile minunate ale ei. Lumea inteligibilă cu care se va uni cea sensibilă e lumea de idei și forme după care a fost creată ultima iar unirea cu ea o va face transparentă. Lumea întreagă va fi străvezie pentru sensurile ei și pentru armoniile acestor sensuri care duc la infinitul dumnezeiesc mai mult decât orice operă de artă actuală. Întreaga lume cu componentele ei va depăși starea de obiect opac. Sfântul Simeon vorbește de "flori spirituale" și afirmă că lumea întreagă inteligibilă, duhovnicească, nu va mai fi o lume exterioară persoanelor.

Cosmosul va deveni o uriașă operă de artă, un conținut sufletesc de negrăită frumusețe pentru fiecare, nemaifiind un obiect folositor trupului nostru care va fi spiritualizat. Lumea cea nouă se va revela ca mijloc de iubire și de manifestare a lui Dumnezeu cel personal, mijloc de comuniune între oameni și Dumnezeu și între oameni înșiși, fiind deplin asimilată subiectiv și interpersonal în pura ei frumusețe²³⁶.

VII.4. "Dumnezeu va fi toate în toți"

"... ca Dumnezeu să fie toate în toți" (I Corinteni 15²⁸)

Prin Întrupare și prin toate actele Sale mântuitoare, Fiul lui Dumnezeu a descoperit taina Sfintei Treimi, Treimea iconomică sau fața întoarsă a lui Dumnezeu către lume²³⁷. Cele două aspecte, *theologia* și *oikonomia* fiind inseparabile, una este

²³⁶ Pr. Prof. Dr. Dumnitru Stăniloae, "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, idem, p. 263-264;

²³⁷ Popescu, Pr. Conf Dr. Ion "Teologia Trinitară Ortodoxă", Editura Universității din Pitești, 2000, p. 191;

manifestată de cealaltă. Prin Întruparea Fiului se realizează revelația trinitară – a Tatălui prin Fiul în Duhul Sfânt (Sfântul Vasile cel Mare) încă din această viață. A cunoaște pe Dumnezeu așa cum ne-a cunoscut El pe noi, după Sfântul Ioan Hrisostom, înseamnă a veni noi spre El așa cum El a venit spre noi. Dacă Întruparea Fiului ne îngăduie să devenim la rândul nostru „fii ai lui Dumnezeu”, nu prin natură ci prin participare, Duhul Sfânt este Cel care ne face să fim ca și Fiul, o Icoană desăvârșită și unică a Tatălui. Devenim ca Fiul participând la natura divină prin Duhul Sfânt. A fi îndumnezeit înseamnă a primi în natura creată frumusețea naturii divine, îngăduind omului să fie străbătut de Dumnezeire ca o haină ce primește parfumul unei esențe aromate. Cunoașterea creată depinde de Unul Născut Care L-a explicat pe Dumnezeul Cel Nenăscut. În veacul viitor fericiții vor vedea pe Hristos față către față în plinătatea slavei Lui divine. Întrucât Dumnezeu S-a arătat făcându-se om, vom vedea pe Dumnezeu în umanitate lui Hristos²³⁸.

Sfântul Serafim de Sarov afirmă că atunci "când Duhul Domnului Se pogoară și-l copleșește pe om deșertându-se cu totul asupra lui, sufletul aceluia se umple de o bucurie de nespus, pentru că **Duhul Sfânt bucură tot ce atinge**. Împărăția Cerurilor este pace și bucurie întru Duhul Sfânt. Umple-ți sufletul de pace și mii de semeni în jurul tău își vor găsi mântuirea". Duhul Sfânt este Persoana dumnezeiască care pătrunde în intimitatea noastră, în modul cel mai tainic, și se unește cu atâta putere cu eu-l nostru, fără a se confunda cu el, încât activitatea noastră este o sinergie a Duhului cu puterile noastre: "*și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite*" (Romani 8²⁶); în mare măsură devine lucrarea Duhului din noi: "*Căci nu voi sunteți cei care veți vorbi, ci Duhul Sfânt*" (Marcu 13¹¹).

²³⁸ cf. Vladimir Lossky, "Vederea lui Dumnezeu", idem, p. 164-173;

Vederea și trăirea lui Dumnezeu încă din această viață ca "lumină" și nespusa bucurie care este provocată de aceste stări de extaz pe care le au cei înduhovniciți sunt pregustări ale bucuriei viitoare. În această lumină necreată, (*ce izvorăște din ființa lui Dumnezeu, nu se confundă cu ea însă este nedespărțită de ea*), prin care ne împărtășim de dumnezeire prin participare harică, "este strălucirea Fiului, adică a Duhului Sfânt Care strălucește în El. Lumina necreată este ea însăși o Persoană ... este Duhul Sfânt. Este lumina unei comuniuni între Duhul Sfânt și Hristos" (Părintele Dumitru Stăniloae). Lumina dumnezeiască nu este perceptibilă cu ochii trupești pentru că este de natură spirituală. Dacă reflexul luminii dumnezeiești răspândită pe fața lui Moise pe Sinai și a unor sfinți este perceptibilă și cu ochii firești de oricine, lumina dumnezeiască este perceptibilă de fiecare doar în măsura în care va fi pregătit. De aceea pe Muntele Tabor deși lumina Feței Mântuitorului strălucea mai tare decât soarele (ar fi putut fi văzută de oricine din orice loc), nu o vedeau decât cei trei Apostoli în care lucra puterea Duhului Sfânt²³⁹. Cei care văd lumina dumnezeiască, prin lucrarea Duhului Sfânt, pătrund dincolo de planul realităților fizice, pătrund în lumea necuprinsă a realităților spirituale.

Așa se explică cum, în viața viitoare nesticăcioasă, "Dumnezeu va fi totul în toate" (I Corinteni 15²⁸)²⁴⁰ însă nu toți oamenii vor avea parte de aceeași strălucire, ci fiecare după vrednicia lui. Omul îl vede direct pe Dumnezeu prin lumina dumnezeiască care este înăuntrul lui și se vede și pe el în unire cu Dumnezeu, umplut de lumină în măsura în care este pregătit. Și în viața viitoare Dumnezeu iubește pe toți oamenii și întreaga creație însă fiecare primește atâta slavă și lumină dumnezeiască cât este pregătit. Lumina dumnezeiască este personală, ea vine de la persoanele umane care au pe Hristos în ele (sunt

²³⁹ Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia, p. 169;

²⁴⁰ *Prezența lui Hristos din care iradiază veșnic lumina necreată ce înveșmântează sufletele dreptilor după moarte și pe toți oamenii în viața viitoare* Cf. Dumitru Stăniloae, "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia, p. 166;

hristofore); chiar prezența lui Iisus Hristos va radia veșnic îmbrăcând în lumină sufletele dreptilor și aceștia vor străluci, în funcție de starea de pregătire la care au ajuns, ca stelele (diferit căci stea de stea se diferențiază în lumină).

Bibliografie

Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991

1. Plămădeală, Antonie, “Slujirea în teologia contemporană”, în “Studii Teologice”, Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, Nr. 5–8, 1972, București;
2. Braniște, Pr. Prof. Dr. Ene “Liturgica Generală”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1993;
3. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion “Dicționar de Teologie Ortodoxă A - Z”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1994;
4. Bria, Pr. Prof. Dr. Ion “Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică”, Colecția Didaskalos, Editura România Creștină, București, 1999;
5. Ciulei D., Pr. Dr. Marin « Antropologie patristică », Editura Sirona, 1999;
6. Coman G., Pr. Prof. Ioan “Probleme de filosofie și literatură patristică”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1995;
7. Coman G., Pr. Prof. Ioan “Și Cuvântul trup S-a făcut”, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993;
8. Comte, Fernand “Marile figuri ale Bibliei”, Traducerea Mihaela Voicu, Editura Humanitas, 1995 ;
9. Crainic, Nichifor “Sfințenia împlinirea umanului”, Colecția “Teologie și Spiritualitate” Nr.2, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași – 1993;
10. Cuciuc, Constantin “Introducere în Sociologia Religiilor”, Vol. I, (Manifestarea socială a sacrului), Editura Gnosis, București – 1997;
11. Delumeau, Jean “Religiile lumii”, traducere din franceză de Angela Pagu, Editura Humanitas, București, 1906;
12. Dură, Pr. Prof. Univ. dr. Nicolae „Codul de Drept canonic (latin). Principiile ecleziologico- canonice enunțate de Constituția apostolică “Sacrae disciplinae leges”, din 25 ianuarie 1983”;

13. Evdochimov, Paul "Ortodoxia", Traducere de Irineu Ioan Popa, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996;
14. Floca N., Arhid. Prof. Dr. Ioan "Drept Canonic Ortodox, Legislație și Administrație Bisericească", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1990;
15. Floca N., Arhid. Prof. Dr. Ioan "Drept Canonic Ortodox, Legislație și Administrație Bisericească", Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1990;
16. Iustin Patriarhul, „*Ierarhia bisericească în epoca apostolică* Opera integrală 1”, Apare la inițiativa, sub coordonarea și prin osteneala Prea Sfințitului Calinic Argatu, Episcopul Argeșului și Muscelului, Episcopia Argeșului și Muscelului / Anastasia, 2002;
17. "Îndrumări Misionare", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1986, Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu;
18. "Învățătura de Credință Creștin Ortodoxă", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1992;
19. "Liturghier", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1980;
20. Lossky, Vladimir "Vederea lui Dumnezeu", Traducere Maria Cornelia Oros, Editura Deisis, Sibiu, 1995;
21. "Lumină lină", Anul XI, iunie 2000, "Apare cu binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului;
22. Meyendorff, John "Teologia Bizantină", Traducere de Pr. Conf. Dr. Alexandru I. Stan, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1996;
23. Micu, Radu Dorin "Dialoguri cu Dan Ciacir ***Pentru o Ortodoxie Realistă***", Editura Anastasia, 2002;
24. Moldovan, Pr. Prof. Ilie "Darul sfânt al vieții și combaterea păcatelor împotriva acestuia", Editura Institutului Biblic și

- de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997;
25. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion “Cunoaștere și comunicare”, Editura Universității Pitești, 2000;
 26. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion “Între Absolut și Contingent”, Editura Sagittarius, 2000;
 27. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion “Ortodoxia în fața ereziilor contemporane”, Editura Diogene, 1996;
 28. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion “Teologia Dogmatică și Simbolică”, Pitești, 2000;
 29. Popescu, Pr. Conf Dr. Ion “Teologia Trinitară Ortodoxă”, Editura Universității din Pitești, 2000;
 30. Popescu Gh., Pr. Prof. Dr. Dumitru "Teologie și Cultură", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993;
 31. Sandu N., Doctorand Ștefan “Lucrarea harului în realizarea mântuirii subiective”, în “Studii Teologice”, Revista Institutelor Teologice din Patriarhia Română, Nr. 3 – 4, 1971, București;
 32. Savin Gh., Ioan “Mistica și Ascetica Ortodoxă”, Tiparul Tipografiei Eparhiale Sibiu, Sibiu – 1996; Sfântul Chiril al Alexandriei, “Scrieri”, Partea a doua, P.S. B. 39, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992;
 33. Soloviov, Vladimir “Fundamentele spirituale ale vieții”, Traducere de Diac. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Alba Iulia, 1994;
 34. Sorescu, Pr. Lect. Vasile Formare duhovnicească;
 35. Sfântul Ioan Damaschin, "Dogmatica", Traducere Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, București - 1993;
 36. Sfântul Maxim Mărturisitorul, “Mystagogia”;
 37. Stanciu, Ieromonah Mihail, „*Sensul creației* Actualitatea cosmologiei Sfântului Maxim Mărturisitorul”, Așezământul Studentesc Sfântul Apostol Andrei, Slobozia, 2000;
 38. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru “Ascetica și Mistica Ortodoxă”, Vol. I, Editura Deisis, 1993;

39. Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru "Ascetica și Mistica Ortodoxă", Vol II, Editura Deisis, 1993, Alba Iulia;
40. Stăniloae, Pr. Prof. dr. Dumitru "Iisus Hristos sau Restaurarea Omului", Editura Omniscope, Craiova, 1993;
41. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Sfânta Treime sau La început a fost Iubirea", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993;
42. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. I, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996;
43. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru "Teologia Dogmatică Ortodoxă", Vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997;
44. "Syndesmos News", Winter 1998. Spring 1999;
45. Todoran, Pr. Prof. Dr. Isidorși Arhid. Prof. Dr. Zăgorean Ioan, "Teologia Dogmatică", Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1991;
46. "Umanitate și Creștinătate", Nr. 4. Februarie 2001, Publicația tinerilor creștini argeșeni, Apare cu Binecuvântarea Prea Sfințitului Calinic, Episcopul Argeșului și Muscelului;
47. Vlăducă, Ion "Elemente de Apologetică Ortodoxă", Seria Apologetica, Editura Bizantină, București – 1998;
48. Ware, Episcopul Kallistos "Ortodoxia, Calea Dreptei Credințe", Traducere de E. Chiosa, G.Jacotă și Pr. D. Ailincăi, Trinitas, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași - 1993;
49. Zizioulas, Ioannis "Creația ca Euharistie", Traducere de Caliope Papacioc, Editura Bizantină, București, 1999;

Argument

Avem o anumită misiune în această viață, fiecare clipă, fiecare împrejurare este unică și irepetabilă. Lucrând cartea „Sacerdoțiul omului – Omul preot al creației”, am cunoscut unele realități noi despre ceea ce ar trebui să fie omul. Rog pe Bunul Dumnezeu să ne lumineze, să ne ajute în tot ceea ce facem bine. Într-adevăr, există providența dumnezeiască ! Există o coordonare globală la nivel micro și macro. Planul lui Dumnezeu în raport cu întreaga creație se va realiza cu certitudine. Fundamental pentru noi este dacă vom fi pregătiți să luăm parte la acest plan, dacă vom fi pregătiți să putem primi dragostea dumnezeiască care ni se oferă. Pregătirea noastră pentru veșnicie se realizează în această viață.

Fiecare om are un statut deosebit. Poate nu suntem conștienți deplin de ceea ce înseamnă să fim oameni. Creștinii cu atât mai mult sunt privilegiați. Cu cât ni se dă mai mult, cu atât trebuie să folosim și să sporim ceea ce ni s-a dat pentru întreaga umanitate.

Să respectăm pe toți oamenii care sunt „preoți ai creației”, creați „după chipul lui Dumnezeu”. Fiecare dintre noi este responsabil pentru binele sau răul umanității. Dumnezeu are un plan cu fiecare om și ni se întinde mâna în viață. Să propovăduim prin cuvântul nostru, prin trăirea și prin întreaga noastră viață pe Dumnezeu care este binele, frumosul, dragostea și fericirea veșnică. Ceea ce vom fi nu s-a arătat. Să fim pregătiți pentru a putea deveni cu adevărat ceea ce am fost creați să fim: „dumnezei după har”.

Mulțumesc bunului Dumnezeu pentru toate!

Mulțumesc pentru că am avut ocazia să învăț lucruri fascinante. Aceasta este un privilegiu dar implică și îndatorirea de a transmite mai departe și de a înmulți talantul primit.

Autorul

Actualitatea temei

Conștientizarea fiecărei persoane umane despre rostul ei în univers, despre mărețta sa demnitate și responsabilitate care îi revine cred că este una dintre preocupările de bază ale fiecărei perioade istorice.

Întotdeauna, în această viață și în cea viitoare, omul este chemat să fie din ce în ce mai aproape de Dumnezeu. A fi conștienți de ceea ce suntem și de ceea ce suntem chemați să fim este un pas hotărâtor spre desăvârșirea umanului. Astfel vom putea trăi credința și vom fi din ce în ce mai responsabili pentru toate.

Dumnezeu ne cheamă la iubire veșnică. Să răspundem nemăsuratei iubirii dumnezeiești cu iubirea noastră omenească față de toată creația Lui, fără a judeca noi și vom trăi în Împărăția cerurilor încă din această viață.

Să avem certitudinea că Dumnezeu ne iubește și numai de noi depinde mântuirea și împlinirea noastră ca oameni îndumnezeiți.

Cuprins

<i>Prefață</i>	5
<i>I. Dumnezeu Creatorul, omul primordial și creația</i>	7
I.1. Dumnezeu Creatorul armoniei universale; Natura – mijloc de dialog al omului cu Dumnezeu	7
I.2. Starea primordială a omului și puterile sale; Comunicarea	13
I.3. Menirea omului; Responsabilitatea sa pentru destinul creației	19
<i>II. Căderea omului în păcat, consecințele asupra întregii ordini cosmice</i>	23
II.1. Posibilitatea căderii omului din starea primordială de har	23
II.2. Consecințele păcatului original asupra întregii ordini cosmice	26
II.3. Moartea consecința păcatului	31
<i>III. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om</i>	34
III.1. Chipul nemuritor al lui Dumnezeu în om	34
III.2. Posibilitatea restaurării omului și a creației	41
III.3. Iisus Hristos - restaurarea omului și a creației	48
III.4. Noua creație în Cuvântul lui Dumnezeu Întrupat	53
<i>IV. Însușirea personală a mântuirii în Biserică prin lucrarea Duhului Sfânt și conlucrarea omului</i>	56
IV.1. Biserica în Dumnezeu. Natura meta-istorică a Bisericii	56
IV.2. Biserica – comuniunea euharistică	59
IV.3. Rolul icoanelor în locașul de cult	60
IV.3.1. Creaturile prezente în chip de icoane în sfatul lui Dumnezeu mai înainte de toți vecii	60
IV.3.2. Icoana și originalul; Asemănare și deosebire	61
IV.3.3. Închinarea. Felurile și importanța închinării	63

IV.3.4. Posibilitatea pictării Fiului lui Dumnezeu Întrupat	65
IV.3.5. Întruparea Fiului lui Dumnezeu - temeiul sfintelor icoane	66
IV.3.6. Concluzii	68
IV.4. Misiunea Bisericii	69
V. <i>Universul - liturghie cosmică perpetuă</i>	71
V.1. Caracterul teocentric al universului	71
V.2. Solidaritatea lumii îngerești și omenești	72
V.3. Participarea întregului univers la Dumnezeire într-o dispoziție doxologică	76
VI. <i>Sacerdoțiul omului; Omul – preot al creației</i>	78
VI. 1. 1. Omul - împlinirea creației	78
VI. 1. 2. Omul - Preot al creației	79
VI.2. Preoția universală și preoția sacramentală	89
VI.2. 1. Preoția universală dobândită prin Taina Sfântului Botez; Apostolat social	89
VI.2. 2. Drepturile și obligațiile preoției obștești	94
VI.3. Preoția sacerdotală dobândită prin Taina Sfintei Preoții	102
VI.4. Concluzii	107
VII. <i>Starea eshatologică</i>	110
VII.1. Necesitatea stării eshatologice	111
VII.3. Creatio nova: “toți ne vom schimba”, “cer nou și pământ nou”	116
VII.4. “Dumnezeu va fi toate în toți”	119
<i>Bibliografie</i>	123
<i>Argument</i>	127
<i>Actualitatea temei</i>	128
<i>Cuprins</i>	129